NUN KAWNG SIALTU

Hnehna
Hualsenna
Dikna
Rinna

Hlimna
Malsawmna
Hlawhtlinna
Beiseina

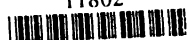

Rinawmna
Taihmakna
Finna

P.L. Liandinga

Ka awh em em thin,
Savun pheikhawk kha,
Hmanah ka U Khuanga'n
Min pe a.

NUN KAWNG SIALTU

Lettu : P.L. Liandingi

Publisher : R. Ramhmangaiha

First published — 1986
Second published — 1994

C. 1,500

Printed at the YMA Press,
M.G. Road, Aizawl.

1994

A CHHUNGA THU AWM

Phek

CHHUT KHATNA THUHMAHRUAI

Hmanah chuan kan thiandunin ṭhelret chhe chi a siam, kaihtep pheikhawk kan bun a. A chhiat huna lei lehna mai ṭhur kan neih loh avangin kan dim em em thin a. Bei-eina awmzia pawh hre lovin beidawng lovin tun hun hi kan thleng a. Mi tih ang pui pui ni pha hauh lo mah se keiin ka letling a. ani'n harsa tak chungin sum a tum ve thei ta hram a. Keini aia seilenna tuihnai zawk mihring tan chuan hna lopui tak a la thawh theih a, thil ṭha tak mai a la tih theih ang tih ṭhianpa R. Ramhmangaiha nen chuan kan ring nghet tlat.

Tlangvalah rau rau pawh a hawklak chi nih ve nak alawin keini ang tan pawha ngaihawm deuh min a awm a. Ina kan haw charg ap angin thingpui tui tak min hlui ṭhin a. Cau mai ni lovin hmangaihna hmel hmuh khi kan ian chuan khawvel suma lei rual loh a lo ni. Nu Sangkhumi (thianpa Mala nu) khan a vuinaa ka tel thei lo pawi ka tihzia hi min han hre ve se chu min khawngaih *leh* ngei ang Mahse. *Hmangaih neih a chân chu Hmangaih neih loh ai chuan a ṭha zawk* kan ti si.

A chhunga ṭawng chhech dan hrang hrang hi a uhin a buar ang tih ka hria. Mahse a ziaktute zih avang leh a thu ui vangin ka namnul mar ngam si lo. Chat an thu nung, mi fate'n sum duh vang ni hlek lova an ziah, In chhawng sarih chhunga pawha hman theih, feh kawngah pawh hlu tho si chu ka zah tlat a ni.

Sawisel tur emaw, tih dan ṭha zawk min kawhhmuh tur emaw nei chuan inthlahrung hauh lovin min finchhuah thei se duhthusam a ni.

Dated Aizawl,
the 8th March, 1986

Sd/-
P L. Liandinga

CHHUT HNIHNA THUHMAHRUAI

Inbual fai mamawh ber ber te hi inbual lam ngaihsak l an nih ka ring thin. Chutiang bawkin be kan hringnui kawng hrang hrangah hian kan tlakchham ber ber hi ka ngaihsak loh zawng a ni duh hle mai. Rinawmna thu tuipu lo mite hian rinawmna thu kan mamawh ang a, huaisenn chanchin ngaihnawm ti lo mi te hian huaisen kan mamawh hlein ka ring thin. Chu thlirna atanga zu thlir chuan bawlhlo tam tawk nen heng thute hi a mamawhtute barh dai ngaihtuah tur em ni tiin ka ngaihtuah fo thin a. Mahse chhut khatna lo chhiar tawh mi thenkhat duhdan te ngaih tuahin a cheimawina thudang tel lovin heti hian a tlna ai tlema chhah deuh zawkin kan han buatsaih leh a ni.

Chhut khatnaa tel lo thu engemawzat kan han telh thar leh a. Chungte chu :

(1) Tlangvalte u, nangmahni khawvel a ni e

(2) Hlawhchham Dan

(3) I thawh duhzawng thlang la – thawk rawh !

(4) Rilru hahdamna

(5) Mi hausa i la ni thei

Keima tum dan tak phei chuan tuna mi aia chhah leh thu pai tam zawka chhuah ka lo tum a. A hmanrua pawh thiante duhsakna azarah ka nei ve nual a. Mahse Dika te unau, kei aia khawl chhut châk zawk leh tihtur pawimawh zawk neia inngai, min lo be buai a, "Â pa lo kal vat teh !" ti chamchi mai avangin ka tumdan pawh ka zik chhuahpui hlei thei ta lova. Pawi pawh ka ti chuang si lo !

He lehkhabu chhunga thu chi hrang hrang te hi ngaihnawm tak leh ropui tak niin a buatsaihtu lam chuan a hriat lmin a ziaktu leh a ngaihtuah chhuaktu nih malsawmna kan han dawng tel lo hlauh hi chu a uihawm ngawtin ka hria. Hringnun thudik, he nun kawng kan zawhna atana hruaitu eng ropui tak niin ka hre hlawm. A chhunga thu te hi hlui mai lo tur leh hmanlai thil chang ngai lo tur ni hlawmin a

lang a, hei tak hi a hlutna a ni ṭhin. Chhiartu zawng zawngin ngaihnawm ti tak leh mahni nuna kan chhawr theihna lai tur te ngaihtuah chungin chhiar ila, mi lian leh mi tê, mi thiam leh thiam lo pawhin kan hlawkpui vek ka ring a ni.

Zofate'n hausak te kan han tum ve a, pumpelh zawng reng rengin kan buai a, kan han hmuh fuh ve pawhin mi mawl kuta chempui hlan ang maiin kan tan thil hlauhawm a chang zo thin ni hial te'n ka hria a. Hlawhtlinna te pawh mi fate'n remhriatna leh thawhrimna hmanga an hmuh laiin a ruka kan ruk khawm te hi hlawhtlinna emaw kan ti mai ṭhin nain a lang a. Kan thawhrimna tam ber hi chu hlawhtlin nuam kan tih vang pawh ni lovin hahdam deuha nun kan tum vang mai mai ni te pawhin a hriat theih a Sum leh paia malsawmna han dawng deuh anga langte lah hian Pathian hremna kan tawk ta beuh emaw tih tur a ni fo bawk. Heng zawng zawng hi hringnun kan hmuh thelh vang ni ngeiin kei pek chuan ka hre ve khanglang a. Mahni ṭhutna pindan chêp zet aṭangin pawi ka lo ti ve ṭhin.

Zirtirna nghet tlet tlawt leh awmze nei, mahni fate tana hnutchhiah tum lo hian sum leh pai, in hmun lo ram leh sulrulin a eichhiat theih thil dang te kan hnutchhiah rui ang tih ka hlau ṭhin a. Fate khawm tur ro tam tak ai chuan a khawmtu tur hi kan ngaihtuah a tul ṭhinin ka hre ve khanglang thin.

Mizo tlangval, kaltumna nei reng reng lova kal nguah nguah, nu leh pa thawh chhuah sa hmanga inhrai puar a, mahni thahrui ṭhut bet tlat engemawzat kan awm ang tih te ka hlau ṭhin. Chung mite tan chuan he lehkhabu pan te hi mit tivartu lo ni se ka va duh em!

Mi ramah chuan sorkar ringawt hi hna neitu a ni lova, chuvangin hetiang lehkhabu lehlin pawh hi a buaithlakna tam tak a awm phah a ni. Keini vengah ve chuan hnathawh chungchang kan sawiin inhlawhfakna leh Contract hna lo chu sorkar kutah engkim a awm a, kan ram atana hriat phak loh thil tam tak an ziak leh nuai ṭhin.

A tawp berah chuan he lehkhabu kan chhut hmas tuma nui hawk hawk chunga min chhutsaktu, pa ngaihaw leh hna tha, Nazareth Press neitu Pu Lawma'n min lo bor san ta hlauh mai hi a lunglenthlak thu sawi ka duh. He lc kan hun neih hi heti khawpa rei lo hi a nih si chuan n dan tha zawk leh tuihnâng nei zawk hi engahnge kan zav kan zawn lohvang.?

Dated Aizawl,
1st June, 1994

P. L. Liandin

I CHAKNA TI PUNG RAWH

William James

Hna bul kan ṭan dawn hi chuan ri'ru lam hna a ni emaw, thahrui hmanna chi hna a ni emaw kan zei lovin kan khawr deuh ngei ngei thin a. Kan hna thar han bei tak tak tir chuan inthawh zal deuh phawt a ngai tih pawh kan hria ang. Han inthawh zal hnu hian tha thar dang, danglam tak mai a lo awm ṭhin a; hei hi a chak a, a hna heh dan a dang zaih mai a ni.

Dan naranin hah khatnaah hian kan hna hi kan bansan ṭhin a. Kan inkhelh pawhin kan tlan peih tawh lova, a kalin kan kal a, hna kan thawh pawhin kan chawlhsan tawh mai thin a; "tawk" kan ti mai ṭhin. Mahse loh theih loh thil avanga tih tho a ngaih chuan thil mak tak a lo thleng thei a ni Kan hahna chu engemaw chen chu a tawrh a hai viau a, mahse zawi zawiin a lo bovin a hma aia thathovin kan chhunzawm leh thei tlat ! Chutiang hunah chuan tha thar kan bawh pawp leh ta tih chu a chiang mai. Tha thar hi hi keimahniah hian chi thum chi li a awm a, chung chu hre lovin kan lo hai pawp lo laklawh a; kan chakna thuahthip chhâwng hrang hrang thleng pha lo chuan hah kan intiin chau kan inti a, kan hna tam tak hi kan bansan ta mai mai thin a ni.

Mi tam tak chuan chakna chhekkhawl ringa nun chu nuam kan tiin a hman ṭangkai dan pawh kan thiam ngei ang. Mi tin hian eng hunah emaw chuan kan taksaa chakna awm, hman ṭangkai lohva awm mai mai chu hriat chhuahna hun hemchang kan nei ṭhin. Kan nih theih tur dik tak han ngaihtuah hi chuan thophang tak chunga che vêl ang lek kan ni. Kan mei chu alh lovin a khu ringawt a; kan tih tur hriat tha ber ber hi a zik a la bûl tlat a. Kan rilru leh taksaa thiltiltheihna awm zinga tlemte chauh hi kan la hmang ṭangkai a ni.

Mihring zingah hian mi chungchuang tlemte chauh hi an anmahnia thiltihtheihna awm chu a nih tur angin an hmang thei a. Heng mite hian kan chawlhna aṭang hian engi nage

hma lam an pan theih a, thei lo nia kan inngaihna ata hian engtinnge thei nia inngaihna an chhar chhuah bik ? chhâwna chu mawl tê a ni: an tisaah turtu a awm a, rilrua'n ngaih dan a awm a, ṭul tihnain a nawr tlu a ni m

Mawhphuihna thar kan neih chuan chu chuan kan ch na pangngaiin a phâk bâk nia kan hriat thlengin min na kal ngei ang Mi ropui tak chanchin sawi lovin In tina t thleng hi i'n ngaihtuah teh ang Damlo kan awm apiang a enkawltu ber chu nu ber emaw, mo engemaw ber emaw ni châwk a, mahse khawsak rêl a buai tak ta'k chuang n lo Damlo an han dam leh hnuah pawh damlo enkawl chun an hna thawh pangngai kha a mal pawhin an nilenpui I mai ṭhin nia !

Mi tam tak tana kal zelna kawng pingtu lungbang, hlaw chham avanga beidawnna emaw, mahni nih ang pangng beidawnna rilru emaw pawh hian thenkhat chu a tiharh sa zel asin. Che thei lova an inhualbehnaah emaw, lawng chhi tawhnaah emaw, kawlkil zawn chhuah tuma thawh chhuahn ih emaw tawh phawt chuan mi huaisen, ṭhiante margin la ṭhiante hnêm thei khawp mihring an chawr chhuah phah zi a. France ramah pawh lungalhthei laihchhuahna khur a pua chiam mai a, mi ruang sawmhnih zet a delh bet ta mai Ni sawmhnih chhung chu chhanchhuah tumin an bei a. Ch mi hnuah, "Ka la dam e," tih ri an han hria a. Mi pakh an han lai chhuak nawlh mai a. Chumi chuan a thian dan mi sawmpathum zet chu thimthamah a lo thlamuanin aw dan tur a lo hrilh a, dam takin a hruai chhuak leh vek a n

Chutiang dinhmun te kan han thlir chuan kan taksaa t mur khawih darglam thei thil a lo awm rêng rêng chuan ka tisa chuan a hna tak tak a thawk ve ta thin tih kan hria an Mahse kan thahrui chhêk khawl kaithotu chu dan narani *tumna* a ni châwk thin. A harsa lai ber chu kan thahri chhêk khawl hman hi a ni a. A sawia kan sawi han phur chhuah meuh hi a harsa ta ṭhin a ni. Thil pakhat, ka chunga thlemna lo thleng ṭhin, kan do zawh ngai loh han d zawh chhin mai pawh hian mihring hi chawlhkar khat chhung te chu a tichak theiin thiltihtheihna tharin a thuam ṭhin a

chutiang hurisenna chuan dinhmun sang zawkah min hlang-kai ṭhin a ni.

Pa pakhat chuan, "Rui hnêp khawpa in ka tum zu bûr ka'n hawng a, chutah huanah ka tlan chhuak thut a, leiah ka vaw keh ta vek mai a. Chu thil chuan min tichak nasa khawp a, thla hnih chhung zet chu a khawih pawh ka khawih chhin loh phah a ni," tiin min hrilh a ni.

Mihring thlarau hre chiang ber bertute chuan kan nihna chhungril zawk bun pha renga kan awm theih nan thununna a pawimawh tih an hmu chhuak a. German lal fapa, Puekler-Muskau chuan kum 1800 tir lam khan a nupui hnenah England atangin lehkha a thawn a; chutah chuan thiltih harsa tak mai, ti lo tura thu tihtlukna zahder thiam dan a hmuh chhuah thu a ziak a ni. "Ka hmanraw hman chu hei hi a ni: He thil ti lo tur emaw ti tur emaw hian *ka zahawmna hmungin thu ka tiam e* ka ti ta ṭhin a. Hetianga tiam lo tur lian ka fimkhur hle ṭhin a, mahse ka tiam tawh vek vek chuan bawhchhiat chi lovah ka ngai ve thung a ni. Thil ho tiam te teah pawh engmah lo atanga tumna hian insiamchawp mai theihna hmanrua ka han chhar chhuak ta chu lungawi-thlak ka ti khawp mai."

Kan thahrui neih dan hi chu taksa ngeih zâwng ei tur tha kan neih leh neih loh dan nen hian a inang viau awm e. Taksa chanchin zirtute chuan mihring hi rit chuang lo, bûk zâng chuang lova ni tam tak chhung kan awm hian ei tur tha tawk ei angah min sawi ṭhin a. Chutiang deuh chiah chu kan thahrui pawh hi niin ka hria. Danglam chuang lo hian a awm reng theiin ka hria a. Kan hna chu rilru lam hna emaw, tharum rawihna chi emaw pawh a ni mai thei. Mahse taksa vawng hrisel pha tur tâwk pangngaia kan inenkawl reng chuan chau chuang lo leh dul chuang lovin a awm reng thei ṭhin. Thahrui kan hman nasat hian kan taksa chuan ngaiah a neih ve mai thin a, hmanral a tam chuan a thlakna a insiam chak ve ting mai a ni.

Mi buai ber ber pawh hian mi thatchhe takin chaw hahdam an mamawh chen lek hi chawlh hahdam an mamaw ve thin. Kum engemawti kal taah khan University of Iow ami, Professor George Patric chuan tlangval upa vak lo p thum hi ni li leh zan li a men tlangtir a. A duh anga hman hnu chuan a chawlhtir ta hlawm a. Chung mite zawi zawng chu an han muthilh chuan harhvang tha te. maiin an lo tho chhuak vek a, an zinga pakhat chauh chua a mut hun pangngai hmun thuma thena hmun khatin a mu hi pangngai a bawh pelh chauh a ni.

Kan taksaah hian chakna inchhêkkhâwl, kaithawh loh awm ngei a, a hmang peih leh a ngaihtuah chhuak peih ta chuan hman mai turin a awm reng a ni. Mihring hi kai nih tur ang phâk tâwk chhung kilah daih a ni kan tawm thin Duhthawh deuh taka han khaikhawm tâkah chuan kan ţil theih tawk pangngai tea kan kal a, kan hlawhchham hian he hringnun khawvela kan hun remchang neih hi kan hlawk-pui lo hle a ni.

HLAWHCHHAMNA LAIRIL

Charles Westrill

Hlanilomaha tleirawl tih thêng thâwng lai, khawvel chhuh bingliah tleih inrin ve hun laiin kan pian leh murna hmun, Georgia chhuahsanin New York-ah ka insuan lut a; chanchinbu pakhat, hunbi neia chhuak thinah hian hna tenau tak mai ka vuan ve a. Keima mimal tum dan tak chu lehkha ziak mi nih a ni. Ka rilru tak chuan kan thawnthu ziaktute leh kan lehkha ziaktute reng rengin an hmaih thelh thin ang chu hi ka zir thiam vek ang a, ka thiam hunah chuan ka hna bansanin dawrpuia an lehkhapuan hman tur tlan êrh ûrh chu thu mawi leh thu ziak nalh tak takin ka chhungkhat vek ang a, reiloteah khawvlai hmun nuam tawkah chaw thu ziak thiam dangte leh angin ka thawh rah ka ei ve heuh heuh mai ang chu ka ti deuhva. Ka awm âwl hun chhunga ka kawm turte pawh ka rilru chuan a thlang lawk deuh nual nghe nghe a ni. Mahse chutiang mai chu a lo ni lo deuhva. Zan lam leh chawlhkar tawp intâwllen hun âwl hmang tangkaia ka thu ziahte chu chhuah tura ka pek hnu lawkah a lo kir leh a, an maniawh loh thu min hrilhna lehkhain a zui ziah lehnghal.

Ka rilru tê tê chuan lehkha ziak mi ka nih theih lohva, ka chemkalna zawng a nih loh ahnu chuan a chemkalho kilkawitrah ka tang mai teh ang ka ti a. Ka tum dan chu tha tawn riauvin ka hre nghe nghe a. Chhun chawlh apiang mai hian chaw chhun tur ka lei sauh sauhva, chawlhhmun nuam deuhvah ka thil tih dan tur chu ka duang lawk ta chiam chiam a. Nikhat chu chutia ka ngaihtuah lai chuan min ruaitupa chuan eng vanga thu tha deuh chu lawr khawm a, Spanish a leiling a, a zuartu fel tak, keimah ngei mai chu min chhawr a, America chhim lam ram thim velah min hralh tir chur chur lo nge ni tih ka ngaihtuah thleng pha ta a. Chu thil chu thil tha tak ni dawn ngeia ka hriat avangin Lisa lama ka tawmkâk panin ka tlan lut ta vat a.

Chhiah thu-hlaah emaw, pawisa inhman pawlh tawr thu-hlaah emaw harsatna a lo awm tâk hlauhvin tih tl kan pu ber ka biak hma chuan thil awmzia zawng z hriat hmasak vek thain ka hre ta thut a America chhim ram chanchin hre deuh tur mihring an awm leh awm lo! ka thawhpuipa ka'n zawt a. Ani chuan, "America chhim thim maw? IBM a thawk, T.J. Watson-an a hre phian ang," tiin min chhang a. Kei pek chuan, "IBM chu en ni ngai?" ka ti he haw a. Ani chuan ti tha duh lo / min han melh a, "International Business Machines m Georgia lama haw leh hi i tan a tawk vel lek ang, tihsan ta nghe nghe a.

A enga pawh lo ni se, International Business Mach emaw, T.J. Watson-a emaw chu ka lo la hre ve ngai han pek mai. Mahse mihring a nih ve phawt chuan a ril a ve thei ngei ang a, chawchhun leisakna khawp chu fiml taka ka hlawh ka hman zui chuan ka nei ngei ang, sahu an ei tur tuihnai deuh zawihnaah pawh ka hriai thei ma IBM chu ka'n be pawp a, Mr Watson chu ka'n lam a S retary ni awm takin min rawn chhân hnu chuan aw zang tak mai hian Mr Watson chu chawchhun leisak a, Amer chhim lam ram chanchin chu a hriat bâk thleng rawk za ka tum thu ka hrilh a. A hnuah phei chuan America chh lam ram chanchin hre ber anga min min hrilh thu chu sawi leh thova. Zirtawpni a ka hman remchan tur thu p ka sawi nghal bawk a (hlawh lâk ni a ni mi tuva). Lenvah hmuna chawchhun kan ei mai tur thu chu engnge kan ei a tih sawi tel hlek lovin ka'n sawi a. Mr Watson-a chu a pi ka lam theih tur thu leh a duh phei chuan sahuana k inhmuh mai theih tur thu pawh ka sawi nghal bawk a

Min beiu chuan makti âwm tak mai hian, "Sahuanah a a rawn ti a. Kei chuan ning aw tak mai hian "Central Pa sahuana an eng ilo tuihnai zawihna hmunah maw le. Khaw ngaihin amah chu han be ta che?" ka tihkhum a Min bei chu a kalsawn ta ni ngei tur a ni, a reh nghal a. Rei lo tea a lo kir leh a, Mr Watson chuan min hmuh hman tur thu

rawn sawi a. Mahse a hnena chawchhun ei a rawt zawk thu min rawn hrilh nghal bawk a. Ka pawisa dinhmun ka'n ngaihtuah a, chu rawtna chu ṭha ka tih zâwng tak a ni mai.

Kawtthler Number sawmnga leh pasarihna a IBM In chhawng sang pui maiah chuan ka va lut a. Inchunga inkhat chhohna khawl vengtu chu mi pakhat, T J Watson-a awmna a hriat leh hriat loh ka'n zawt a. Chu pa chuan makti hmel deuh tak hian min melh a, pindan number pakhat hi min hrilh nghal bawk a. Pindan fai tak maiah hian an khualchhawn chuan Secretary pakhat a kova, chu chuan thutchawlhna pindan pakhatah min nghat a. Chutah chuan Secretary dangin min buaipui a, thutchawlhna pindan dargah min hruai leh ta a. Min hruai sawn apiang chuan pindan chu a zahawm tawlh tawlhin a ropui tawlh taw'h a. chhuatphahte chu a dûp tawlh tawlh bawk a. Eng thil emaw ka hre sual palh a ni ang tih ka ring nghet tawlh tawlh bawk a A tawpah chuan mipa hian, "President chuan a hmu thei tawh ang che," a ti ta mai a"

Kei chuan aw thâm ang ṭiak ṭuak hian, "President a?" ka'n ti a. Mahse chutih lai chuan an kawngkhar hrawlpui 'inai chu a lo inhawng hman tawh a, Rêl chawlhhmun zawl 'tiat zeta lian pisa pindan chhung a lo lang hman ta tlat mai. Chu pindan tawpah chuan dawhkan lian fahran mai, tle sur mai a awm a, chu dawhkan phênah chuan pa sang tak, sam var vê vâw. America rama mi hausa thil ti thei ber pawl, Thomas J Watson chu a lo ṭhu khiau mai a. A dawhkanah chuan hawrawp tê deuh, fel fai tak hian: NGAIHTUAH RAWH tih hi a lo inziak kalh a. Ka ngaihtuah khawp mai, Georgia-ah ka lo awm ta mai mai lo chu tih ka ngaihtuah nasa a ni.

Ram dang palai ka nita emaw tih tur hiala hawihhawm hian a lo thova. "E, nauva, i lo lêng chu a tihzia hle mai. Thu la engnge ka tihsak theih che min hrilh teh," a ti a. Hma lamah ka pên phei a, ka ṭhu ta a. Mahse sawi tur hlawl ka hre lo mai.

A kut a'n vai a, "Heng thil dang hi chu i khaw hma tibuaituah hmang hauh suh. Nang ang rual vel ka nih chuan khaw pakhat, Painted Post-ah ka awm a, piano leh organ (Piano leh Organ - Rimawi hmanrua ve ve an ni. Pi vel hralh tumin ka buai thei teh asin. Tunah chu n dinhmu a inthlak ta a, mahse mihring hi zawng a danglam tak ta theih loh a ni. Khai le: America chhim lam chu engti maw ni?" a ti ta a.

Ka aw thangbo daih tawh chu khawi lam ram atangi emaw a lo kir leh ta a ni tehchêk ang chu ka tum dan ch ka hrilh ta a. Ngun deuh mai hian min lo ngaithla reng a. Kei chuan thil harsa engnge awm thei t h hriat ka duh th ka sawi ta a. Ani chuan a lu a bu nghut nghut a, "I tu dan chu a ṭha hle mai tak a! Chawchhun kan ei khamah tana mi ṭangkai tur i hmuh theihna tur ka ng ih'uahpui an che," a ti a. Hmehkhep pakhat chu a'n hmet a, pa te tal to pakhat hi lehkha ziakna nen a rawn lang nghal a. Chu a lehkha ziakna kawmah chuan NGAIHTUAH RAWH tih h rangkachak hawrawp hian a inziak kiau mai a.

Chu pa hnenah chuan ka mi hmuh turte hming chu a'r hrilh a. Chutah kahpah deuh tak hian, "Chu mi rual chuan America chhim lama chanchinbu an chhuah zawng zawng chu he tlangval hian copy khat ṭheuh a neih theihna tur lo ngaih tuahpui bawk ang che," a ti a. (Chung chanchin bu (magazine) copy chu ka hmu ta vek reng a, a tam tham ngiang mai). Mr Watson chuan, "A nih leh chaw chu i ei dawn ang hmiang? Sahuana han inhmuh kha ka châk tehlul ren ka thei ta lova. Tunhmain sahuana chaw fâk tura sawmna hi ka la tawng ngai lo reng reng. He kan pisaah hian chawchhun eina hmun kan nei ve a, hun ren dawklak tawh chuan hun hi kan mi fìr pawisa ren hlur duh khawp nia," a ti mai a.

Mr Watson nen chuan chawchhun tihtlak tâwk kan kildun ta a. IBM chanchinte min hrilhin khawvel hmun hrang hrang a inpharh dante min hrilh a, hnathawktute tâna a ṭangkaina te min hrilh bawk a; an lehkhabu kâwma an thupui chhut ṭhin te chu pisa bangah leh thil siamna hmun bangahte târ zel a

ah thu te pawh min hrilh bawk a. Engemawchen chu miin an ngaihsak vak loh thu leh an hriat loh hlana an nuna awmna a neih thin thute chu min hrilh vek bawk a. NGAIHTUAH RAWH tih chu a thupui duhzawng zinga pakhat a ni a. A dang leh chu TUM TISANG RAWH tih a ni leh a. Ka hnenah chuan, "I tum a sang ṭha khawp mai. Ka hriat tak min zawh i tumna avang khan i mi sawmna kha ka aw ta mai a ni. Ka duhzawng tak a ni," a ti a.

A hnenah chuan IBM pisa ka rah ṭantirh lai chuan tunge a nih ka hriat hauh loh thu ka sawi a. A nui mai a. "Ka tai khei zawng tak mai thil a ni a, mahse ka ngeih zawng tak a ni," a ti a. Mi'n en a, "Tunah hian engzahnge i hlawh chu le?" a'n ti a. Ka hrilh a. Nui chungin, "Kan IBM chhungkuaah hian i lo tel ve duh chuan chu aia ziaawm deuh chuan kan inchhuah theiin ka ring," a ti ta a. Kei chuan, "Ka pu ka lawm e. Mahse khawl nen hi chuan kan inhnaih lo em mai. Ka tum tak chu...." ka ti hman chauhva, ka ngawi a. Chu tah lehkha ziaktu nih ka tum thute chu ka hrilh zui a. Ka thu ziahin hnar a hlawhziate chu ka sawi ta vek a. Ka ulru chu hmu tlang veka ka rin vang chauha chung thute chu hrilh ta mai ka ni.

A ṭhuthmunah chuan a'n ṭhu âwn a, "Lehkha ziak hi ka thiam ve zâwng a ni vak lova, mahse hlawhtlin dan ka hriat te chhun hi i ngaithla duh ang em? I hlawhchhamna chu a ṭtin titam rawh," a ti ta ringawt a. Makti fein amah chu ka'n en a. Chung thute chu thuvawnahte an ziak miah si lo.

Ani chuan, "Mi dangte tihsual tlangpui ṭhin i tisual ve a ni. Hlawhchhamna hi hlawhtlinna hmelma angin i en a. Mahse a ni teuh lo. Hlawhchhamna chu zirtirtu a ni a, a vîn deuh tih chauh a ni, mahse a aia zirtirtu tha a awm lo. I dawhkan chu miin an chhuah duh loh thu ziahna lehkhapuanin a khat i ti maw kha? A ropui thlawt a lawm! Chung thute chu chhan nei lovin an hnawl hauh lovang a. An hnawlna chhan hmuh chhuah tum chuan a mal malin i thlak tawh ngai em? Ka ngaih dan a ṭhat tawk loh emaw, ka tum

dan a tlawlh emaw chuan chuti chuan ka ti zel thin as Hlawhchhamna chu i tana thawktuah hmang ta che," a ti A kut hrûkna puan chu a thlep a, a thleng sirah chuan d.h a. "Hlawhchhamna chuan a tirim thei che a, a lak atang i inzir thei bawk Chuvangin kil la va tisual leh rawh. I th anga tarin va tisual rawh (sual va ti - i i lovin, PII) T chuan hlawhtlinna i hmu dawn nia. Hlawhchhamna lui ra kai hunah khan hlawhtlinna chu a lo awm ve mai a ni," ti ta a.

A thu sawi chu ka hre ta reng a. Ka dawhkan chu hre theih loh thuziakin a la khat reng mai. America chhim lai chanchin bu hralh dan tur ka buatsaih sa, thil ronui tak n pawh chu kan hotupa hnenah ka'n thlen a, ari chuan th zetin, "Hetiang thil âtthlak buaipuina tur pawisa hi ka nei i ning em ni? Min tibuai tawh suh," a lo ti ta a. (Dik t chuan a âtthlak chiah lo. Kum hnih khat hnuah chu Reader's Digest-hovin Spanish leh Portuguese-a an lehkhat chhuah chu an zuar a, tun laiah chuan America chhim lan chanchin bu hralh tla her a ni ta a ni).

Mahse chu zawng ka sawi tum a ni lo. Ka sawi tum t zawk chu ka ngaih dan hlui chu engemawti takin ka paih taw a. Ka ruahmanna a tlang loh emaw, ka lehkha ziakin h'â a hlawh emaw chuan zahna ka nei tawh hauh lo. Lailaw rahbi mai te te an lo ni ta mai zawk a ni. Mi fing leh dawl thei tak mai chuan ngaihdan min pe ta. Chu ngaihdan ch nâwl tô mai a ni a, mahse a chak tha tawk tlat, hlawl chhamna avanga inzir tura i zir peih chuan i duhna hmu mai ni lovin a aia thui pawh i thleng ngei ang.

DIN CHHUAHNA KAWNG SARIH

William J. Lederer

Hawaii-ah chuan Henry J. Kaiser-a lu kawlh tak mai u theiplsik raht un a deng ve ngai hauh lovang tih hi wngkam pakhat a ni ve a, a chhan pawh he mi hausa tak mai a dinna ngaihtuah tak a din ve ngai loh vang a ni. Kum wmrat pathum mi a nih te chuan Kaiser chu tlirawl hawk-ik, khuaiin a ûm laklawh ang mai hian a la vir chung peih Tar lam hun hnian nana awm hle hle chu ngaihtuah pawh ngaihtuah lova, hman lawk khan mi sinsnga chên theihna r In a sa a; a sakna hmun hih chu Hawaii-a hmun ruak ai m iah a ni lehnghal He mi tâkah hian tihtur hual lâwk la nei a, ram tin hnam tin pan theih tur damdawi-hmun k a la tum a, ram hnufualte changkanna tur a la ngaihtuah asa mai bawk.

Kaiser chu pa bengchheng leh thawm na tak mai a ni a. A thiltih reng reng chu hlim tak leh ngawrh lutuk maia bei i a ni a. A hnathawktute In sa lai a'n endik vel te chuan bán a phar a, a hmuh phâk tawh phawt chu a au tuar tuar ai thin. A hna chuan khawvel hi a huap ve tawp mai a, um tin hian dollar tluklehdingawn hi a hai let ve ziah bawk. man deuh lawka a hnathawk lai ka va hmuh chuan Henry Kaiser chu a tleirawl lai chuan a hlâwhchham ve thin arg h rin a harsa hle mai. Kum 1895 a kum sawmpathum mi a i chuan New York biala a chênna hmun, Sprout Brook-ah na a zawng a, tuma'n an ruai duh lo. Tunge ani ang pa pian rthawng, zakzum leh chetsual hrat lutuk mai chu ruai duh ng? Kum tam a beih a, thil tam tak a pl buak rem rum nu chuan Kaiser-a chuan a ngam pa tana hlawhtlinna ngei gei tur tih dan a hmu chhuak ta a. "Ka tih dan hria a zawm peih tawh phawt chu hlawhtling lova chhuahsan a awm lo," a ti ringawt mai a. A tih dan hriat chu min hriih ve ta a.

Mi tam ber chuan hna an thawh theihna leh an ngaihtuah heihna hi hmun sawma thena hmun khat chauh an hmang a. I

chakna zawng zawng chu fawmkhawm chhin la, a rah chu mu' tih tham hial khawpa ropui a ni ang.

Kum sawmparuk a nih chuan hnathawh tur hre lo Kaiser chuan tîm deuh dei chung hian thlalakna dawr neitupa hi va pan a, zaka aw khur hlawk hlawk chung hian, "Ka pu, hei ka duh a. I dawrah hian lo thawk ila, thla hnih chhungin hlêp hi a lêt thumin ka tipung theiin ka inring," a va ti ta a.

Dawr neitupa chuan, "Eng maw i ti theih?" tiin a lo zawt a.

Kaiser chuan, "Ka pu, i hlêp chu a lêt thuma ka tihpung theih loh chuan hlawh ka nei miah lovang a. Ka hlawhlohna erawh chuan i hlawk lehzualna chu a chanve chan ka duh ang," a ti ta a.

Dawr neitupa chuan, "Ka hlawkna chu a lêt thumin tipung la, he dawr hi kan intawm dawn nia," a lo ti ve ta hmiah mai a.

Kaiser chuan, "A tirah chuan ka hlauthawng hle mai a. Ka tih theih tak tak pawh ka ring ngam chiah hek lo. Mahse mi dang hmaah mipa ka lo ṭawng ve laklawh tawh si a chêt thawh mai loh chu tihtur dang ka nei lo. A hmasa berin ni khat chhungin thlalak kan siam thei tih thu ka'n tarlang ve tawp phawt a. Kan hotupa chuan chu chu a tih theih loh tih min hrilh a. Kei chuan hna ṭul dang lo awm bêlh ta zawng zawng chu ka thawk vek mai ang tih thu ka hrilh a, ka thawk ta rêng bawk a. A chang chuan zing lam dar li thlengte'n ka thawk ṭhin. Hotupa chuan ka hriselnain a chhiatphah mai ang tih min hrilh a Mahse thil mak tak mai a awm ve tlat. Ni khata darkar sawmpariat thawh chuan min tichau tlat lo. Thlen tum bik hma tar ka nei a. Ka hlim ve ṭan ta a ni. Tun hma anga mut chiam chiam ka mamawh tawh lo. Kan sumdawnna chu a lûn ta khawp a, kan dawr chhung tihên dan chi dang ka ngaihtuah chhuah a tul ta a. Thla hnih chhung chuan kan hlawkna chu a lêt li deuhthawin a pung a. Dawr chu kan inṭawm ta a ni," tiin a sawi.

I tan tlat a, i nawr reng bawk a, i daih rei tawk chuan i bitum thil chuan tlin loh chin a nei ngei ang.

Kaiser-a hre tawh phawt chuan a ngawhngawlzia an hre vek a, a ngawhngawlnain a thawh hlawkzia pawh an hre bawk. A thawhpui pakhat chuan, "Henry-a zawng, sai hlim tak ang mai a ni a. A nui a, a ngheng êi êl mai che a. Engemaw chen hnuah chuan i tan tih tur dang awm lovin a nghen âwnna che lamah chuan i tawlh a tul nge nge thin tih i hre mai ang," a ti a. Henry-a chu chutiang mi chu a ni tih hmuchhuaktu hmasa zinga pakhat chu In sakna bungraw zuartu, McGowen-a a ni. Thlalak lama sumdawnna hna chu a nin leuh avangin Kaiser-a chuan McGowen chu ziaktu hna a va dil a. Bung deuh tak hian McGowen chuan, "Hetah hian hna a awm lo," a lo ti a. Mahse chawlhkar hnih chhung chu Kaiser-a chuan a dil tuk tin ta mai a. A tuk sawmpanganaah chuan McGowen-an engmah a sawi hma chuan Kaiser chuan 'Pu McGowen, thil pawimawh deuh mai pakhat ka'n entir awk teh ang che. Hei bungrua, cheng sang tam tak man i hawl a, an fai that tawk loh avangin an awmna ngai rengah an awm a nih hi. Ka'n nawh tlêtsak ang che..." a ti ta a.

McGowen-a tihngaihna hre lo lutuk chuan, "I peih leh hrufai la, hmalh hlawm ta tehreng che," a lo ti vîn hlur a. Kaiser-a chu a bur ta nghal a. Mahse a tukah chuan, "Pu McGowen, a tihchi loh, heng bungrua zawng zawng nawhfai vek hi chu a muangchanthlak lutuk. Min tanpui turin naupang engemawzat ruai teh," a ti leh ta a. McGowen chuan Kaiser chu chhuak turin a hrilh leh ta ringawt a. Mahse a tuk zingah chuan Kaiser-a hmel bawk chu a lo lang leh a, mahse chu mi tum chuan an khaw pawisa dahna In enkawltu a rawn hruai ve ta thung.

Chu pawisa In enkawltu chuan, "Pu McGowen, Henry-a hian i bungraw tuiôk tawh thenkhat hi lei a duh a, chu mi lei nan chuan pawisa puk a duh a ni. I hralh phalna tur chu a âwm ang tâwk a nih dawn chuan amah hi ka hriat mi a ni bawk a, pawisa chu puktir mai ka rilruk a ni," a ti a.

McGowen-a makti chuan a bân a phar a, "A nih leh! A nih leh le! Henry ka tlawm e. Mipa n upang sawmhnih va ruai rawh. Min tihbuai tawh loh nan hlawh chu ka pe mai ang

che," a ti ta ringawt a. Kaiser-a chuan In sakra bun chu a hralh ta hlawm a, thla thum hnuah chuan chu enkawltu lu berah chuan a ṭang ta a ni.

I duhthusam chiah chu engnge tih ngaihtuah fel phawt chutah chu lam chu pan ang che. I ngaih ain i hmu hma a

Henry Kaiser chuan, "Mi tam tak chuan duhthusam pui tak tak an nei ṭhin a. Mahse an duhthusam chu th phâk dawnin an inhre lova. An tei mai mai a, an êkna ah an e tlut tlut ṭhin. An duh ang chu a nih theih loh inhrilh kual nan hun an khawhral a. A hmasa berin, khawvelah hian engnge ka duh ber?" tiin han inzawt Chu mi chhânna chu i duhthusam a ni. A âtthlak lang mai thei, mahse i thleng phâk a ni. I duh chu ngaihtu chhuak phawt ang che. Chutah a neih dan leh a thlen kawng chu i zawng dawn nia," a ti ṭhin.

Engtinnge chutiang thil harsa tak mai chu a takah H Kaiser-a chuan a chantir? A pa, Edgar-a chuan heti ti: "Indopui pahnihna a intan lai khan ka pa chuan lawng tuk a duh a. Mi zawng zawng in a theih loh thu an hrilh Chutah ka pa chuan a hnuaia thawkte chu 'thil theih loh dan tur ngaihtuah tura inhmuhkhawmna' a neihpui ta a. K hlawhchhamna tur kawng tinreng kan ziak chhuak a Kahpathir kan nei lova, lawng tukna tur hmun remchan tuipui kam pawh kan nei lova, lawng tuk thiam mihring k nei lova, ruahmanna kan nei lova, pawisa kan nei hek Ka pa chuan kan hlawhchhamna tur chi hrang hrang chu mal malin a su ta zar zar a. Lawng tuk thiam leh a hm hmang ruahman thiam kan awm loh avangin, "Keimahni a ruahmantu leh a tuktu chu kan ni mai ang," a ti a. An ngaih dan kan zâwm ta mai a.

"Chutia a ngaih dan tualchher tak mai kan han zaw tâkah chuan kan harsatna dangte chu a lo insukiang cha ve a. Tualchher tak maia lawng han tuk tur chuan mi thia danglam tehchiam pawh a lo ngai lova; nutling tak takte eng ilo chhartu atan kan hmang ta nawk nawk mai a. Chu tianga han ti tur chuan lawng tukna tur hmun remchan hranpa vak pawh chu a lo ngai lo leh tá zel a. Pawisa I

enkawltute pawh chuan kan beih ngaiwrhzia an hmuhin pawisa min hawhtir an lo hreh lo sawi a. Chutiang chu a ni: a harsa laia thil tê tham tê han suikian hian a dang chu a inhmu rem chawp thei mai. Ka pa chuan lawng singkhat sangnga vel a tuk ve ta mai a ni".

Mipui rawng bawl rawh. Mipui mamawh phuhruk thei hun i thawk ang che. A chhawr tangkaina an awm poh leh i tan a tha ting mai

Kum 1954 khan kum sawmsarih pahniha upa, Kaiser chuan Hawaii-ah chawlh hman a tum a. Mahse thlenna tur hotel pindan a chang ta mang lova. Khualzin sang tam tak dang pawh thlenna tur bre lovin an awm a. Henry chuan, "Tunah zawng mi tam takin Hawaii-ah hian pawisa hman an tum a, mahse an tan a remchang lo a nih hi. Ka chawlh hman hi tisei deuh hlek ila *hotel* sa ve teh ang," a ti ta mai a.

Kaiser-a thil tum an han hriat chuan Hawaiian sumlawng hausaho chu an nui mai a. A khawiah chuan nge *hotel* a sak tak ang? Waikiki a hmun awm chhun chu dûn zâwl leh mi rethei chênna hmun chauh chu a ni. Mahse Kaiser chuan chung dûm hmun leh mi rethei inkhuarna hmun chu a lei a. Kaiser-a thianpa Fritz Burns chuan ţiauvut var tha chi, *cubic yard* singthum zet mai a rawn chhûng lût a, chu hmun chu Waikiki a tuipui kam hmun nuam ber pawlah a chang ta a. In chhe te te chu thianfaiin *hotel* lungphum chu an phum a. Thla engemaw zat hnuah chuan Hawaiian Village Hotel-a pindan sangnga an siam tur zinga pindan zariat sawmsarih panga chu an peih ta mai a. Mikhual an thleng ţan nghal a, tun thlengin an la thleng ta zel a ni. Kaiser-an, "Mipui tana hna ţha tak thawh tum chuan anmahni tan pawh an thawk mai a ni," a tih chu a dik na meuh mai.

Mahni chuan hlen chhuah theih i nei tlem. Mi dang puihna i mamawh.

Kaiser chuan, "Ka aia fel zawk mihring kiangah ka awm ţhin avang leh an thu leh hla ka ngaihchan avangin hma ka sawn thei chauh a ni. Ka nga'h dan chuan mi tin mai hi kei

ai chuan eng thilah emaw chuan an fing zawk zel ṭhin," a ti a. Mi dang'e ngaih dan hi Kaiser chuan a khawn reng mai a. A ngaithlatuah a ṭang a, zawhna a zawt a, a ngaithla leh ṭhin. A hnuaia thawkte'n ngaih dan ṭha tak an rawn vawrh chhuah hi chuan Kaiser-a chuan, "A ṭha e. Ka duhzawng tak a ni. Hna dang i neih belh ta a nih chu I ngaih dan chu chêt danin han lantir teh le—vawiin chawhnuah ṭan nghal dawn nia," a ti ṭhin.

Tu ngaih dan nge tih a thlu si se lo; ngaih dan tha neitu chu mawhphurhna a pêk belh ṭhin. A hrin chhuah pakhat chu Kaiser-a Company sawmruk zeta an hnathawktu lu ber berte chu kum sawmthum pahnih an tlin hmain an dinhmunah chuan an inhlangkai a ni.

Hlawhtling tur chuan theihtawpa beih a ngai. Pen bona thil pumpelh rawh.

Hlawhtlin i duh chuan a man i pe tur a ni. Phungthlûk na thila mi dangtu i tlawh dawn emaw, TV i en dawn emaw, lehkha i dêng dawn emaw, ennawm i en dawn emaw, i inkhel dawn emaw a nih chuan nangmah leh nangmah kha, "Heta ka intlakralna hian nun kawnga ka kalna turah min ṭanpui ang em ?" tih i inzawt tur a ni a. Hlawhtlinna hi chu hnaal chuan duhâm tak mai a ni. Mi hmingthang chanchin han chhiar teh—Radium hmuchhuaktu, Curie te, Science thiam hmingthang Einstein te, milim ker thiam ber mai Michelangelo te leh rimawi tum thiam hmingthang, Paderewski te zawng zawng hi anmahni hnaa zing khawvar tirh aṭanga zanlai pel rawk rawk khawpa bûr mi an ni. Kaiser-a pawh hetiang mi hi a ni a, Hna thar a'n nawr hi chu mit tuama kal hi a ang ber mai. A hma lam chauh a en a, khaw dang rêng rêng a hawi ngai lo.

Vawiin hi i thawh tawp ni tur anga ngai ni awm fahranin che rawh.

Henry Kaiser-a hi khawvela hun ngai pawimawh ber zing ami a ni ngei ang. Mut nana darkar nga chhung a inpek pawh hi a chhawr hle. Amah chuan he mi hun hi "ngaihtuah hun" tiin a vuah a. A khum bulah eng ilo han ziahna mai

ur leh pencil a chhawp reng ṭhin. Zing lam dar thum vela pakhlatnaa mi a'n biakte hian a biaka te chuan mak an ti lâwk ṭhin. "Ngawi teh, Smitty, ngaih dan ka nei thut mai i, ..." a ti leh phawng phawng mai ṭhin.

Kaiser-a chuan tuna *minute* khat sûm a, nakina *minute* khat lek han neih belh leh a, hun zawng zawng ṭha taka man hian mihring pakhat dam chhung hian kum engemaw at a neih belh theih ang tih a ring tlat a. Tuktinin zanlai o thlen leh hmaa a tih duh zawng zawng a ziak chhuak vek a. Chawhnu her velah a tih duh ziahna chu a ennawn leh a. A tih duh zawng zawng chu a zo vek tur a ni. Naktukah chuan Kaiser-a a dam tawh lo mai thei! Hetianga a tih ṭhin vang hian Kaiser-a chuan a hun chu fel-taka takin a hmang ṭa ṭhin a ni.

Hei hi Henry J. Kaiser-a, tleirawl laia tleirawl hrisel lo, lang-âwk, rethei tak maiin hausakna nasa tak, mite duhsakna, damreina leh hlimna a thawh chhuah dan chu a ni a. A tih ang hian mi pangngai tan a tih ve theih ang em? Henry Kaiser chuan theihin a ring. Ani chuan, "I duh chu thlang fel phawt la, chu lamah chuan huaisen takin pên la, theih loh thil angin lang mah se pawisa suh. I duhna hmun chu thlen i duh tak zet chuan engmahin a dal lovang che," a ti ṭhin.

I NGAIH AIIN I PAUKHAUH

Norman Vincent Peale

He khawvela chêng ve tur hi chuan chak ve tlak deuh nih a ngai tih zawng phat rual a awm lovang. Eng tikah emaw chuan natna, vanduaina, hlawhchhamna emaw chuan a la umpha ve ngei ang che a, a rawn phingchîl dawn che a ni. Rilru paukhauh tak i neih loh chuan mi hring tling lovah a chhuah mai ang che.

Mibringa paukhauhna awm zawng zawng cho chhuak ve hian he khawvel hi buaina leh harsatna hlirin a khat pawh a ni mai thei asin. Dik tak chuan heng harsatna leh buaina zawng zawng su tlang tur hian i ngaih aiin i lo paukhauh daih alawm. Eng thil pawh lo thleng se a lo dona leh a lo chinfelna hmanrua leh chakna zawng zawng chu tunah hian nangmahah khan a awm vek a ni. Nangmah siamtu che khan chung thil chu i la tawng ngei ang tih hre sa thlapin a siam rual che khan chung thil dona tur chu nangmahah khan a lo dah vek a ni.

He hringnun kawng hi i tan a lo chhuk-chhho uchuak ta bik hle a nih chuan khawi lai tak atanga lo intan nge ni a eng vanga chutiang lo ni ta nge tih nangmah leh nangmah khaw han inzawt teh. Mi dang thiam loh emaw, i tih theih hâk eng thil emaw avanga lo awm anga han sawi pial mai chhâk hliah hliah ang. Mahse harsatna i tawh reng reng chu i chin fel phak piah lama awm a awm hlek lova; a chinfelna chu nangmahah khan a awm reng zawk a ni. Gautama Buddha pawhin a tih kha: "Rilru hi engkima engkim a ni! Ni a i inngaih chu i ni mai." I chak lohva, a tlâwm zawka i tan chuan tlâwm zawk nih kha i rilruin a phal a, i rilru chhungril takah chak zawk ni thei lova inrinna chu a intuh vang mai a ni.

Engtinnge ni ang? Nangmah i inngaih dan kha thlâk hlauh mai rawh. A awi zawng a awl-ai lovang; ni thei lo tura thil auangtuah hmang khan ni thei tura i ngaihtuah dawn

pawhin i suangtuahna hlui khan i thinlungah bûk a lo khuar nghet tawh a, a harsa ta ṭhin a ni. Mahse i rilru khan i taksa leh i nihnain a tih theih kha a hre lova, rei tawk tak a lo bum kual mai mai che tih i hre tur a ni. Chuvangin i rilru chu i thuhnuaiah i dah ngei tur a ni. Nangmah thununtu-ah che i hmang tur a ni lo. Pathian zarah i duh duhin i dah thei ngei ngei ringawt ang.

Thawkkhat lai khan hetiang thu hi America rama sikulah naupangho an zirtir ṭhin a, biak Inah leh chhungkaw inzirtirnaah te pawh an telh bawk a. Chutiang inzirtirna chuan mi ropui tam tak a chhuah ta a, mahse an han thlauthla leh deuawa, rilru pangchhanna chu an han lawm lut a. Kei chuan hetiangi rilru pangchhang tura inzirtirna hi mihring laka pawikhawihnaah ka ngai. Ohio state, Norwood khuaa pawl nga ka zir laia min zirtirtu chu George Reeves a ni a, pa lianpui mai, kut hrawl tak, kekawr mawngi mi ṭhâm ching zet mai a ni. Mi puitlingi min chhercchhuahna hmanraw ṭangkai atan a kut kha a hmang ṭhin nia.

George Reeves chuan tun thlenga ka rilrua thal nung reng min hnutchhiah a. Kan pawl chu kan bengchhen vanglai tak hian ring zet maiin, "Ngawi rawh u!" a'n ti piap mai a. Chu mi rual chuan *blackboard* lam a hawi a, hawrawp hraw pui pui h'an, THEIH LOH tih hi a'n ziak a. Chutah min han hmachhawn a, kan vai chuan mi a melh a. Kan tih tur chu kan hre mai. A rualin, "LOH tih kha thai chhe rawh," kan ti ta thin a. Kut tha chak tawk tak mai chuan vawi khat hrûkah LOH tih chu a'n hru reh a, thu mal ropui tak mai, THEIH tih chu chiang deuh maiin *blackboard* ah chuan a lang ta larh larh mai thin a ni.

Kan hnenah chuan, "Kha kha in tan zirlai ni rawh se. Thei lo anga innga in chiau chiau suh u. Tunge in nih inhrereng ula. Pathian fa in ni a. American in nih kha. Pathian ṭanpuirain harsatna zawng zawng chu in su tlang thei vek a ni," a'n ti a. Chutah ka theihnghilh leh theih tawh ng i loh tur thu a n sawi beih a: "*Thela i inrin chuan i thei.*"

NU[illegible]AWNG SIALTU

[illegible] hlawhchhamna atangin h'awhtlinna a ch[illegible]wh khawp mai, a chhan pawh thil harsa a lo awmin a theihna lam tur a hmuh theih thin loh vang a ni. Mahse mi chak chuan lungngaihna leh lunghnurnain a bawhbuai loh rilru a nei rân ţhin Eng harsatna pawh lo awm se a harsatna taka chu a hmu reng ţhin a, mahse eng anga thim hnuaiah pawh êng chu a hmu reng ţhin a ni. Ka nupui nena kan fanu Elizabeth-i, Mount Holyoke College a kan va tlawh ţum kha ka hre reng mai. An College hming chhunga kan lênvahnaah chuan thil phêk bial pakhat chu g ah hian, "A hmu thiam tan chuan thim khuh phâk lak chiahah hian êng a awm zel," tih thu hi an lo ziak a.

Engnge a awmzia le? Tum khat chu New York atangin thlawhnaah ka chuang a, Paris lam kan pan a. Chuan lai chuan eng hun chiah nge ka hre ta lo, zanlai a nih loh vek pawhin zing lam dar nga vel lai a ni ta ve ang. Chu mi zan chuan thla a eng lova, fit singthum chuanga sângah kan th'awk a. A thim teh nain khawchhak lam chu ka'n thlir a, thim rorelnain a khuh bâk chiahah chuan êng them te tak t , inkham reih hi ka hmu a. Chuta ţanga rei lo teah chuan mel zanga kan han thlawk leh a, zing khawvar êng mawi ropui tak mai chuan van boruak chu a rawn lâp êng ta i Mi chak chuan chu êng them te tak te chu a hmu a, thin khuh bak chu a lo thlir ţhin a lo ni. A be dawng ve ngai lo He bringnun khawvelah hian thu dik mâwl tak pakhat a awm a, chu thu dik chu i duhna hmun thleng tur chuan i kal i kal mai tur a ni, tih tê mai hi a ni.

Deerfield Academy-a an Headmaster, Dr. Frank Boyden kha vawi khat chu engti ţihin nge engmah nei mang si lovin hetiang mipa naupang tana sikul ţha ber mai a din chhuah theih ka zawt a. Ani chuan, "Ka buai ţhin rêng a ni. Vawi za chuang zet chu pawisa dahna In pawh hian ka hming an chawkchhe hman ang chu. Mahse ţanpuina ka hmu ve leh mai ţhin. A mawngkhal hi kan ipphawrh deuh reng mai a, mahse Pathianin ti tura min duh ka ti niin ka ring ve tlat a

i Pathian kutah engkim ka hmutchhiah a, ka theih tawpin a thawk mai á ni," a ti a. Mi rilru paukhauh dik tak a he ka ti mai.

Notre Dame-a an football khelh zirtirtu pakhat chuan hawithu tling tham thu pakhat chauh a ziak a Chu a thu iah chu a hote'n khelmual pana an awmna an chhuahsan awna an chhiar ngei ngei tur hmunah a dah a. Chu thu hu : "In buai vaih chuan, buaipui in ngai ve tih lantir ngei ng che u," tih a ni.

I chhia leh tha hriatna thinlung phêkah khan he thu hi han takin ziak ve teh khai. Pathian pêk chakna chu nangma taksa chhungah a awm tih i rin ngheh thlap thlengin changvawnah neih ang che. A lungchhiatthlak zâwnga thil i thlir dawn velch nangmah kha ngun takin inen thin la. I rilru thahrui chu i ngaihthlah avangin a lo tuêk deuh a ni mahna, chutí a nih leh han sawizawiin a beiseiawm zâwnga thil i thlir theih hun thlengin chawikang rawh. Nangmah leh nangmah kha mi chak, inthunun thei, awmze nei anga inhmuh zir ang che.

Hla phuah thiam, Ella Wheeler Wilcox chuan, "Mihring chu nia a inngaih apiang a ni mai. A sawi emaw, a chhiar emaw, a benga a hriat emaw ang a ni lo. Thil awm tawh sa chu ni lo tur zâwng ngawta i thlir luih tlat chuan a nih loh dan a awm mai a ni. Retheihna, suahna, hrisel lohna, thim lohna leh hlauhna chu i duh chuan i thing thla thei a ni," a ti a'in. A tha zâwnga thil i thlir mi, mi rilru paukhauh i ni thei tih inhre reng ang che.

RAH I CHHUAH THEI CHIANG MAI

Michael Drury

Mi tam tak tan chuan 'rah chhuah' han tih hian m danglam bik, malsawmna dawngtute chan tur anga ngaih n a awl hle a. Mi thei chungchuang leh thluak nei tha bil tih turah kan ngai thin.

Mahse thil tha chan chhuak thei khawpa nun chu m danglam bik tih tur a ni lova, thilthlawnpek a ni lova, chunga lo thleng mai thei, thleng lo mai thei lah a ni hc lo. Nun rah chhuak tha ber pawla ka hriat chu Californ a ran vulhna hmun (ranch) a cheng a ni a; pitar, beram ru zinga khawsa mai a ni bawk. Amah chu Chilean (Chile stat a cheng mihring) a ni a, kum sawmparuk a nihin Ameri lawng sipai *captain* nen an innei a. America ramah lu American tawng a zir a. Chulai an chenna hmun, tuip kam, chhûm leivakin a zin hnan reng maiah chuan In a d a, nun a din a, thlarau lam leh sumdawnna lama l ram a din asin. Ram a leiin a hralh a, nautê a chhar beram hmul meh hun lai chuan mi sawmthum tin ei tur buatsaih thin. Fa panga a nei a, ziak leh chhiar a zir a, sakawr chungchuan a zirtir thiam hlawm vek a, tuipui leh zawngdulnu tluk zeta tlângnela cet a zirtir thei ba a Kum sawmkua a nih tawh hnua an In hnung lam tlâ bâwk a'n chuan a, tlai ni tla tur an thlir thin te chu thinlung hi a tihlim rlau mai a ni.

Tulna hmangaihna leh huaisenna avang i amah leh am a inzirtir chawp bâkah chuan leikha pawh a zir tawi l mai. Mahse a tih theih ang chu tha tAwp'n a ti zel a, a t theih bâk tur thleng deuh rawk hian a bei mai thin bawk a nihna inhmu chhuakin amah leh mi dangte tan a chak a hmang thin—chu chu a ni nun rah chhuak chu

Rah chhuah tura nun hi amaha lo awm mai tura ng ih hi chu ngaihsual lianpui a ni. Mihrir gah hian rah chhu theihna tur khawp thiltihtheihna tur chu a awm sa reng

mahse chu mi hman ṭangkai theihna chu thawhrimnaah a innghat a ni. Tui zâwng, zir thiam leh phi chung lam hi a ni lo. Rah chhuah tura nun chu thawhrim e, awmze neia thawh a, kan tumna lama tha zawng zawng pêk a ni mai.

Van lam chanchin zirna lama a hnarkaitu, Sir William Herschel-an khawvela entlang ṭha ber siam a tum lai chuan a bul ṭan nan darthlalang tihnawi leh nawh'lêt a zir phawt a ṭul a. Thla tam a thawh hnuah a darthlalang siam chu a ṭha tawk lova. Vawi zahnih zet a beih nawn hnuah a duh anga ṭha, entlang a nei thei chauh a ni. *First Symphony* (khawvela rimawi hmingthang ber pawl. PU) phuah chhuak tur chuan Brahms pawhin kum sawmhnih zet a duh bawk.

Lei dawh theihna kan nei lo a ni mai thei a, hla phuah kan thiam lo a ni mai thei a, arsi thar kan hmu chhuak ve lo pawh a ni ang, mahse awmze neih tum a, rah chhuah tuma kan nun chuan kan thawkrimin kan nung ngei a ni tih hi englai pawhin kan lantir tur a ni. Kan hna chu a tlawm mai thei, mahse kan hlim a, nitu hmanna a kawh a, mite duhzawng a nih chuan, mi ropui tak tak te'n an hman ang thiltihtheihna tho kha kan hmang tihna a ni. Rah chhuahna thil chu kawng tinrengah a lantir theih a, sawhbâwl thiam aṭanga thlaa inkah kaihna hmanraw siam thlei g n a huap vek a ni. Mi chungchuang kan uhte hian hei hi an hre tlat a, mi dangte hian kan zir ve a ṭul a ni.

Rah chhuak tura nun dan kawng dik chu kawh fuh chat a har viau ang, mahse mahni phâk tâwk aia lian beih chin hian a bul a ṭan fuh ber awm e. Zingah ni a lo chhuak a, zawi muangin khawvel a rawn chhun êng tial tial a; chung thil i'n hmuh chuan mak i tiin ropui i ti em em a, i thazâm-ah a rawn man che a hrilhfiah thiam loh khawpin mak i ti ta ṭhin a, chu chuan rah chhuak tura i nunna tur chu a rawn chawk tho ta a ni. Chumi piahah chuan kan ngaihtuah hriat chhanna chu a awm a ni.

Naupang pakhat chuan Hlau awmzia hi a hre tlat lo pek a. A zawt sek mai a. Chutah pa pakhat hian hmaikawr vuahin a tinṭhaih a, naupang chu a thlabar ta khawp mai a,

Ka hlau ! Hlau ka hre ve ta !" a ti a. Chutiang deuh chuan rah chhuak tura nung thin mihring chuan, "Hei hi ka hria Hei hi ka hmu tawhin min dek tawh a ni," a ti thin a ni

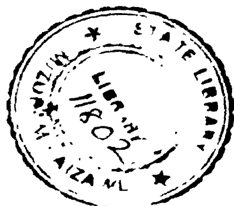
Hriatna chu tih duhnain hnai takah a zui a. He lai hi mi tam tak kan pen bona ram chu a ni. A tiha tih loh a taka chantir hi a harsat tâk thin em avangin kan tumna chu kan thlauhthla ta thin a. Kan ngaihdan leh tum dan chuan chawp leh chilha hmelhmang a neih tâk mai tlem loh avangin a tha lo kan ti a, kan vanduai kan ti a; mahse eng thil pawh chhuah tur chuan a rui tâwka kan finch hi zel a tul thin Rimawi tum thiam hmingthang, Mozart-pawh hlapui pakhat te hi chu thawkkhatah a hre nghal ve thei a, mahse ziak chhuak leh tur chuan mal khat te tea thlûr chhuah vek a ngai tho mai.

Mi thenkhat chuan ngaih dan reng reng an neih loh thil an sawi thin a, mahse an sawi awmzia chu ngaih dan hai tham leh a khawkham zâwnga ngaihdan an neih loh thu mai a ni. Mahse ngaih dan tha tak tak hian mi tin min bâwm reng a, mi dang atangin ngaih dan kan chhar a, kan zin vahna atangin ngaihdan kan dawng a, kan lehkha chhiar atangin ngaih dan kan chhar thin. Mahni ngaih dan awm sa laka that chhuah hian ngaih dan kan neih duh thin. Kan ngaih dan chu kan hman a, kan enchhin hian kan hau duh a ni. Kan ngaihdan reng reng eng i kâwng maha khawih che lova kan paihthlak mai mai hian ngaih dan neih thil-hla ah kan pachhe tawlh tawlh thin. Mite hian ngaih dan hi fûr laia pachhe to ang maia pung chak an nei a, mahse a bul tanna a tel tham thin avangin an thlauthla leh mai thin a ni. An ngaihdan chu mi dangte hmuha mawi tham deuh hleka an enchhin theih loh chuan bawhzui loh law law an thlang thin. Hei hian nun rah chhuak piang tur zîk a sikbul a ni. Hellen Keller chuan, "Kan ri rua ngaih dan kan keuh thluk tawh emaw, tin châk zawng tha tak mai emaw awmze nei hauh lova kan thlahliam chuan hun tha kan bawhbelh mai ni lovin nakin hun atan chu ngaih dan tangkaina chu a than tithutuah kan tang a ai," a ti hial mai.

Kan thiltih chak tak mai leh duh tak maiin kan tana nehming a rawn neih theih hma hian thununtain hma a rual a. Tun lai hunah te angte chuan he '*thununna*' tih awmzia pawh hi kan ngai urhsun tawh tehchiam lo Mahse ni tin mai ni lo, mitkhapkar tina thununna hnuaia kan nei chauhvin a ni topuina lalluknum hmel kan hmuh theih a. Fritz Kreisler-a pawhin mawi deuh maiin mipui hmaah mawi chi hrang hrang a tum a. Nu pakhat hian, "I tum anga mawia tum thei tur kaa chuan ka damchhunga beih thuanchhuah zak pawh ka hnial lo," a ti a. Chu *violin* tum thiam hming hang chuan engdanga chhâng lo chuan, "Ka bei a ni," ti ngawt in a lo chhang a ni.

Rah chhuah tur kan nih chuan chutang chu kan ni tur a ni. Damchhunga bei kan tih chuan tihtam tak tih tur zingah duh ber kan hawk a, chu mi chu a hlauhawm pawhin kan bawhzui a, kan hah pawhin kan bei lui zel a, a nguhna kan hriat loh pawhin kan bei lui tho tho thin a ni. Kan thiltih chu a phûnawm tala beih vut vut mai a ni lo, ni tin a ithril chhuah dan ang te tea beih zel a ni. Kan tum lam thleng tur chuan thlipui leh meipui kan tâwn tlang tur a ni a, chhung leh pawn lam aṭanga beih a ngai a, enchhin a ngai a, hlawhchhan a ngai a, keimahni leh kan tum kan inhmachhrem hma loh chuan beih nawn beih nawn a ngai a ni.

Lemchangtu pakhat kum sawmnarih mi a nih tawh hnu pawha a changtupui duhthusam la ding ngai hlek lo pakhat ka hria a. Ni khat chu engtinnge a ngaih ka zawt ta a. Ani chuan, "Kum sawmnga ka nih dawn vel lai aṭangin lemchangtu han tih hi ka ni dawn lo ka inti a. Hna dang thawh hi ka duh chuang vak si lova, chuvangin ka hna hmuh ang apianga theihtawpin ka bei ang ka ti ta mai a. A chang chuan lemchanna pakhatah a sira vawi khat chauh lo vei tlang tur tein ka lang ve a. Mahse ka dinhmunah ka ding nghet tawh a, ka chan apiangah ka lawm zel mai a, chu ka lawmna chu tumah min chhuhsak thei lo," a ti a. Lawmpuina kutben ri hlawh kher lova rah chhuah nun chu a hma cahing tawh khawp mai.

Rah chhuak tham leh awmze nei thama nun dan c eng dang a ni lo, keimahni'n hringnun kan hmachhawn c hi a ni ber zawk. Keimahni kan inhmuhchhuah a ngai kan inhmuhchhuah chuan tun hmaa la laihlan loh haihaw tur kan ni Chu chu keimahni ngeiin kan tih tur a ni K pan pawhin keimahni ngei kan lan a tul a, kan thih lah ni dang hnuk a chah ve kher a tul lo. Chu chu thil aw dan a ni tih kan pawm a, kan hriat a, a tih dan tur kawng buai lova awm phawt hi rah chhuah nuna kan nun caw chuan rahbi pawimawh ber leh hmasa ber a ni.

AR TALHDAN CHI DANG

Elsa Schiaparelli

Italy rama kan awmna hmun, Rome khawpui atanga khaw hla lo tak pakhatah Biak In chhipah kan chuang a. Chu lai biak In chhipah chuan ka pa chuan engvanga min hruai chho nge tih ka ngaihtuah neuh neuh a. Kan awmna atang chuan kan hnuai lama khaw inpharh chu a lang vek mai a. Khaw laiiliah chuan hmun pakhat a awm a, a velah chuan kawtth'er chu a inherh chuk a. Chung vel chu kan thlir lai chuan ka pa chuan, "Elsa han en teh, khulai hmun lai i khu. A panna kawng tam tak a awm khu. Hringnun chu khutiang khu a ni ngai. I tumna hmun chu kawng pakhat atanga i thlen theih loh chuan kawng danga thlen tum thin teh," a ti ta a.

Chutia a'n sawi takah chuan eng vanga chu hmura min hruai chho nge tih ka hre pha ve ta. Chu mi ni chu in zing lamah ka nu hnenah chuan kan sikula kan cí tur dawn a mak theih thinzia ka sawi a, engemaw tal min tihsak turin ka ngen a, mahse ka thusawi chu a ngaithla duh miug hauh lo mai. Ka pa lah min tanpu tura ka'n sawm chuan engmah a sawi ve duh hek si lo. Lo tarawlh hian ai chu in he hmunah hian min hruai ta a, ka rilrua zawhna tam tak chhanna tur chu zawng chhuak tura min zirtir a tum a lo ni. Kan In kan thlen leh meuh chuan th dan tur ka hual in khiau tawh mai.

A tuk leh sikulah chuan kan chawchhun atana kan satuilâng dawn chu a rukin saidawium-ah ka chhung a, ka hawn a kan chaw chhumtu thlem lungawiin ka nu hmaa chhawp turin ka ti ta a. Ka nu chuan a hmaa thil awm chu thirfian khat lek a'n hâwp a, a chhak leh nghal a, "Kan eisiam hi a rilru a buai ta a ni ngei ang." a ti ta nghal a. Ka laizawnnu nen chuan thil awmdan chu kan puang a, ka nu chuan ka chan chhiatzia chu a tuk lehah chuan sikul a a sawi ngei tur thu a sawilang ta nghal a.

Chu mi hnu chuan vawi tam tak chu thil tih theih loh mi a ling, a theih lohna ang anga puvum mai chuan hlawhchhan na a hring a, mahse ralru nei tak leh huaisen taka tih dan kawng dang zawn tang tang hlawkzia ka hmu zui ta zel a. Mi tamtak hriat loh hak tur thui dan leh rawng inchawih dan chhuahtu ka nihna angin ka hlawhtlinna hmasaber pawh hlawhchhamna tur thil ngei ang a lang tul tenau tham tak a ni. Khawvela inchei dan thlang thiam ber leh nite duh dan zawng chhuak vek a, hlawhtlinnaropui tak neua chena tam Paris khawpuiah ka lut a, mahse mite chuan ka inchei dan tur duan chhuah chu an lo la timak tehchiam lova. N.. chu kawrphiar dum mak danglam deuh mai hi America tam pikhatin a rawn lia chhuak a. A rawng chu a mawi hle na a phiar dan chu Armenian nuin a thiam zawng zawng thawn mawi tak mai a deh chhuah a ni a, han en mai pawh ui nuam tlut mai. Ka rilru chuan chu dang deuh hlekin h her kual a a tih ka lo ngaihtuah a. Chu bakah chutiang thawmhnaw zuartute'n an lei duh loh pawhin Schiaparelli kut chhuak zawrhna dawr ka siam mai ta lawng ka ti dan bawk a.

Phiar dan chi khat, danglam deuh hleka phiar turin ka duh dan ka ziak a, ka ziah dan ang chuan tlemin a rawng lâr deuhvin a zia hrim hrin chu a lâr zawk dawn a, Armenian nu hnenah chuan ka duh dana lo phiar tur chuan k pe ta a. A'n phiar chhuak ta a. A tha hle nghe nghein k hria a. A that leh that loh enchhin nan Paris khawpuia kaw phiar mitinei hrim hrimho chawifak khawmna hmunah ka h ta ng'al a. Vannei hthlak deuh maiin an lo duh ve hlaw khawp a. New York a dawr lian tak mai ne tupa chu chutiang kawr sawmli chu chawlh kar hnih chhunga pe h tur in min han ti ta mai a. Chhum chunga kal ang heih he pen zângin chu hmun chu ka chhuahsan leh ta a.

Mahse ka hlimna chuan a daih rei lo. Ka kawrphiarna khawl, sam dum, mitmeng ngilnei tak mai chuan chawlhkar khat dawn laiah kawr pakhat a phiar thei tawk a. Chawlhkar hnih chhunga kawr sawmli phiar chu a theih bur loh ma Tlai khatah hlawhtlin lei hlawhchham ka kawp a, ka langaw

kher mai. Chutah ka ding thut a. Ar talh dan chi dang awm ngei tur a ni. A phiar dan chuan chutiang ti thiam k chu a mamawh ngei ang. Mahse Paris khawpuiah Armenian nu dang, phiar thiam ve tho an awm ngei ang. Ka r leh vat a. Ka tum dan chu ka thiannu hnena ka'n sawi huan a huphurh hle nain theihtawp chhuah a tum a. Mi al hnu chhui thiam ang maiin Armenian nu zawng tang ng'n kan phe dun ta zir zar a. Than pakhat kan va chhar huan thian dang a lo hre ve ta zel a. a tawpah chuan a hiar thiam thah, nu sawmhnih kan hmu thei ta a. Kan ni am a ral titih tawh tih chuan Schiaparelli kutchhuak chuan nited States a pan ve ta mai a ni

Chuta tang chuan Paris khawpuia kan sumdawnna hmun mingthang tak. Place Vendome atang chuan inchen na bungaw hrang hrang kan chhuah ve ta zut zut reng mai a. Inheina khawvela han chen chu huaisen a ngai thinin a hlimwm hle pawhin ka hria. Mahse zan khat thilthu-ah German ipai-hovin Paris an rawn luah ta thut a, ka dawr chu kalanin America lam ka pan a. France rama naupang khawgaihthlak tak tak te tana damdawi leina turin thu sawin America ramah ka vak vel ta a Chu mi hnu thla hniha ka 'a kir leh chuan hmanna dang ka tawk leh ta.

United States-ah khan Thian Pawlho nen hna kan thawk . Chu pawl chuan ka kuta awm turin *vitamin* cheng nuai uk man zet chu an hnutchhiah a, French naupangho hnena thu'ng damdawi thawn thlen chu ka hna a ni. Bermuda kan tan thleng a, a engamah hmna chuan phal loh leh thiang lo ndiktu pawlho (customs) chuan an thahnemngaih vangin France ram, a chanve zet, hmelmain an luah chhunga damdawi lam chi va tawlh luh chiam mai chu an lo remti hlek mai a. Vitamin chu thil chhe mai tur a nih thu leh a semtu tur pawh sawrkar ni chuang lo, Thian Pawlho an nih tur thute sawiin German sipaiho kuta an chhunluh miah loh tur thute chu ka sawi chiam a. Mahse ka ngenna te, ka thu sawite chuan kawngro engmah a su ta lo. Lungawi lo tak chungin lawngkaia damdawi bawm an hlâng thla zut zut lai chu ka en ta reng ringawt mai a.

Lawnga kan chuan leh hnu chuan thil awm dan chu ngaihtuah a, chuti ngawta han thlah chu dik thei in ka hngarg lo mai. Ar talh dan chi dang a awm em? Chutih lai kan chuanna lawnga chuang ve, chanchinbu enkawltu pakhat hnenah chuan ka lungawi loh thu chu ka sawi ta chiam a thil dang a ti thei ang tih pawh ka lo hre lo. Lisbon kan han thlen chuan ka chungchang thu chu khawvel chanchin lo tling ta hial a' Lisbon-ah chuan Kumpinu sawrkar palai min lo hmu a, thil awm dan kimchang min ziwt a, rei lo chhungin ka damdawi hlu lutuk mai chu France rama nan pang khawngaihthlak tak takte hnena thawn turin a kal ta nghal a ni.

In lo a lo tawp a, Paris-ah kir lehin Schiaparelli dan pawh chu ka hawng leh ta a. Nipui lai hian tum khat chu thlasik lo thleng tur atana inbuatsaihna inzawrh runpui siam ka tum a, ka inbuatsaih nasa hle mai a. Kan inzawrh runpui thlen hma ni sawmpathum la awmah chuan hnathawktu pahnih tih chauh lo chu an nawrhna zingah telin chhuwr theih lohvin an chawl ta vek mai a. Hei zawng, ka pa thu min râwn hman tangkaina hun a t'in tak meuh meuh hi ka ti a. Engtinnge ar ka talh tâk ang?

Tih dan ka dap a, ka rilru a buai em em a, tih dan engemaw ka hriat chhuah loh chuan kan inzawrh runpui siam chu ka thuih leh a ngai dawn tih ka hre mai. Chutah ka rilru ah thil pakhat a lo lut ta thut mai a: Engatinge thuamhnawte chu peih sa thlap kher lova kan ei tir hlawm mai loh vang?

Hnathawktu pali-panga lek chuan theihthawpin ni sawm chhung kan thawk a, kan tum hunah chuan Schiaparelli intheh lar a lo hun ta. Kan thil zawrh chu a mak hlawm hle mai. Kawrchung thenkhat chuan bân a nei lova, thenkhat chuan ban leh lam chauh a nei a. Thenkhat chu a riruang kan din hman awrh a, a lem nen tar pawlhin zawh huna a awm dan turte chu a lemin kan entir ta hlawm a. Mahse chutianga inzawrhna mak danglam tak mai chu a ropuiin a hlawhtling hle. Mi tam takin an duh ang an hmuin an bauh lâwk ta hlawm a, kan lar ta hle a ni.

Ka pi thu mi a rà vn fing tak mai chuan vawi khat mai ni lo, he ka dam chhung hun hrang hrangah hian kum tin hlawhtlinna rahbi min tuksak thar zel a. Ar talh dan chi khat chauh a awm lo —chi dang a awm ngei ṭhin.

ENGṬIA REI NGE I TLIN?

Harry Emerson Fosdick

He khawvela thil pawimâwh tawh phawt hi chuan th, pahnih a keng tel ngei ngei ṭhin: mihringin a tih theih nasa lam leh tuar tura chakna a neih tam leh tam loh. Mi nu nuna thil lungchhiatthlak ber ber lo thleng ṭhin te chu mihringnunin harsatna a ken tel tlinpui peih lohna hi a ni ta. Kan tunlai khawvelah chuan hmasâwnna nena inkaihhnawih thei thil lo hi chu ngaihsan pawh kan ngaisang ta lo. Hma lai mite chuan hmasawnna hi an ngai thutak ve tehchiam lova Rome lalpa, Marcus Aurelius phei chuan mihring mitvar pangngai leh bengvar pangngai chuan kum sawmli a tlin chuan khawvel thil engkim a hmuin a hre vek tawh e, a ti hial a. Mahse tunlai mi zawng naktukah eng thil thar nge lo thleng ang tih ngaihchangin dingdihlipin ka i ding a, tun danglam lo awm mai turah a ngai a, hma thar lakna ca reng reng chu a ngaisang a, kaw thar reh a thlang a, chu mi bawh pawp thei tura chakna neih chu a tum ber a ni.

Mahse kan tunlai khawvel hian mihring tana thil pawimawh chi khat, hmaih ṭheih lian tak a nei: chakna inkhawrem theihna, nghet taka din tumna thinlung hi. Heti a nih avang hian kan mi mal nun kan ngaihtuah reng rengin kan ropui lai leh kan san lai tak chu kan rilruah a lian ber thin a, kan ngaihtuahna ang chi hi chu thingah chang ta sela chuan a zar leh a par mawi lai chauh kan ṭhlir ang a, a zung kan hre chang lovang a, engemaw ni-ah chuan a par leh a zar chu sawi loh, a dinin kan ding thei hrim hrim tih ngaihtuah a ṭul hun zawng a lo la thleng ngei ang.

Kan chhungril hi a inan vek loh avangin ṭhenkhat hi chu an pianziaah hrim hrim an nghet bik a, an awm dan pangngai anga awm tur hi chuan ṭhenkhat tan chuan theihtawp chhuah a ngai ngei ang. George Washington-a chanchin ka chhiar zo hlim hlawt a, pa thluak ṭha danglam bik zawng a ni lo. A aia hnehna ropui changtu pawh an awm ngei ang.

hse mi dargte nena tehkhin ralah chuan Washington-a chu gpui lianpui anga nghet mup mai a ni bik tlat a ni. ishington-a chuan Princeton hmuna hneh'u chan a'n chan ang khan a awm dan a theihnghilh lova, a rilru a dang-i chuang ve vak lo. Chutiang bawkin Brandywine hmuna wm zawk chan a chan te khan a tâwtê pawh a sai chuang Dinhmun a lo khirh a, buai a lo hun chiah hian a nghet tlur mai thin a ni.

Heng thilte hi chu pianphunga neih ve chi niin a lang a ihse, he rilru ng'ahchna hi kan mamawh em si avangin gti zawng emaw tala mahni hman theih tura chawk luh n chu awm ngei tur a ni, kan zawn dan a dik phawt uan. He rilru nghet mamawhna hian mi tin mai hi rin iawih theuh va, mi kan an lohna laiah phei chuan kan amawh zual bik thin Mite chanchin han hriat zau zel hian i tin mai hian fel hlelhna lai hi kan lo nei vek nai a, chu in harsatna theuh kan enkawl dan leh kan tawrh nasat eih dan azir chuan kan danglam ta mai a ni He thil hi ihringah tê chuang leh lian chuang a awm vakin a lang lo.

Tun laia damdawi lama thiamna zawng zawng innghahna 'ngphum, Pasteur te ang te khan hna a thawk nasa em iai a, hna thawk thei tur in hnse na tha tawk ver vawr a ei ang tih a tinawm khawp mai Mahse kum sawmli paruk li a nih chuan zeng natnain a man a, a dam chhungin tak-a zawi thutna hmi chuan a thlah leh tawh lo. Bengngawng Beethoven-a chu rimawi phuahtu a ni a, Milton hla phuah htama pawh mitdel bawk a ni. He khawvela hna ropui ber ier hi m ang lo thawh a lo nih hlawm chu. James Watt-a luihu khawl hmuchhuaktu) chungchang, Wordsworth-an a awi pawh hi han ngaihtuah mah teh. "Amah ka'n en a, a opuinain a daih reizi i leh a ropuina ropuizia te ka ngaih-tuah a, kan ramin mihring a chhuah tawh zawng zawng hrgih chuan a la ropui berin ka hria" Mahse Watt-a kha kan lo chhui zui lo mai mai alawm-taksa hrisel lo, thlakhata

cheng zithum lek hlawha harsa taka nung ve h âm hri chauh a ni.

Eng thil pawh chhel taka tuar theitute chuan anmahi bel chiangtute lakah thlarau lam malsawmna dawngin an dang hneh theihna nasa tak an nei thin. Khawvela i n hriat zinga chak ber ber, hmel tha leh thahrui ngah, Apoll te pawh han khawm la, an pianphungah fel hlelhna pakha mah awm lovin an mizia pawh tha tawkin, hrisel vang ku vanneih vangin eng bua na mah sawi thama lian tâwk k sela, khawvel tan e g anga hna ropui pawh thawk mah sela Hellen Keller-i te'n an tnawh theih ang hna hi chu mi thawhsak leh thei lawh chuang lovang. Ka thian pakhat Midwestern University ami chuan chu University-a a thawh chhung chuan naupang piangsual ing-euh tak mai pakhatin thiante pawm ngai chunga a lel kha zir thiam entirna lehkha a dawn tuma a chibai lai ang tluka nuam a tih ngai loh thu leh chu mi tum tluka a hlim hun chu a la hriat loh thu min hrilh a. Chu mi tum tluk chuan inkhelhpuia an pawl an chak pawhin a la hlim ngai lo hial a ni

He hringnun hi huaisenna leh din ngheh theihna hmanga kan ep theihna turin tunlai thangthar hi kan induang zel ang em? America ramah chuan an sikul naupangte chu zing h engnge an zir duh an zawt hmasa te te a, an duh ang chu an zirtir ta thin a. Kan pi leh pute'n an hriat ngai loh, an mumang lam pawha an mangphan ngai loh nawmsaknain kan in chhung atangin kan inchawi lian a Kan fate hnenah chuan mihring mihrinna tak tak chu a bula thil awmte'n a siam a. tu tan pawh nawmsakna chu ropuina ber a ni tiin kan inzirtir ta. Hei hian kan khawvel nun tak tak hriat chiannaah khawlhkham a siam a, kan iabumna hmanrua mai a ni. Kan fate chuan hringnun chu a awm sa va chhar a, va hmuh a, thil awmdan azira va lâk mai turah an ngai a, chu zawng, dâwt muhlum a ni. Nun hi kan hmu mai thei lo, kan siam tur a ni. Mihring tana thian tha ber chu hual veltu b mio tak tak, kan chhungril nuhil kaitho thei tur leh kan

dawhtheihnain eng chen nge a tlin tih fiah theitu hi a ni ṭo ṭhin. He hringnun chu heti zawnga hmachhawn tur hi nun a lang. Kan han dam ve ringawt hian kan kutah chher tur thil a awm a, chu mi kan chher dan azir zir chu kan ni mai a, chu mi ti tur chuan ngaih tlat a pawimawh a ni.

He thil hian kan ril u dinhmun a hril hle a. Kan tun hma rilru chher dan phung kha a keh chhe ta tih chu a lang mai. Kan tunlai khawvelah chuan tladah deuh taka nun hi a thang'har tih chi tawh a, mi ngaih dan pawh a ni Mahse chanchin hlui chhui mite tan chuan chutiang chu a thu a satel lo tlat Kum zabi sawmpasarihna leh sawmparia tna velah khan han let leh la, chutah chuan i hmu vek mai ang Pathian rinna hian nun nghehna chu a thlen a. Mihring tana tawih rual loh hi ani nen chuan sam takin a tuar chhuah theih a ni

He rinna hi kan tlakchham tawh chuan nun hi a derthawng tawh riau thin. Tunah pawh hian kan derthawng ta-ti leh barah, inchhungkhurah, ram leh ram inlaichin danah, danglam ṭhin hrirgfate hi kan va derthawng em! Thlarau lama kan pachhiat ang zelin rinna lah kan bosal sâwt tawh bawk. A dam tur leh a thih tur chungchang bûka Socrates-a an dintir khan ani chuan. "Athens mite u, ka zahin ka hmangaih che u a, mahse in thu ai chuan Pathian thu ka zawm zawk tur a ni," a ti a nih kha. Ani chuan a dinhmun a sawhsawn lo thei a, mahse mi tam tak ngaihdan leh inphiarinûkna ril zawk a awm avangin a tuartuah a tang ta mai chauh a ni.

RODIN-A HNEN ATANGIN ZIRLAI PAKHAT

Stefan Zweig

Chhutih lai chuan kum sawm hnihpanga vela upa ka ni a, Paris-ah lehkha ka zir a, lehkha ka ziak bawk a. Mi tam takin ka lehkhaziah, a bikin an chhuah te chu an chawimawi ve khawp mai a; a then phei chu keimah ngei pawhin ka duh ve hle hlawm a. Mahse thûk tak maiah chuan chu ala tha zawka tih theih chu ka inring deuhva, mahse khawi laiah chiah nge ka tih theih lohna tobul chu a awm ka hre fuh thei si lo. Chutah mi ropui tak pakhatin zirlai ropui tak mai min zirtir ta a ni.

Zan khat chu Belgian lehkhaziaktu hmingthang tak mai, Verhaeren-a inah lemziaktu upa tawh tak pakhat hian thlirlet khawng chi a siam thil reng reng tlak hniam takzia thu hi a sawi chiam mai a. Kei, naupang thisen lum ve tak mai chuan a ngaih dan chu ka kalh nasa mai a. Chu khuaah ngei pawh chuan Michelangelo (hnasang mi im ker thiam hmingthang. PH) te ang bawka milim ker thiam an awm lo'm ni? Rodin-a milim, "Penseur," te, "Balzac," te chu sailungvar tluk bawka tlovin a chhuah ve theih lo m ni? tiin ka tang chiam mai a. Chutia ka'n tang khawh vel zu lpui a reh deuh hnu chuan Verhearen chuan nihu inlawm g tak mai hian ka hnungah mi'n bêng a "Naktukah Rodin-a chu ka hmu dawn a. Lo kal ve teh. Khati khawpa mi pakhat ngaisangtu chuan hmu ve ngei se a dik ang," a ti ta a.

Chutia a'n tih chuan ka lawm kher mai a, mahse a tuka Verhearen-an Rodin-a hnena min han hruai takah chuan tawngkam khat pawh sawi tur ka hre ta lo va. Chu mi te thiandun an titi bawrh bawrh lai chuan lawm loh zawng mikhual lo thu ve reng hi ka inchan rum rum a. Mahse mi ropui ber berte hi mi ngilnei ber ber an ni chawk mai. Kan chhuah dawn chuan Rodin-a chuan ka lam a lo hawi a, "Ka milim ker pahnih-khat i hmu duhin ka ring a. Helaiah chuan engmah ka kawl lo tlat mai. Mahse Chawlhni-ah Meudon-ah lo kal la chaw i ei ve nghal dawn nia," a ti ta a.

Rodin-a thingtlang In ualau lo angreng takah chuan dawhkan te tak te ki in In pangngaih an chaw ei ṭhin niawm tak chu kan ei ta a. Rei lo teah a mitmeng nêm tak mai te, mawl taka a khawsakna te chuan ka chi-âina zawng zawng chu a hnawtṭiau ta a. A milim keina pindan kan han luh chuan hmanlai pindan anga sak, tukverh zau pui pai nei chhungah chuan milim ker zawh sa te, thelrêt khawng chi-a milim siam tumna chi hrang hrang - bân ringawt, ke-bawr ringawt, zungtang ringawt emaw, kutchâng ringawt emaw te a lo awm nual a, milim, a ker tawh, zo lova a ban-san leh tak te pawh a awm bawk a. Chu hmun han hmuh ngawt pawh chuan dimchhung hna leh tihdan tha zawk awnna hlira khat tih hi a hriat reng mai.

Rodin-a chuan puanphawk, hnathawh nana a inbel thin chu a'n bât a, hnathawktu hmel chiah hi a pu ta mai a. Milim kerna dawhsân hmaah chuan a'n ding hlek a, "Hei hi ka kutchhuak hnuhnung ber a ni a," tih panin puan huh leh thil dang vel chu a'n phelh a, hmeichhe taksa, fuke awm lo hi a lo ni a. "Ka zo tawhin ka hria," a'n ti leh a.

Chu pa tâwr tha tak, darpharh hlai tak, khabe hmul buang deuh leh tar tawh tak chuan a hnathawh hnuhnung ber chu a'n en a, hnung lamah pen khat a'n tawlh hla a, "Ka zo tawhin ka hria," a'n ti nawn leh a. Chutah, "He lai a dar vel hi, a la sek lu hret. Min lo ngaihtuam lawk teh..." a ti a. A milim kerna chemte chu a la a. Chu thing chemte chuan tlak lei nêm chu a hrut ta zei zei a, milin tisa chu a duhawm sawt a. A kut te chu a lo nung tha leh a, a mitmeng chu a harh sawt a. "He lai hi, he lai pawh hi," a ti ta zel a. A siamṭha zeuh zeuh zel bawk a. A'n tawlh lut hret a. Chutah a milim dahna dawhsan chu a pan leh a, a hrawk ril aṭang hian engemaw a sawi niah niah a. A changin a mitmeng chu a hlim a, a changin a mithmul chu lunga vi mang lovin a chuar a. Chu milimah chuan a changin tlak lei a bel a, a changin a hru bo ṭhen a.

Chutiang chuan darkar chanve a'n thawk a, darkar khat a ral leh a...Chutih chhung chuan ṭawngkam khat mahin min

be lova A thil siam duh ang chaih lo c'u thil dang enomah a hre chang tawh lo. A hra nen chuan an mkawm bawrh bawrh a. Pathianin lei leh van a siam nikhat ni pawh khan hetiang ngei hian a thawk ngawrh aig tih a rimawm rum rum mai. A tawpah chuan lungawi hmel tak n a'n thaw hap a, a chemte chu a dah a, milrm chu a puan huh chuan a tuam leh a, mahni hmangaih takte dara puan lum kan han vet hi ka chan ber mai. Chutah kal a'n tum a, chumh lai chuan pa tâwr tha tak satliah hi a ni leh tawh a

Kawngkhai a thlen hma chiah chuan min han hmu leh thut mai a. Mak ti te hian a meng zau kâwk a Chuta'n thil awmdan chu a hrechhuak ve leh ti, hawihhawm lo inti tak mann, "Ka pu min ngaidam rawh, ka lo theihrghilh tawh che a ni. Mahse i hr at angin .." a n ti a Kei chuan a kut chu ka vuan a, lawm em emin ka hmer a Ka rilru chhungrii chu a rawn hré phak a ni teh chek ang chu a nui a, ka darah min kuah ve ta a.

Chumi ni chawhnua Meudon-a ka va kal chuan sikul ka kal chhung zawnga ka zir chhuah aia tam ka zir chhuak ta a ni. Chuta chinah chuán mihringin hna kan thawh reng rengin tha tur leh kut tling tur a nih chuan eng ang fak u a beih nasat nge ngai ka hre ve ta a. Min khawvel leh hun leh hmun theihnghilh thak khawpa hna a thawk hmel chuan thil dang zawng ain min dek a. Chu mi darkarah chuan he khawvela thil ropui lo indin chhuah dan leh thiamna sang tak tak lo hlawhtlin dan ka hre ve ta—rilru zawng zawng ngaihtuahna, kan hmaa hna awm bei tura kan tha chakna zawng zawng sawmkhawmna hi hna te-ah leh hanah a lo pawimawh vek mai thil pakhat rilru zawng zawng sên theih hi a ţul a ni.

Chuta ţang chuan ka hnaa ka tlakchham thil chu ka hre ve ta. A ţha thei ang bera thawh tum vanga thil dang zawng zawng theihnghilh theihna ka tlachham a ni. Kan hnaah hian kan inphum bo thak thei tur a lo ni. Tu ah zawng chu mai lo chu tihdan ţha dang a awm lo tih ka hre ve ta.

TLANGVAL TE U, NANGMAHNI KHAWVEL A NI E.

Will Durant

Tlangval zahawm tak tak, sikul chhuahsan tura ipte h'amchhiah mekte hnena ka ngen duh hmasak ber chu—hrisel rawh u! Hrisel ula in hlim ang a; hlim ula in tha mai ang. In taksa chakna leh faina chu in nungchang leh in ngaihtuahna fim leh fim loh tluk bawka hlu a ni tih hre rawh u.

Pian chhuahpui hrisel lohna leh rualban lohna emaw, naupan tet laia tawn luh palh emaw a nih ngawt loh chuan dam lohna reng reng hi sual a ni. A chhan pawh in taksa tana thil atthlak tak in ti a, chumi thawidam hna chu thawk mai thei lo tuin in piarphung pangngai chu engin emaw a tibahlah thna a ni tlat a ni. Tunlai huna kan tihsual tak ber pakhat ni a lang chu mi awnawlin mi thahrui hmang mite ei atana thil tha kan ei ve ta chiam mai hi niin a lang. Taksa chhunglam rorel tiluai vek thei tur khawpin ei leh bar tur kan taksa chhungah kan chhek lut a, tha leh zung tam hnuang tangkai leh mang si lovin kan awm a. chung mite chu damdawi-inah kan mu tlar ta del dul nai niin a lang.

In taksa kha sawizawi rawh u! Kan taksa pianphunga hian ngaihtuahna hi kan chetdan kaihruaitu atana ruahman a ni a, thahrui hmang lova awm theih nan ngaihtuahna hi siam a ni reng reng lo. Nitinin taksa tihah thei thil darkar khat tal chu khawih nisei ang che u. Hmm te sam ula, motor te siliai ul , ke te n kal rawh u.

Chaw chāka riltamna tih 'ohvah chuan hmeichhiat mipat thil hi kan ngaihtuahna leh thahrui hruaitu lian ber a ni a, kan buaipui ber pakhat pawh a ni. Mihring kan inthlah chhawn zel theih nan mipa kawppui tur hmeichhiate hi khua-nu chuan duhawm tal in a duang a, hmeichhe duhawmna

hmu thiam tur chuan mipa te pawh min duang ve bawk a. Hmeichhe duhawmna tem tur hian achang chuan a biling a balangin kan tlan chawk mai.

Min thlah'ute chuan he hmeichhia leh mipa in'hip tawnna hi an lo hupbet ṭhin a. Keini zawngin fing lo takin kan tihluhlang a, sumdawnna thilah kan hmang a, insumna te chu thil hlauhawm angin kan inzirtir ta thut thut mai. Mahse insumna hi mihring ṭhan chhoh nana thil pawimawh hmasa ber a ni Inneihna hi naupang enkawlna tur leh burgiaw chinfelna atana thil renchang mai a ni lo. hmeichhiat mipat thila kan tawrhna lak ata min chhanhim tura siam a ni ngei ang. Kan inneih chuan hmeichhiat mipatna kan ngaihtuah nep a, puitling kan lo ni ṭhin.

Mahni kea in din theih veleh nupui nei rawh u. Naupan lai chuan kawppui tur thlan thu-hlaah fin a harsa khawp mai, mahse kum 40 hnuah pawh hetiang thilah hi chuan in fing chuang lovang. Mahse engemaw hun laia in tisa chakna avanga kawp loh theih loh avangin kawppui tur thlang ringawt suh u. Inhmelhriat atanga innei tura thu peih inkar hi thla t'ium tal ni sela, inneih tum hun leh inneih inkar hi thla thum tal ni leh rawh se. Hei hi in hreieng dawn nia: nupa chu intanpui tawn tur a ni. I nupui a hnaah pui la, i hnaah inpuihtir bawk rawh. Inneihna hi hmeichhiat mipat thila inpawlna te, inchhawnchhaihna te leh pawisa sum hman thuah te ngawt inzawmna a nih chiah hian a lo kan darh thin zu nia.

Nungchang aia thil pawimawh awm chhun chu hriselna chauh hi a ni a. Kan zirna sikulin thawh tur ropui tak a neih chhuanawm ber chu mi pamham te mi hawihhawmna chhuah hna hi a ni. Mi hawihhawm chu ka nupui hrilhfiah dan takin, en lai pawha midangte chan tur ngaihtuah fo mi hi an ni. Ngilneihna thu hi a man a tlawmin a va hlu ngai si em ! Midangte relchhiat hi rinawm lohna hmanga mahni infak mawina hmanrua a ni ngai. Thu ṭha leh midangte fuih thei thu in sawi thei lo a nih chuan engmah sawi lo

a nih chuan engm h sawi lo mai rawh u Tih loh leh sawi loh hi a finthlak fo thin zu nia

Chhungkua leh zirtirtute bakah sakhuana hi rungchang cl her u a ni a Kum 50 00) chhung zet chu mihringte hi ramsa pelin an lo nui g tawh a Chi tih hun lai cl u in mi tin mai chu an duh im i tul a, an k iwlh en a ngu a chi thlah mai theihna tura in ui leh ai m i n u in h eh hek lo Tunlai huna thil pawi anga kan ngaih t im tak hi chutih u chuan ropuina tehtung a lo ni t iwh a ri

Buh leh bal l n ah m hi ngin I n a J I I in s wn a khawtlang inrelbawlna thilah awmz i kan h in n h chl o'h tikah khan ui leh ar ang mua hmei hhi t n p itu i h i n kha a lo d k thei ta lo i Mih ing tisi ch kni wm'l i h pui mai chuan hars i u hle m ih e chutiin a n n ch ing mawi leh awmphung fel z iwk h in inbuh chu nu leh pa hl iuh vang te leh engkim hmu thei Pathian su il I t i thinr m a, thil tha laka lawm hl iuh vang tein mi iin n k i p iw n ve ta mai i Sikhuana hi n k in duh zawng t im t k u i hi min khaps ik t lo se ch ian hetiang hian mi i g n h n s v ana kan chher chhuak lo hial ang

Sei n e la na u hm ing te chi V lt i e n l e kh iwv l leh van b ruak te hi in awm un I I k u i t h an h nuh chhuah anga in hmuh h' u ih l h em iw R usse u (Ru s w' i l m tui Pil) te n mihring hi th u ik l nn i int ll e) ing ring iwia kh ias ikh thuih i ni m u l fin in n nu i ch i ih angin hmuh ch'h i ih loh emaw chuan he sakhu ini hi h i it thiam harsa in ti viau ta ve ang He k'h iwv l (un verse) hi a zau khawp a l en i l ih tiauvut m l kl a ti l ka te inam kan nih b iwk si av gin ni na chungch ig tinlih chu sav i leh he khawvel thil awmph ing hriatl h hrim hi m p vh hi a tina tin chhin chi iual i ni lo Hriat h im p ik l h khawpui thuk leh zau, he khawvel ken ngaihdan h engt n nge k n bun chhuah thin tih thuah hien timkhur a n i hle a ni

Ei leh barah zung leh zâm nei turin thawk ula mil se | aw sa tuak nan in hun hmangral bauh suh ang el e u Pawi-

sa deh chhuah lama tui laklawh hi hmeichhia mipat thila duhamna ang chauh a ni a, a hnutak teh a nia. Pawisa deh chhuah hrim hrim ringawt hi chuan h'imna kunhlun a thleu hauh lo In nupui te chuan in ngaihtuahna leh tha leh tui te thiam taka hmang thei turin an fuih phur thiam ang che u tih ka beisei. Mahse thenawmte neih ang zawng zawng nei ve vek tura a fuih khawloh loh hram che u ka beisei hawk. Mahni hnuaia thawk nei chi in nih chuan in mi rawihte nena in inlaichinna chuan in hlim leh h'im loh a hril fovang a, in thawh chhuah belh leh belh loh ngawt kha in tin a pawi nawm ber lovang. Nawnsikna chhiaithlak tak mai maiah chang san u u, he kawvvel hi in pek ala tam chhuhsak ngai suh u.

Thenknat chu University lamah kalin rual elna chuan finna kawng zawnna kawngan a khalh lut ang che u a. Tunlai chhunah zawng 'Science' te lek phei chu zir ngawrh a tul ta em mai a, thingval tam tak chuan t'u leh hla te, chanchin hrui te, mihring rilru zanna te, rimawi te leh lemziak lam te chu an ramhuai hriat nai nai chauh a ni. Mahse he khawvelah hian pangti peng chawr pakhat ringawt ang chuan awm suh u. Nangmahni zirlai bik in zir zawn hnuah chuan kan han sawi tak 'subject' hrang hrang te kha nunkhaw nawm nan leh nun tuihn ng nei zawk in neih nan chawlhkar khatah darkar hnih tal hun pe ang che u.

Hla phuah thiam mi ropui leh thuziak thiam hmingthang, Sophocles te, Dante te leh Shakespeare te hi nelhriat ula; hla chham mi phuahtu ropui, Cicero te, Swift te, Voltaire te pawh kawm thin rawh u. Khawvela thiamna mawi ropui ber ber, India kut chhuak te, Aigupta kut chhuak te leh Greek lam chhuak te chhiar nel ula; Gothic Cathedrals (In chhung cheimawina kermawi leh tihdan mawi chi hrang hrang) te, Renaissance hunlaia an lemziak te, Bach-a rimawi ațanga Rachmaninov thlengin thianah siam rawh u. Khawvel mifing te ngaihlan te zir ula, mihring lo chawr chhoh dan te hi chanchin hlui chhui thiam hmingthangte kutchhuak ațangin zir rawh u Ngaihtuahna ril pai mi, Confucius te, Socrates te, Newton te leh Einstein a te ke bulah ţhuin an ngaihdan

ngaithla ula; Thlarau lama hringfate hruaitu ropui. Buddha te, Isua te, Gandhi-a te kiangah inngaitlawm takin tlai leng ve teh u. Heng mi ropui te hi hmelhriat alawi in neih loh vin chuan mi thiamah ka ngai ve thei lovang che u. Heng mi e hi pawl u'a, in nii kawm te an fin hie chuan an chher pitling mai dawn che u a ni.

Kan han sawi takte bakah hian khawl lam thil (technology) te, tha tura infuihna (morals) te, nungchang leh awmdan mawi (manners) te, sorkar kalhmang te, thiamna mawi (art) te, thu leh hla te leh finna tlanglawn (philosophy) lam te zawng zawng hi nangmahni rochun atana hnutchhiahin a awm vek a. Hei hi a ni, he leilunga mi tinin rokhawm tur kan neih theuh chu. Hun leh ni te a lo ham zel hian kan rochawm tur hi a lo pung nasa ta em em a, tin han khawm zawh sen rual a ni ta love.

Hriselna tha nei ula, hna tha thawk ula, vanneihna duhawm vawng ula nungchang tha pu ula, fa tha tak tak nei u'a, tu leh fa tha tak tak nei nang che u! He hringnun ropui hi dawm ula, duhtawkin a tawp thlengin hleuh rawh u Hringnun hian fiahna leh chona te a keng a, mitin zirtur nan hremna leh lawmman a hum kawp a, sawithiam loh mawina a sin tel a, finna, thawhrimna leh hmangaihna te a hum kawp vek avang hian Pathian leh khuanu chu lawmthu hrilh rawh u.

A HUN DIK TAK HRIAT

Stuart Kinzie

Lemchang thiam hlun ropui tak mai, tuna dam tawh lo, Charles Coburn ka kawm tun kha ka theihnghilh tawh kher lovang. Zawhna lianpui mai ka zawt a, chu zawhna chu : He khawvelah hian hmasawnna atan min engnge a mamawh ? Thluak nge ? Thahrui nge ? Inzirna ? tih a ni.

Ani chuan lu thing chung n, "Chung th l chu a pawimawh ve teh meuh mai. Mahse chu ai pawimawh zawk nia ka hriat chu a la awm : *a hun dik tak hriat* hi." a ti ta a

Kei chuan ka'n melh a, "Eng hun dik chu maw ?" ti ka zawt a.

Ani chuan, "A hun dik a ni mai. Chêt hun nge, chêt loh hun nge, tawng hun nge ngawih hun, engkim a ni mai Lem channaah hi chuan lemchangtu rêng rêng chuan a hun dik leh dik lo hi kan thlu ber thin a. He nun thilah pawh hian a ni ve thovin ka hria. A hun dik i hriat phawt chuan i nupui-pasal neih thu-ah emaw, i hnathh emaw, i thian te nena in inlaichinna thilah emaw pawh, hlimna leh hlawhtlinna hi chu i zawn a ngai lovang. I kawngka hawn saah an la lut ve mai ang," a ti a. Chu lemchang thiam chu a dik a ni Hun lawmawm a lo thlen a, a kal bo leh hm a i c êt thiam phawt chuan he nun kawnga harsatna tam tak hi chu a fel ve duak mai a ni. Mi hlawhchham zing tak tan chuan he khawvel hi hmun tha lo tak leh hrehawm tak angin a lang mai thin. Mahse an hriat fuh loh pakhat erawh chu an thil thawh dan chu a dik chiah a, a hun erawh a dik lo mai a ni

Nupa chungchanga mi dangte hnupui thintu pakhat thu sawi ka la hre reng mai; "Nupa inhauh hmang reng reng hi chu aw ! Dawhtheih hun te, intihbuai hun lo te, inchhuah-chhalh hun te leh thurawn inpek hun te hi a awm ve thlip thlep ngai tih hi han hre hlawm teh sela ? Nupui-pasal nei tawh zawng zawng hian an kawppuite khawsazia thlirin lung-awi loh thu sawi hun te, inngainatna lantir hun te chu han

hre na se chuan inthenna hi chu a lêtin a tlem phah ngei ang," a ti a. Chu pa chuan Charles Coburn-a thu sawi chiah kha a rawn sawi chhawng a ni : *A hun dik tak hriat a tul.* Tum khat chu ka nupui hnenah ka chêt dan tenau tak si, lawmawm lo a tih deuh bei engnge tih ka zawt a.

Ani chuan rang zet mai hian, "Intihhlimna hmuna kan kal a, inchhung luh dawn tep tawhah chauh ka incheina fel hlel min hrilh chut i ching hi," a ti ta mai a

Awmdan mawi te hi eng dang a ni vak lo, hun dik hriat hi a ni mai. Thu sawi lakluawh lutuk intawng khalh tluka ngeiawm hi a awm dawn em ni? Haw hun hre lo inlêngin an hrem loh mihring kan awm dawn em ni? Hun dik hriat hi chang chuan beisei loh tawpa chêt tihna a ni ve thei thin nia. Georgia-a daktawr pakhat fi nei lo tina nai ping en-kawl sei len tur zawnsaktu pakhat chuan zan rei tawh te mitlah a nupui a vi be harh a. Chutah, "An nau chawm tur kawl theihna lehkha ilo vel chu ka tifel vek tawh a Ti rawh damdawi In lamah kal ila Ruth-i leh Kenneth-a te naute tur chu i va laksak ang," a ti ta thut mai a.

A nupui chuan, "Tun ang zan reiah hian maw? Khai, an lo la inring hmin awm si lo vi an manging zawk pah ang," a ti a. Chu daktawr chuan, "Mh, Naute that chu zan rei tak takah alawm an pian thin. Naute an hnuih chuan nu leh pa chu an thlabar ve ti tih ngei tur a ni. Naute nei thar ve ta chêng zana a hmel an hmuh lohvin," a ti mai a An va pe ta ngei mai a. Chu mite nupa chu an han lawmin an lo phur em em khawp a, an naute nein bul ṭanna pawh chu a fuh ta hle mai a ni.

Hun rei tak chhung chu hun dik hriat hi thil pek; pian-kena neihtute vanneihna niin ka lo hre thin a. Mahse zawi zawiin hun dik hre thiamte ka'n thlir neuh neuhva, thiamna darg ang bawka zir chi a lo ni ve a. Zir thiam tur chuan thil panga pawimawh'n ka hria :

Pakhatnaah chuan *hun dik hriat* hi mihring tan a pawi-mawh tawpkhawk a ni tih hriat phawt tur a ni Shakespeare

pawh khan. "Mihring nunah hian tuifawn san ching a awm a, vanneihna a san lai chuan ṭhatpuina hmun thlengin min hruai," a lo ti a. Hun dik hriat hi a pawimawh tih hriat hi bul ṭanna hmasa ber chu a ni.

A dawt lehah chuan *tih dan phung nei tlat la* (hei hi i bawl chhe zauh zauh ngei dawn tho). Chu nangma thuthlung-ah chuan i thinrim sosan laia ṭawng vak loh, hlauh laia nâ chiam loh, nâ i tuar laia ṭawng loh, îtsiknain i thinlung a bual ât laia ṭawng loh te ching la. Heng hun lai hian a tih pawhin thil ti suh ang che. Heng thil zawng zawng hian hun dik hriatna a ûmbo vek thin a ni. Ṭum khat chu vantlang inkhawn ah ka thinrim ka insûm zo lo thut a, ṭawng leikuai leh dengkhawng tak mai ka chhâk chhuak pek a. Ka rawtna chu a ṭa chiang kher mai. Chu mi ṭum chuan ka pa pawh a awm ve reng a, engmah a sawi lo. Mahse zana ka'n mut dawn chuan ka lukhamah chuan Aristotle-a thuchang pakhat a lo inhnutchhiah a: "Tupawh an thinrim thei — thil harsa ni hek lo; mahse thinrimna tur mihring thlan dik te, a rim dan tawk thiam te, a rim hun dik hriat te, timna tur chhan neih that te, a rim dan dika lantir te chu mi zawng zawng tan thil harsa a ni a, mi zawng zawng tih theih pawh a ni lo."

Hma lam hun tur i thlirna thluak tathriam rawh. Hun lo thleng tur hi lehkhabu khup ang ṭhuai a ni lo va. Tuna thil thleng mek hian lo la thleng leh tur tam tak a hril a ni. Mahse mi tlemte chauhvin tuna thil thleng hmangin tun hnua thil lo thleng tur an teh dik thiam ṭhin. Hma lam thlir thiamna hi a pawimawh em avangin sumdawnna hmunpui tam tak chuan hnathawktu teh nan tak an hmang ṭhin a. Mahse inchhung enkawl tluk leka thil awmze nei a ni. Inrin-nia intihhlim a ṭha ang em? Chhuanlum ngai lo thil ken mai a ṭha ang em? I pi natna khan engnge a an tâk? Heng zawng zawng ngaihtuah reng chunga ruahmanna siam chuan a hun lo thleng tura buaina tur tam tak chu a la bo thei a ni.

Palina-ah chuan *dawhtheih zir rawh.* Emerson chuan, "Ni-a a hriat tlat thila mi a din reng chuan he khawvel zau

pui mai hi a hnenah a lo kal ang a, ani chu a laiah a ding mai ang, a lo ti a. Dawhtheih zir dan awlsam tak a awm lo; finna leh inthunun theihna mai lo chu. Mahse a hun hmaa cl êt thawh chuan engkim a chawkbuai vek thei tih hriat a pawimawh em em a ni.

A pawimawh ber leh a harsa ber chu mahni aṭanga tâl chhuah a ni. Mitkhapkar tin mai hi thi nung dang nen kan inhmanṭawm vek a, mahse kan hmuh dan chu a hrang vek a ni. Hun dik hriat dik chat chuan mi dangte in thinuha a lan dan pawh hmuh ve theih a huan tel tlat a ni.

Mi dan-te tana thil tha titu ropui tak mai, tuna dam tawh lo, Mrs John Dibert, New Orleans a cheng chuan zan khat chu thlakip bu pakhat hi a keu fiam mai mai a. Chu tah chuan fiamthu nuihza atana an lemziah pakhat hi a chuang a. Chu milemah chuan hmeichhe pahnih, tawp taka inchei, mi rethei tih hriat ngawih ngawih hi meialh chau zet atin an khûr bauh bauhva. Pakhat chuan, "Engnge i ngaihtuah ?" tiin a thian chu a'n zawt a. A thian chuan, "Nipui lo thlen leh huna mi hausa tak takin thuamhnaw lum mawi tak tak min pek leh tur ka ngaihtuah a ni," tiin a lo chhang a. Chutih lai chu thlasik vanglai a lo ni kher a, Mrs Dibert, damdawi In tam tak tanpui a, rethei thawhlawma tam tak lo thawh tawh chuan chu milem chu rei tawk tak a'n melh a. Chutah a thuamhnaw hlui dahnaah a kal a, a thingrem hai hawngin a tûlna sem mai turin a thuamhnaw lumte chu a siam fel ta a. Tun maia mamawhtute tan a hun dik takah a thilphalna chu a lantir ta a ni.

Kan Pathian Lehkhabu pawhin a tih kha, "Engkim hian hun lai a nei vek a vanhnuaia thil awm tinreng hian hun remchang chuh tur an nei vek a ni."

I INCHHIR A A PAWI

Margaret Culkin Banning

Kum khat chhungin thihnain ka mi ngainat tak tak pathum min laksak a. Chutia thihnain min nghaisak apiang chuan engmah ka tih theih awm si lovah chuan pawi ka ti em em a, ka lungngai thin. Chung ka inchhirna leh pawi ka tihna te chu a tê thamin a ho angreng thin khawp mai. A hun a lai khan lehkhate lo ziakin a tlawhte pawh lo va tlawh ve ni ta ila, ka mi ngainat em emte tan chuan lawmna tâwk a lo tling mai dawn a, ka lo ti lo zo tawh si. Ka inchhirna chhan leh pawi ka tihna chhan thenkhatte chu a na tham deuh bawk a, thla tam tak chhung chu ka nunin a tuar hle a ni.

Mi dangte nena inpawl hlimna hun tha tak ka neih tur kha ka duhzawng tihnan ka lo hmang ta kher kher a ka inchhir kher mai. Dawhtheihna ka neih loh tum emaw, hriat-thianmna ka tlakchham tum emaw chuan hrehawm ka ti leh hnu-hnawh ziah a. Ka tan chuan hla lungchhiatthlak tak leh mit-tui ko chhuaktu, zai nawntir chhên thin ang hi a ni. Mi dangte min hmangaihna leh min ngainatna, ka thinlung chhungril thlenga lawm taka ka lo dawn thin leh ka lo ngaih-tuah rûk reuh reuh thin chu eng vanga lantir lova ka thup bo thin kher kher chu ni maw.

Chutiang thilte chu ka ngaihtuah a, ngaihtuah loh ka tum pawhin thil kal tawh lungchhiatthlak tak tak chuan ka rilru a tina tho mai si a, a tawp lamah phei chuan ka chauh chhiatphah takngial dawn tawh a. Chutah ni khat chu mi dang, ka lungngaihna ang bawka lungngaihna nasa tuar ve ka ka hnem a tulin hmuh a tul ta mauh mai a. Ka ngaihtuah lâwk pawh ni mang lo, chutiang ka lo tawn hnem tawh avanga ka hriatchianna lam atang chuan, "Thil tihdanglam theih tawh loh chu lunghnur nan hmang duh lul suh. A sâwt lo. I hna a tibuai ang a. Engmah tiak lovah a siam ang ce, ka ti ta mawlh mawlh mai a. Chutianga mi dang hnena ka'n sawi tâkah chuan keima chunga thil thlen dan chu ka ngaih-tuah ve lo thei ta lova. He inchhir-pawitihna hi ka theih ang tawka hriat chian ka tum ta a. Mahni leh mahni kan

in in tuarzuau chawp avang mai mina ka chunga thil lo thleng nge ni a, dan theih loh vanduaina nge ni a chapo thil mai mai zawk? Thil tangkai a ni ve reng em?" tih te chu ka ngaihtuah a.

He thil kal tawh avanga inchhirna leh pawichhna avanga lungngaihna hi chu mihring rilru deng zingtu tak a ni a ni e. Ka mithmuh tawhte leh ka kawm tawhte chuan tun hma hun kal tawh avanga lungngaih hun emaw, in nun hmun meka lungngaih hun emaw an nei vek a. Mahse theikhat chuan chu an hrehawm tihna chu mi thenkhat ai chuan an khuahkhirh in an hmang tha zawk. An lungngaihna lovin emaw an inchhir lo emaw tihna a ni chuan a lova, an inchhir lungngaihna kaia khawsak dan chu an thiam tlat a ni. Mi tam tak tan chuan inchhirna chu nakin hun tur chher thatna hmanrawa tha tak a ni thei thin. He thu hi kan nu chuan a sawi fo mai:

Ni hmuaia thil tha lo zawng zawng hi
Thawidamna nei lo chu a pawi kumkhua a
A thawidamna a awm chuan hmuh tumin zawng la,
I hmuh zawh loh chuan pawisa duh hek suh.

He inzirtirna hi chu mawl tak mah ni se a dikna leh a thatna a dai thei lo. Inchhirna tinzawng leh thil chi a awm a, inchhirna awmze nei leh sawt lo chi a awm tih nun hriattir nghal a ni. Inchhirna awmze nei lo chu siamthat theih tawh loh thil avanga lungngaihna hi a ni a. Hla phuahtute hian chu thil chu a lunglenthlak zawngin an lantir fo mai. Mi tun emaw tudang emaw an hmangaih a, a hmangaihna chu a hmangaih chuan a hnawl a, chuta a hmangaihtu han insut lungchhia vel te ang te chu hlaah kan chawi thin. Mahse tih tlang lam theih tawh loh thil avanga lungngaihna leh nguina chu a sâwt loh tluk zetin a hahthlak thei ve bawk. Hmeichhe pakhat, pasal nei lo va leng tu', kum sawm nga chuang le tawh a upa chuan a thiante hnena "Fa pakhat tal ka nei lo hi chu ka inchhir reng dawn a nih hi," tih a ching hle mai a. Pasal nei turin hun tha a tawng lo a ni mai thei. A kawng zawh tur a thlang luh lo a ni mai thei. Tunah sumdawnna chu hlawkin nu khawsa thei tak ni ngawt

mah se atan fa neihna turin khua a tlai zo tawh a, a inchhirna chu inchhîrna awmze nei lo a ni mai. Cirti taka f. a duh a nih chuan a lo nei lo zo tawh si a, mi dangte la el awmpuina lamah inhmang ta se atan chuan a tha phian ang.

Ka awmna biala rani hmangaihtu pakhat chuan titihonaa a tel ve tawh phawt hi chuan kum engemawti kal taa Senator (Sapiam Minister Pill) nihna a lo chuh ve ta lo kha pawi a tih thu a sawi ngei ngei ringawt mai a Khatin lai kha chuan an pawl lan hun a inher tha kher êm mai a, lo chuh ve ta ni sela chu a tling ngei ang. Mahse a lo chuh ve ta si lo va tunah loh thil awm lan a inthlak nasa ta lutuk a atan Senator nihna kawng a kaw tawh lo reng reng. A pawitna chu a sawt lo sanah mai pawh ni lovin mipui-vanaung lawngbawl na thil Senator nihna ata tê tham zawk, hlu tham ve tho si a a inhnanna tur zawng zawng a dàl vek a ni.

Inchhîrna awmze nei lo len sâwt lo mi a chuan inchhîrna phuahchawp hi a la pawi zawk. Mi thenkhat neia an ngaih ang thil hloh avanga pawiti ve em em an awm tlat thei thin. Pawi an tih tak takna aimahin chuan thil deuh mai zawng a ni Nu pakhat chuan a ngaihtla pem tawi phawt hnenah chuan, "Ka rinawm thiamna kha chhunzawm ila tha tur. Lo chhunzawm ta zel ila chu tun ang hian hi chuan zaina dawhsan chu ka chuangkai ve tawh ngei ang," a ti thlu zen zel a Pawi a tih zawk tur dik tak chu a thau lutuk leh a thatchhe lutuk chu a ni. A thaunna leh a thatchhiatna chu pianbo se chuan a hlim zawk ngei ang. A zaithiamna chu a berseina leh a duhthusam thil mai maia awm chauh a nih avangin a hmangthan phah kher lovang. Mahse a thinlungah a riak ve reng mi a, atan chuan phinga lung e awm ang mai a ni, amah zar buaitu chauh a ni. Zir tâk loh thiamna hloh vanga pawiti a inchhirho rêng rêng hi chu he nu te nen hian duang khata hlum chi vek an ni.

Ngailtuat hmangaihna pawh hian inchhirna tul lo a siam tam ngawt mai. Pa tam tak hi chuan, "Nupui kan zawn lai khan..." an ti leh ngawt mai thin a, nu tam tak lan hi an pasalte hmel an han enin ti fuh vak bikin an inhre lo lehnghal. Neia kan inngaih thil dang ang bawkin heng tualte

pawh hi a hri a kai ve theih awm asin. Heng mai mai hi lo tinuam lotu a ni a, inhauhna hringtu a ni a. Inzirhna suih tak hial phelh theitu a ni bawk.

Pawisa neih tur neih tâk loh ng wt pawh hi cheng tlukleh lingawn tan fe chu a ni ang. "Ka lo chun mai tur," ti chiho hi rambuai hnu k'han an tan ti nauva. Chung mite t'lan leh thlah lehchhawngin pawh chu kan hnu hmin diwn ta hal mai Chhum lo chat lo hian, 'Kha sumlaw nna kha chu lo bei ila chu vawiin te ang hi chuan mi hausa kan ni ve tawh mai tur," an ti mawih mawlh mai tain. Hetiang inchhi na hi zaw gin lo leh lo a tichangtlung lovin hlâwkna thlm pawh a thlen lo Ka hmelmi zinga pa tih lak ve pâ l tak p khat chuan kum kal ta lan a sum dechhmih loh kha p wi a ti khawp mai a. A neih ngai eng teng lon pawisa un n a vân reng mai a ni A nunei a pain mi thiltithei leh hna tah chhuah thawktute chuan inchhirna sal atanga tâl khan ah dan hi an thi i tawh a. An ngaihtuahna chu mi hai thilin an hnawhlkhit ve ngai lo Mahse an ruhnah an tihul tawhnate chu an hre rengin an hmaih hmaih lo tih a ang thei thin a, an tlûkna khurah an tlu leh tawh ngai lo

Keimahah chuan thil theihkai pawi ka tih a, ka inchhirna ngei ngei pawh hi at reng loh tamna kaw g thenkhat ka ei tawh a. (Hmin hun tawh avangin ka inchhirna pawi ka ti tawh Juva lo k h lu leh theih tawh mau hek lo Ka inna thil thleng dan tawh, tindanglam theih tawh loh chu inchhirna leh pawi tihna fung ih ka hmang dawn tawh lo) Mahse eng thil thil emaw chu nakin hnua hman tangkai leh theih tur thil ka nre thung Ka thsual leh ka bawhpelh palh tawh thil ka ngaihtuah erawn chuan tihsual tawh loh tur chu ka hre tawh a, kawng zawh tur chiang tak hriat theihna mual ka nei a ni.

Inchhirna hi chu kutze thla ang maia mi tin mizia a lang im ve vek a ni. Keimahah chuan mi dingte min fuihna tnu ngaihsak loh vanga ka dan beh tumte hi ka pawiti zual a. Mi chunga natna ka thlen tawhte leh an lai ka lo tihnat tawhte avangin pawi ka ti em em thin bawk. Kum tam tak kal taah khan dawhtheihna ka tlakchham avangin

hmeichhe naupang te takte mai, ka pindan aṭangin ka chhuah tur a. Mittui tla zawih zawih chungin a chhuak a, ka theih nghilh leh thei tawh ngai lovang. A chhan pawh chu mi hri lawk chuan chu hmeichhe naupang chu a thi a, a dan chhung hun rei lo teah khan lungngaihna hun darkar kha ka lo siamsak ve miau a ni. Ka inchhirna chuan naupang dang chunga dawhtheihna lantirna a hril ngei tur a ni a, e

Tunah hi chuan, tun kum sawm kal ta chhunga ka hun thenkhat ka hman dan avang khan ka inchhir a. Tangka zawkin ka lo hmang thei reng mai. Hlimna awm lohna hmun interekna bengchheng tak takah ka lo kal tam lutuk. Tam tlang hmunah ka cheng rei lo lutukin zanah lehkha ka lo chhiar tlemin rimawi ka lo ngaithla tlem lutuk a. Hnam dan tawng ka zir laia ka lo uluk tawk lo kha pawi ka ti bawk. Mahni kut-kawiha eizawng ka ni a, keimah leh keimah k in rawih danah fimna ka tlachhamin ngaihtuahna ka sêng tlem lutuk. Ni khatah hna ka thawk rei lutuk ṭhin K chhungte tana lungngaihna ka lo siam tawh zawng zawng kh inchhir nan ka hmang a, tuna dam tawh lote tana inchhirn ka lo siamsak lek phei kha chu pawi ka ti lehzual. Heng k inchhirna leh pawitihna thilte hi chu thil sawtsawhlawi lo hu hualah chuan ka ngai bik lo. A chhan pawh heng avang hian thil tam tak ka ti theiin thil tam tak tih nan ka lo hmang thei dawn a ni. Hnam dang tawng chu ka thiam thei tawh lo mai thei, mahse kan chhung zinga tu emaw ber pawh thiam turin ka la ṭanpui thei mahna. Ka hun pawh awmze nei zawka hmang thei turin a la renchem theih mahna Mi dangte avanga lunghnûrna pawh ka bansan thei bawk.

Pawi kan tihna chhan tur thilte ngaihtuah a, hun hman hi thatchhe hna a ni chuang lova, a pawi tak tak hek lo, chung kan ngaihtuahna aṭanga kan insiamthat dawn phawi chuan I ngaihtuahna thiang bawhbuai thei tur thil thliar ki chu a hrehawm deuh a nih pawhin a hlâwk tham a, tul lo leh tak nei lo thil mai maia inchhirna chu chhiar tel loh chi a ni ang. Tun hmaa i lo tih tawh khan nakin hun tur a la hril dawn a ni.

TEL VE RAWH!

Morton M Hunt

Tlem lai deuh khan ka thian pakhat chu lirthei a kal-te'n an tawhsual tâwk lai hmutu awmchhunah a tang pek a. Washington D.C-a a awm remchan laiin khât tâwk tak maia tleirawlho chu inna car-in motor lian a su lai a hmu a. Chung tleirawlho chuan motor lian khalhtu chu an puh chhe fai ta vek mai a, mahse ka thian chuan motor lian khalhtu tan zawng chuan thu a sawi ta tlat a. New York-a a chenna hmun atang chuan Washington D.C-ah a kal a ngai ta fo mai a, mahse dikna hlen chhuah a awm chu a ngai pawimawh tlat si.

Washington-a a thlen-In nu hnena thil awmdan a'n sawi chuan a thlen-In nu chuan mi dang'e tih dan ang bawkin, "Karei! A engtinnge tih a han tel ve duh emaw i nih hlauh ni?" a ti ta mai a.

Ni tin zan tin mi tin mi tam tak rual pui pai hian Kanni-a'n, 'Ka unaupa vengtu ka ni em ni?" a tih ang reng khan fel fai tak takin, "Hun inbirh luh ve khei tulin ka hre lova" tih te, "Ka tel vena tur niin ka hre lova," an tih te i hre hin ang. Kan chhûngin khawvel hun tawng chu heng mite ak atang hian i hre chiam mai ang. Mi tam tak chuan an hunah hian mi dang'e tel ve an hlauva, an thin tina-tua mi dangte an tan an hlau zek zek a ni. Mahse he kan chenna khawvel thleng zel tih hian khawsak hi a makin nun pawh a nak sawt ta êm mai a, nun tak tak nung tur chuan mi dangte buainaah hian kan inrawlh ve a ngai tlat a ni.

Kum engemaw zah kal taah khan New York-ah kan pem ui ve a, kan luh hnu rei lo teah chuan Co-operative-ho awmnaah pindan te tak te kan lei ve a. Chumi hnu lawkah chuan Co-operative mi leh sate chu kan inhmu khawm a, chu engemaw ka sawi ve avangin President atan min ruat ta mai a. Hreh ang reng tak chungin ka pawm ve mai a. Chhiante chuan ka ât thu min hrilh ta mawih mawlh mai.

"Engatinge i artlah leh?" "I buai em em avang a, tuman'n lawm thu an hrilh si lo ang che," an ti ta noh noh mai a. A dik ta hle reng mai, ka buai a ni. President hlawh nei lo van chuan kum hnih chhung ka tang ta a Pawisa hman tur ruahmanna thlalh te, mi thinrim hmai sa tawn chungchangah te, tui pût chungchangah te ka buai pheih ti êuh mai rêng a.

Mahse a tawpah chuan ka hlawkna ka'n chhiar ve thung a, ka lo hloh vek bik hauh lo mai. Sumdawnna kalhmang te leh dan te ka lo zir ve a, mihring miziate ka lo zir ve bawk a, chung thil te chu ka tan kumkhaw thlah a lo tangkai em em si. Keima chungchang pawh ka zir bawk - midangte awptu atan chuan ka lo tha vak lo tih te ka hre chhuak a. Chu mai ni lovin chu In luahtute zingah chuan thian duhawm tak tak, ka dam chhunga ka nun tihlimtu tur te ka chhar ve a. Chu chauh pawh a la ni lo, kan inrawlh ve a kan hlawk nasat zia hi ka ngaihtuah zawm a—min khual i taap tir emaw, thil dik lo dova i lo tan vein emaw, thian chhîr thih tura huâisen taka hna i lakin emaw, a hlawk reng mai thin. Tih tak zeta i beih lahin i zîk tuma'n an sik bul ngai hlek si lo.

Hnathawhna hmun pakhata hnathawktuho chhiat-thit ngaihtuahtu pakhat chuan ram leh ramin zirlai an inthen thlak thilah hian sum tam tak a sêng a, a thenin ang angin a tanpui ve thin a. Mahse a titu tak zinga tel chu a ngam lo ve. A chhan pawh zirlai in thlengtu zingah chuan tang se ram dang atanga zirlai lo kal chu a Ina a lo chenpui a tul ru a awm dawn a, chuta a chenpui dawn chuan an chhungkaw khawsak dan an insâwi dang'an a ngai dawn tlat a ni. Engemaw chen hnuah chuan engnge a an te'hreng tih a'n ti ve chhin a. Japan mi, High School-a zirlai a kawl ta a. A hnuah chuan, "Chu mipa naupang chu kan chhung zing ami a ni ta a. Amah pawhin nu leh pa kawp hnih. Japanese leh American a nei tiin a sawi ve mai a, keini lahin fapa dang pakhat kan neih belh a ni ta mai bawk a. Kan khawtlang lahin amah avangin Japanese run dan kan tuipui phah bawk," tiin min hrilh a ni.

He "tel vena" til u hian kan ni tin nunah hian thil tê ter, thenawmte han puih zawk atanga thil ti in ber ber, khawvel hamthatna tur ngaihtuah thlengin awmzia a nei thei a. Nitina thil tha tê tak tê te kan tih hian khawvel tan thawhlawm kan thawh teng a, keimahni nun atin p wh h usa'na kan chiêk khawl a ni. Tel tê ber kan tih atang hian Keimah chu Keimahniah a chang ta thin a, mahnia nun hrang nei lovin mihring kan nihnaa pakhat kan nihnaah a lut ta thin a ni.

Ka thian pakhat chu Bus-ah a chuang a. A Bus chuannaah chuan tleirawl hawklak rual hian nu upa tawa tak pakhat hi an chhaih ta a, ani lah chuan chuti taka awmlai lo turin a ngen sak mai a. Mi dang chuan chutia naupangho-vin nu upa tawh tak mai laka hlei an hian hi a, ngampa taka an han sawngbawl ta chu hre lo ang hmin an takverhah an dah chhuahsan loh leh ngil ze in an hma hm an chuan ta far hlawm a. Kei nawh chuan beng ka'n chhut ngawnsan mai dawn a. Mahse thawklehkhatah ka nih chuan, Engti tiha hetianga tel ve lo ngam nge ka nih? Hei hi ka chenna khawvel a ni ve bawk lo'm ni?' tihin a lo lu ta a. Ka inher thut a, chungho hnenah chuan "Tlangvalte u, nu leh pa in nei ve lo'm ni? He hmeichhia in ngah ihak ang an mi dangin in nu leh pate a ghatsa ta se eng angin nge in ngaih ang?" ka ti ta hrep mai a. Anni lah chu an zah tmel khawp mai lehngh il a. Mahse chu mi ni chuan thil tha tak ka ti ve niin ka inhria a, ka awm a nuam nalêng zak mai, tih thu a sawi a.

Milang'e nena kan inkungkaihna a tlat lai, mi dangte tana thil kan tih hi hi kan hriat rengna bawmah a châm rei lah hle a. Kan hlauhthawna lo i li te, hrehawm kan tih loh ai te, nunkhua nuam kan tih ve lai te hi kan rilruah a riak reng duh hranpa chuang lo. George Brochmann pawhin Nazi-hovin an ram, Norway an luah lai, hun hreh vm lutuk mai tluka a hlim lai hun sawi tur a hre tlat lo. Chutih lai chuan lungngaihna leh manginna hnuaiah a thiante nen inkungkaihna tha tak mai leh inrin tawnna sawi hleh theih oh

an nei a. Mi tam tak chuan chutiang chuan lunglênna kan nei thin, chung hun laite chu kan chhpuite nena kan inkungkaihna a that tâwpkhawk lai a ni duh khawp mai.

Kan tel ve tawhnaah rêng rêng chuan tihfuh leh tihsual palh a awm thei ngei a ni tih hi tu han phat rual a awm lo. Tuemaw i hmingaih tawh uaih chuan chu mi chuan i rilru natna a thlen thei a mi insual ţhelh i tum reng reng chuan an ţangkawpin i chungah an thinrim lêt zaw hlauh thei a, tui tla chhar i tum khan a pawt pil ve mai thei bawk che a ni Mahse natna leh hrehawmna tlansan kan tum rêng rêng chuan kan mihrinna a bo ve thin Lehkhabu ziaktu, C S Lewis chuan a lehkhabu *The Four Loves*-ah chuan, "Mah i nih ang pangngai ringawt nih i duh tak zet chuan tu hnenah mah i thinlung pe suh. Ransate hnenah pawh pe suh. Mi dangte nena inbengberek buaina thilah reng reng inhnamhnawih suh la, nangma duhâmna kuang chhungah chuan inkhung tlat ang che. Mahse chu kuang chhungah chuan hlauh tur a awm lova, a thim a, veivahna a awm lova, boruak a awm lova, i thinlung chu a la danglam ve mai ang; i thinlung chu tihchhiat theih loh, luhtlang theih loh, chhandam theih loh a ni mai dawn a ni," a ti a nih kha

Thinlung tihchhiat theih loh chu eng ang mi nge ni? i lo ti mai thei a. Tun hmaa mi fingho khan thil chhe thei lo leh thi thei lo chauh hi rilru bawhbuaitua ţantir an lo tum a. Anaxagoras pawh a fapa thih thu an han hrilh chuan chhete pawha danglam eih lovin, "Thi thei lo ka hrin chu ka ring lo reng a ni," a lo ti duh lek a nih kha.

Tun lai hunah zawng mahni inkhung hrang a, hausakna leh hnawmhnawk zinga awm thin mihring chu kan khawngaih tawh a nih ngai hi; mahni khawvel siamchawp chauhva an han chên chuan rilru lama hrisel lohna lianpui kan zawn chhuahsak tawh mai thin. Nia, America rama rilru thawidam ngai mihring nuai nga leh singriat vel hian mihring pangngai thiltihnaa tel ve loh hi thil ţul nin an hre tlat alawm. Kan hmuh ţhelh ve thung chu keimahni ngei pawh hian chutiang thil chu kan ti ve ţhin a, mahse kan tih dan

a ziaawm deuh mai chauh tih hi a ni. Parawl emaw, hmeithai emaw, mahni Ina tawm a, thian thar leh hmel thar chhar tum hauh lova khawsate hian rilru thawidamna damdawi In an mamawh a, khawtlang mihring han chhiara chhiar tel ve tur si, mahse thil awm dan an duh loh ngei ngei pawh tha en duh tlatho hian rilru thawidamna In kan hlat lo hle asin. Mahni tum reng vanga tel ve loh tumna hi chu hriselna leh than zelna dâltu a ni chiang mai. Hei vang hian alawm, Anaxagoras te aia fing, Tennyson te chuan thihna chung-chang pawh –

Hmangaih neiha chan chu,
Hmangaih neih loh ai chuan a la tha zawk

an lo tih.

I mi ngaihsan zawng han ngaihtuah teh. Rilru hausa i ngaisang ang tih a rin theih mai. Dorothea Dix te hi kan ngaisang asin. Kum sawmthumpakua a nihin zi.tirtu hna atangin a hriselna siam tha leh turin a bâng a, nun hahdam leh thlamuanthlak daihlima thut veng veng a tum a, chutah America rama rilru natna veiho chanchin a'n hria a. Chutah amah a inngaihtuah hahdamna zawng zawng chu kalsanin a dam chhung kum sawmthumparuk dang chu rilru natna veiho thawidam turin a phe vel ta a. Chu a beihna chuan a hriselna chu tihchhiat ahnekin a tichak ta zawk sauhva, tun hma zawng ain a lo hlim ta zawk a ni.

Mawhphurhnate hi min delh rittu chi râwt lung an ni lo va, kan zin vahna lama kan bungraw ken theih hlu ber ber an nih hi. He kan hringnun kawng, kan zinna ramah hian bungraw tihtlak keng lova kan kal chuan kan thihna tur hun panin kan kal ngawt ngawt mai zu nia Mi dangte tan tih tur han inchhawp teuh mai hi chuan tar upat ânchhiate pawh hi a bo vekin a hriat asin. Kan mi ropui, Winston Churchill, Bernard Baruch, Konrad Adenauer, Herbert Hoover, Carl Sandburg, Albert Schweitzer, Eleanor Roosevelt te ang te pawh hian an khawvel hman lai mek, an chenna hi an ngaihtuah khawp a, an chak viau reng main a lang.

Bertrand Russell te pawh kum sawmkua an nih chuan an la vanglai hle a, ani pawhin a tleirawl lai chuan mahni inngaihtuah lungngaihna hun a neih tlat avangin a lungngai thin tih thu a sawi a. Amah ngeiin, "Mi hlim chu, mi dangte ngainatna nei a, tuipui zâwng tamtak nei hi an ni. Mi dangte a ngainat avang leh tuipui zâwng a ngah avangin mi dangte'n an ngainain mi dangte'n amah chu an tuipui ṭhin a ni," a ti nghe nghe a ni.

Tel vena chungchangah chuan nun hrim hrim hi tel vena thil a ni a. Tel ve lohna hi chu nun kawrawng a ni e.

INNGAIHTLAWMNA - HRINGNUN KHAI REMTU

Michael Drury

Ka nu chu tlang ramah a cheng a, nipui lai phei chuan arsite chu a'n lang fiah thei khawp a, kei, khawpuia sei lian a, cheng thin tan chuan hlauhawm tham hiala lian an ni hlawm a. Kum tam tak kal taah khan zan khat chu arsi thlir vel chuan ka nu nen kan ding mai mai a, chutih laia inngaihtlawmna thu ni awm bera ka hriat chu sawiin, 'Tê sawtin i ihre thin lo maw?" ka'n ti a..

Ka nu chuan, "Hre dang love, hetiang thil siam hnuaia lêng thei ka nih hi ka lawm a ni," a lo ti a. A aw chhuakah chuan fiamthu rim ka hre lek lek a, inngaihtlawmna ka ngaih dan thlirin min th'êkin min nuih ru reng tih ka hre mai a. Chutah zawng kan inngaihtlawm avangin tenau angin kan inhre kher tur a ni lova, kan inngaihtlawmna chuan kan hlut thiamna te, kan hlimna te, kan maktihna te a tipung mai zawk tur a ni tih ka hre thiam ve ta a; kan hriat loh thil ropui tak hnuaichhiahin awm mah ila, a hre tura tan lak a theihzia pawh ka chhui thleng nghal mai.

Inngaihtlawmna hi duhawm viau thin mah se ngaihnobei tak a ni lem lo. Inngaihtlawmna chuan vanram min thlen mai thei, mahse hlawh sang zâwk kan hlawh phah lo ve thei tlat bawk. Finna te, ngaihtuahna thothang tha tak mai te nen hian a induh thei meuh lova, pianhmang fumfe a nei chiah lovin a hriat bawk Mahse chutiang chu a ni lo tih ka hre ta tlat mai Inngaihtlawm vanga kan hriat lar hlawm em em, Lal Isua te, Socrates te, Abraham Lincoln te, Mahatma Gandhi te, Albert Einstein te chu pa rilru dawi leh engemaw hleka zakzuma kimki mai an ni lova, pa tumruh leh tih tawh hlen thak tum mi vek an ni. Inngaihtlawmna chu mi dangte nena intehkhin rala te zawka inhriatna mai a ni lo; thil hlawm khat, paukhauh tak, zalên tak leh mahni inring tawk tak a ni zawk.

Inngaihtlawmna chuan mahni mi mal mizia a sawhnghet mai lova, a thuam mawi zawk ṭhin. Theodore Roosevelt chu pa thin thawk na ve tawk tak mai, thleng keh thei zawrhna dawra bawng kawlh chhuah ang maia tawrhhlelhawm ni ve thei, nun kawng hrang hranga bauh puk ve luai luai mai ṭhin a ni a. Mahse hlim takin, "Tumah hian pa nungchang ngaihzawnawmah min puh thei bik lo reng rêng," a ti huau huau thei tlat a. Inchhir hmelpu a, thupha chawi tur ang renga kut bawhthuah zul zul ai chuan inngaihtlawmna a kâwk zawk a ni. New York-a an khaw awptu (Mayor) lâr tak mai pakhat, Fiorello LaGuardia chuan a tihsual palh reng reng chu a ngaihthiam khawp a : "Ka tihpalh hi chu a mawi ṭhin a nia," a ti a. Heng mite pahnih hian inngaihtlawmna awmzia chu an hre chiang hlein a lang; tihpalh leh mibring tlin lohna chu a awm ve ṭhin rêng a, thunun mai a, insum mai theih pawh a ni lo tih a hre chiang hle ni tur a ni.

Ozark Tlang vela chengho chuan, "*Miin a zir loh chu engmah a hre lo*" tih thufing an nei a. Lei mihring zawng zawng hi saruaka piang chhuak vek kan ni a, kan pian hlima thil hre ta ṭeuh lah kan awm reng reng lo. *Ngaihtuah Dan* tih lehkhabu ziaktu, Abbe Ernest Dimnet chuan a lehkhabu-ah chuan mi chunga lengte pawh hian mi dangte hriatna hmang bawkin thil an ti a, an ban phaka hriatna chhar tur awm chu an zir chawp ve bawk tih thu a ziak a. Shakespeare meuh pawh khan lemchan thawnthu awm sa a chhawr ṭangkai a. Mozart pawhin a rimawi ropui tak mai, *The Magic Flute* a phuah khan *Clementi Sonata* aṭangin engemaw chen chu a la chhâwng ve an ti a. Bach pawhin a hun laia rimawi phuahtu dangte rimawi chu a chhawr ṭangkai ve bawk. Mahse chutianga an tih avang chuan heng mi ropuite hi chhete pawhin an tenau ta chuang lo, tihderna hmanraw pakhat mah an hman tlat loh avangin. Mi ropui dangte pawhin an hmaa kalte lak aṭangin zir chin an nei ve thova, anni'n an hmuh phak chin tuikhura tui chu an chawi a, an tithianghlim ta mai ṭhin a ni. Hei hi inngaihtlawmna dik tak chu a ni.

Inngaihtlawmna hi hriat nei lote ngaihsaknaah hian a lang chiang ber awm e. Kum engemawti kal taah khan *cinema* siamtu pakhat, pa inring tawk ve tak mai, Alfred Hitchcock chuan New York khawpuia mihring an inêkbengna hmun thlâ vel chu a la a Khua a duai em avangin thawk-khat lai phei chuan a hote zawng zawng chu ni lan nghakin an ṭhu ṭhap mai a, darkar engemaw zat an chawlh a ṭul ta nghe nghe a. Chutah pa berh chip chep, tar tawh tak mai hi Hitchcock-a lam pan chuan a su phei ai ai a, a kiang a va ihlen chuan, "Hei rawtna ka'n siam ve teh ang," a va ti hul hak a. Hitchcock chuan awka ngaihnobei lohna tel hauh lo hian, "Engtin?" a lo ti a. Chu pa ṭawphnawk tak mai chuan a chil a'n chhâk pharh a, "Heng mite hi a darkara chhûtin an hlawh i pe tiraw? He lai vel hi tieng chawp ti la pawisa tam fe i sûm thei ngei ang," a ti ta a. Chu cinema film siamtu chuan tawite hian inchhung lama thlalakna tur chi leh pawn lama thlalakna tur chi chu a hrang a, a ên dan pawh a hrang bawk a, thil chi hnih chawhpawlh chu a rem lovang tih thu a lo hrilh a. Chu pa vakrawlh chuan, "Nih tak chu Pu-a," a ti nghat a, a kal bo leh ta a.

Hitchcock-a ṭhuihruaite zinga pakhat chuan, "I va buai peih zawk ve," a lo ti sao a. Hitchcock chuan, "Khawi hmun aṭang pawhin ngaih dan a lo kal thei a, verg tlabiih lam aṭang pawhin a lo kal thei tho. I ngaihthlak peih loh chuan i hlawhchham a ni mai," a ti ta a. Heng thilte hi chu ngilneihna avang ngawta tih theih pawh a ni lo Mi-hring hlut zawng tehna pawh a tling phâk a, tehna te tham te pawh ni se thil awm dan a hril chiang ve tho mai.

Chanchin bu-a thu chhuah tur la khawmtu ka nih avang in ṭum khat chu ram hmangaihtute zinga pa pakhat tlangau kual vel chu a thu sawi chhinchhiah turin ka zui ve a. Chhim thlang ramah chuan khaw nawm lai a ni a Zin khit thil thuah a hmaa nuam vak lo chu a lo inthlak thut a, a tuk leh lamah chuan a lo nuam ta em em mai a Kan mi zui chuan intihhlim a châk ta thut a, mahse lirthei kan hawh a tlangrama han inkhalh chhuak mai tur chuan hun kan nei

tlat si lo va. An pawla hmeichhheho chuan ei leh bar zawrhna dawrah chawchhhun an lo va funtir a, a beisei phâk loh tawpin tlangbuk hlim hnuai phul nuam takah chawchhhun kan fâkpui thei ta hlauh mai a. Kan han kal sawn dawn chuan kan ram hmangaihtu chuan lehkha nawi leh no ruak hnuchhiah mai tur chite chu a chhar ta zung zung a, bawlhhlawn bawmah a khung ta a. A chhar zawng lah chuan chapo hmel emaw, thil danglam ti hmel emaw a ti lang miah lova, ama Ina inhriâkna puan a'n dahsawn ang lek hmel hi a pu a, mahse zawhna tam tak chhan ai chuan chu chuan thil awm dan min hrilh hnem zawk. Inngaihtlawmna chuan eng thil zahawm nge tih chi ang tih a ngaihtuah lova; tih tur dik chu sawi leh ih awm lovin mahni thuin a ti mawp mawp mai a ni

Mahse inngaihtlawmna hi a chang chuan hriat thiam a har ve khawp mai. Lemchang thiam ropui tak mai pakhat hian tum khat chu lemchang'u tuai deuh mai, beiseipuiawm tak mai hi hun remchang tha tak mai a siamsak a. Chu a mi chher thar tum chuan an tihchhinna zawng zawngah chuan nalh lutuk mai leh mi dangte ngaihsan khawpin a chang a Mahse an chan tak tak zan chiah mai chuan nasa deuh maiin a tisual ta chiam mai a. Pawiti lutuk maiin chu lemchang thiam tuaithar chu a incheina pindanah a indawm kun ta reng mai a, chutah lemchang thiam chu a va lut a, "Ka kawng zawng zawng ka su ping ta vek mai," a lo tihkhum ngui raih mai a. Chutah, "Ka tikhawbaw ta vek che a nih kha. Ka bâng nghal mai ang e," a ti leh ta a. Lemchang thiam chuan lawm lo deuh mai hian, 'Tunge ni a i ihriat a tisual lo tur anga i inngaih ngawt? Kei pawhin ka tisual thin a, kan tisual vek thin. Pathian chauh hi tisual ve ngai lo chu a ni a, Pathian lah i ni lo chiang si. Lemchanna dawhsanah i lâwn leh ang a, ṭha takin i ti tawh ngei ang," a ti a. A ti ṭha ta reng a ni.

Mahni tihsual chu a sual ang anga, phurh mai chu thil âwm tak a ni, mahse tisual thei lo ang ang emaw, tisual ve lo tur emawa inngaih chu mahni indahsân thil deuh a ni ngei ang. Kum tam vak pawh la ral lovah khan Chicago-a

Boy Scout-ho intawhkhawmnaah Scout tleirawl deuh pakhat chuan thu tawi te a sawi dawn a. A sawi sual nasa ta khawp a. Mahse a tihsual dawn deuh velch chuan rang takin, mi zawng zawng hriat theih turah, "Khaih, ka'n sawi sual pek chu le," tih pahin mipui nuih muilin a nui ve ta hiau hiau mai a Chuta tang chuan a sawi zawm leh hmiah hmiah mai a. Chu chu inngaihtlawmna leh dawl zawra zawr inkar chu a ni. Inchhir vanga thawmhnaw uih inbel tâk reng mai chu a dikna a ni lova, *chuta tanga tan thar leh* mai chu a ropui lai ber chu a ni.

Inngaihtlawmna chu kan kephah ang a ni. Mihring ke hi a hnuai lam hi a mûn chu ni hliuh sela chuan kan tlu zing ngawt ang Kan hmanhmawh poh leh kan tlu zing ting tihna a ni mai. In luma chaw chhuma vei mai mai leh awmhmuna thu chunga eizawng thinte chu an tlu mawh deuh mahna, mahse kan phâk tawk theuhvah hian kan tukna tur vengtu chu kan mamawh a ni. Mi dangte thatna te hi phak loh ena en tur a ni lova, îtsik ngawt tur a ni hek lo. Thenawmte nau, kan nau aia engkima tha zawk vek mai te, kan awm mai mai laia hotua an thlan leh thiante leh kan thiante dang, keini aia thei zawk zel maite hi khawvel luah khattute an ni a, an nihna taka lungmuang taka awmtir tur chuan inngaihtlawmna a pawimawh a, kan dah sang lutuk tur a ni lo va, kan doh hniam tur a ni hek lo. *Inngaihtlawmna chu engkim buk dikna* hmanrua a ni.

Keimahni atang emaw, mi dangte atang emaw pawhin inngaihtlawmna pumhlum kan beisei thei lovang, finna famkim pawh kan beisei thei si lo. Inngaitlawm tak zet tur chuan mahni dai-hriatna ngeia mi dangte pawimawhna kan hriat chuan a ngai a ni. Sir James M. Barrie pawhin, "Nun hi zawng, inngaitlawm taka rei tak zir chi a ni," a tih kha.

EINSTEIN-A HNEN ATANGA KA HAI CHHUAH THURUK

Jerome Weidman

Ka khawvel nuna ka kawng zawh tur ka thlan vel lai, ka la naupan hle laiin ṭum khat chu New York a mi dangte rawngbawl tura inpe, mi ropui tak mai Inah zanriah kil turin min sawm ve hlauh mai a. Zanriah kan ei kham chuan min mikhualtunu chuan pindan zau deuh maiah hian min hruai lut hlawm a. Mikhual dangte pawh chu chu pin danah chuan an lut ve zung zung mai a, ka hmuhnawm tih loh zawng tak thil pahnih chu pindanah chuan ka va hmu ta nghal a : chhiahhlawh te chuan ṭhutthleng te tak te te, vawnban nei lo hi fel zetin an rem mawlh mawlh a; chu mi hma lam, bang bulah chuan rimawi tumna hmanrua a awm bawk a. Sawi leh ih ngai lovin rimawi lama intihhlimna hmunah ka petek lut ve palh tih ka hre mai.

"Petek lut palh," ka intihna chhan kher chu rimawi hian ka tan awmzia a neih ve tlat loh vang a ni. Rimawi lamah chuan bengngawng nen hian kan danglam vak awm lo ve. Hla thlûk mawl ber ber hi chu engtin tin emaw chuan ka zâwm ve thei deuh ruai ruai a, hla pui chin rêng rêng hi chu awmze neia bengchheng ang chauhvah ka ngai ṭhin. Chutiang dinhmuna ka petek luh palh chânga ka tih dan thin pangngaiin ka ṭhu a, rimawi an tan phat aṭang chuan ngaihnawm ti awm thei ang ber hmel ni a ka hriatin ka awm a, ka beng chu ka nem thlep a, thil ho deuh deuh ka ngaihtuah ta chiam chiam a.

Rei vak lovah chuan ka kiang vela mite chuan kut an beng ta hluah hluah mai a, ka beng hup pawh chu a ngai tawh chiahin ka hre lo. Chutah ka ding lam atangin aw zaidam tak, mahse fiah ṭha zet si a, "Bach-a rimawi phuah hi i ngaina ang chu tiraw ?" tih ri ka hre ta a.

Bach-a rimawi phuahte chu boruak sawhmuk dan ka hriat loh tluk zetin ka hre lo va. Mahse khawvela pa hmingthang ber hmel chu ka hre ve na meuh mai, min rawn betu,

am fai nalh bik lo tak, sam var vê vâw, englai pawha kuaite at reng mai chu Albert Einstein a ri tih ka hre ve tlat a ni.

Kei chuan tîm deuh chung hian. "Nia," ka'n ti ngawt a. Chu zawhna chu phungthlûkna thil mai a ni a, phungthlu awk leka chhân ve mai chu ka tih tur a ni ta ve ang. Mahse min betu mit ka'n en chuan phungthlûk vang mai maia min bia a ni lo tih ka hre chiang lutuk tlat a. Kein han inbiak lûmlâm vel chu ngaisang vak lo mah ila min betu chuan a ti tak hle tih ka hria a. Chu bakah min betu chu dâwt tê tham tô pawh hrilh loh chi a ni tih ka hre ve tlat a ni.

Chiang mang lo zet hian, "Bach-a rimawi phuahte hi ka hre thiam ve miah hlei nem. Eng rimawi mah ka la hre thiam ve ngai lo," ka ti ta a.

Einstein-a hmelah chuan mak tihna a lo lang a, "Bach-a rimawite hi i lo la hre ve ngai lova maw?" a'n ti ngat a. Ka inbual ngai loh thu sawi ila mak a ti hranpa leh tawh chuang âwm lo ve.

Kei chuan rang ang reng tak hian, "Bach-a rimawite hi ka ngaina lo hrim hrim a ni bik lova. Mahse rimawi lamah hian thilthlawnpêk ka dawng ve lo hrim hrim ni in ka hria. Tu rimawi phuah mah hi a awmzia ka la hre tak tak ngai lo," ka ti ta a. Chu putar hmelah chuan khawngaihna a lo lang a, "Khawngaih takin min rawn zui ta che?" a ti ta a.

A ding a, ka bânah min kai a. Kei pawh ka ding ve nghal a. Mi tam tak awmna pindan kan kal tlang lai chuan chhuatphah lam chu ka melh reng a. Makti hmel taka min thlir thup lai pawh chu ka hmu reng mai. Mahse Einstein chuan chhete pawhin a ngaihsak lo. Dîng takin pindan chung lamah min hruai chhova. Chu In chu a hre chiang viau ni tur a ni. Chhawng khat kan han chuang chhuak a, kawngkhar a hawng a, lehkha chhiarna pindan, lehkhabu tam tak inrem tlar zui mai awmnaah min hruai lut a, kawng a khar ta nghal a.

A'n nui deuh hlek a. "Khai le khawngaih takin hetiang hi engtik atang khan nge lo ni tawha i inhriat?" a ti a.

Kei chuan, "Ka pian tirh aṭanga awm niin ka inhria Dr Einstein, hnuai lamah chhuk leh ila i rimawi ngaihthlak kha chhunzawm leh la a ṭha zawk ang. Keiin ka hlimpui vei loh hian awmzia a nei tehchiam lo," ka'n ti a. Nuam ka ti lo kher mai. Ani chuan a lu a thing a, ka thu sawi chu sawi âwm loh tâk phuh chhuak ta anga ngai ang hrimin min melh a, "Khawngaih takin rimawi duhzawng i neih leh neih loh min hrilh ta che," a ti ta a.

Kei chuan, "A, rimawiah pawh hla thu awm, a thu lel a thlûk ka zawm ve theih chi hi ka ngaina deuh," ka ti a.

Ani chu a nui a, a lawm hle tih a hriat mai. "Chutiang chu min han hrilh mai tur i hria em?" a ti leh ta a.

Kei chuan, "Bing Crosby-a hlate hi chu ka duh deuh vek mai," ka ti a.

A lu a bu nghat a, chutah, "A ṭha !" tih pahin pindan kilah a phei a, thingrem zai thei a va hawng a, *record* a phawrh ta mawlh mawlh a, Kei chuan inthlahrung ang reng zetin ka lo thlir a, a tawpah chuan, "Ah!" an ti zauhva.

Chutah a'n zaitir a, rei lo teah chu lehkha chhiarna pindan chu Bing Crosby-a hla mawi tak mai, "Zan Lungngaih nain Z ng Eng Mawi A Chibai," tih chuan a luah khat ta rum rum mai a A hla rem chuan Einstein chuan hlim hmel tak hian a kuaite a'n vai a. Tlar li tlar nga a'n sak hnu chuan thingrem zai thei chu a titawp a, "Khai le, tuna i ngaihthlak tâk chiah kha engnge ni min han hrilh teh le ?" a ti ta a.

A hrilh dan awlsam ber chu a saka sak ve chu a ni mai Theihtawpa sa lai lo tur chuan ka'n bei a. Chutih laia Einstein-a hmel chu ni chhuak hlim ang a ni. Ka sak zawl chuan hlim deuh mai hian, "Kha ! I beng chu a ngawng miah hlei nem !" a ti a.

Kei chuan nawi zetin ka hla duhzawng a nih thu te leh vawi za tam ka lo ngaihthlak tawh a nih avanga hre ve ti tih ka nih thu te chu ka'n sawi a. Einstein chuan, "Mai mai a Engkim a hrilhfiah vek alawm ! Sikula i chhiarkawp chawh hmasak ber ṭum i la hria em ? Entir nan *number* i hmuh

hmasak ber ṭum khan in zirtirtuin sem tur sei tâwk leh *number* puitling lo te kawhhmuh ta ṭeuh mai che sela i ti thei dawn em ni?" a'n ti a.

Kei chuan, "Thei lo tawp ang," ka ti a.

Einstein chuan, "Chu chiah chu alawm! I thei lovang a, i buai mai rêng ang. Sem tur sei deuh deuh leh *number* tling mang lo chu a hmuh pawh i hmu peih lovang. Chuti a nih chuan in zirtirtu tihdik loh chhete avangin i dam chhungin *number* liantham tak han sem dik nawmzia leh *number* tling lo awmze han hriat nawmzia te hi i chân dawn tihna a ni," a ti a. A thu sawi pah chuan a kuaite chu a vai leh thin a. "Mahse sikula i luh ṭantirha chutiang tihtir tum duh lo tur che chuan zirtirtu zawng zawng hi an fing tawk vek a. Bul ṭanna pangngai hmangin an zirtir phawt ang che a, chutah tih tur mâwl ber ber an tuk ang che a, chutah sem leh *number* tling lo chu an hrilh zui chauh ang che.

"Rimawi pawh hi chutiang bawk chu a ni," tih pahin Bing Crosby-a hla chu a'n lek a. "He hla mawl tak leh mawi tak mai hi belh mâwl leh paih mâwl ang a ni a. Tunah chuan i thiam tawh a. A aia har deuh hlek zawk kan zuan leh ang," a ti a. Hla dang a'n phawrh leh a. John McCormack-a aw mawi em em mai chuan, "Tawtawrawtpu," tih chu a'n sa leh ti vet vet mai a. Rei lo teah chuan Einstein chuan zai chu a titawp leh ta a.

Ka hnenah chuan, "Khai le, khawngaih takin kha kha i'n sa ve leh thei ang em?" a ti a. Inthlahrung deuh tak chuan ka'n bei a, mak angreng tak maiin ka sa dik ve fu mai a. Chu mi tuma Einstein-a hmel ang chu tun hmain vawi khat chiah ka la hmu : High School kan zawh kuma inthlahna thu ka sawi ṭumin ka pa hmelah chutiang hmel mawi chu ka hmu a ni.

Ka sak zawh chuan Einstein chuan, "Ṭha lutuk ! Mawi lutuk ! Khai le hei ve thung hi !" a ti a. Caruso hla a rawn phawrh ve thung a, chu erawh zawng, a awmzia pawh ka hre mumal hlei thei lo, a hla hming erawh chu *Cavalleria*

Rusticana tih a ni. Mahse engemaw ti tiin a ang deuh ruai chuan ka chhuah thei a. Einstein pawhin ang a ti ve deuh chu niin ka hria.

Caruso hla kan ngaihthlak hnu chuan hla sawmpahnih vel dang kan ngaithla leh a. Chu mi ropui tak maiin kei tehlul chuti taka min han ngaihven ta chu mak ka ti tawp thei lova, kan inkawm bul ṭanna lah chu kan ṭhut dun puh vang mai mai a ni si a.

A tawpah chuan hla thu tel lo rimawi kan ngaith'a ve ta thung a, chu erawh chu 'hm hm' a ka zir chhawn a ngai thung a. Ka tlin loh tur khawpa sang a'n thlen hi chuan Einstein chuan a kâ a ang a, min lo puih tum ni awm tak hian a lu chu hnung lamah a dâk deuh (?!PII) a. Ka ti ang ve deuh roh a ni ngei ang chu thingrem zai thei chu a titawp a, "Khai le, tlangval, Bach-a rimawi kan ngaithla thei ta!" a ti ta a.

Ṭhutkhawmna pindana kan zu kir leh chuan hla dang an lo tum leh mek tawh a. Einstein chuan nui chungin mi rawn khawih a, "Ngaihthlak tum ringawt rawh. Chu chauh chu a ni maii" a ti a.

Ka tan erawh chuan a *chauh* ta lo khawp mai. Hmel hriat ngai hlek loh kei atana a tha sen kha seng ta lo se chuan chu mi zana Bach-a rimawi phuah, "Him Takin Beramte Chu Tla Sela," tih chu ka ngaithla kher lovang. Chu mi hnu pawh chuan vawi tam tak ka ngaithla a. Ka ning ngai pawhin ka ring lo. A chhan pawh ka ngaihthlak reng rengin keimah maiin ka ngaithla ngai tawh tlat lo Ka ngaihthlak apiangin pa te tak te, sam bal deuh, sam vâr vê vâw, kuaite nung mang lo pet a, mitmeng duhawm em em leh mawi em ema min entu kiangah zel ka ngaihthlak tâk ziah ṭhin vang a ni.

Chu mi zana an rimawi tum hun a'n tawp chuan phungth'ûk thu-hla nihlek lo, tih tak zetin mi dangte rimawi tumah kut ka beng ve thei ta a. Chutah kan chaw eina In

neitunu chu a lo kal a, "Dr Einstein, rimawi engemaw zat i ngaithla ve ta lova a pawi hle mai," tih pahin no tehchiam lo hian min han melh ngat a.

Kei leh Einstein chu kan ding vat a, ani chuan, "Pawi ka ti khawp mai. He laia ka thian naupang tak nen hian khawvela mibring tihtheih ropui ber pakhat kan lo ti ve pek alawm maw le," a ti ta a.

Zanriah min buatsaihsaktu chuan makti hmel takin, "Chuti maw? Eng thil nge ni ta?" a'n ti a.

Nui chung hian Einstein chuan ka dârah mi'n kuah a. Chutah a thlân lunga ziah tlâk ngat tur thu tawite a chhak chhuak ta; a laka leiban thi ngei tur kei atan phei chuan a mawi lehzual : "Duhawmna hmûr kan haihawng alawm maw le," a ti ta a.

I HMELMATE HMANGAIH RAWH AN BUAI KHAWP ANG

J.P. McEvoy

Buai tak tak phah nan an hmang ta ĉm lo a nih pawhin engemaw chu an ti ve ngei ang. Mahse hmelmate do zawnga i khawsak chuan i tha leh tui tam tak chu awmze nei lovin i khawhral dawn tihna a ni. Hman lai mi fing, Ed Howe chuan kum engemaw zat kal taah khan, "I hna chauh i ngaihtuah a, i hmelmate chu an tlat tlata tla tura i dah phawt chuan engtik ni-ah emaw chuan an laka i leiba chu tu'nemaw a la rulhsak tho thovang che," a lo ti daih tawh a.

Mahse i hmelma chuan i tlat tlata i tlat chu a lo remti lo mai thei. Engtinnge ni ta ang le ? Pa pakhat tih dan hi a ṭha ve riauvin ka hria. A ram lei thar vel a va fang a, a ramri-a a din lai chuan a ṭhenawm tur pa chu a lo kal a, "Khati'n i ram chin tur hisap ngawt suh, he ram i lei rual chiah hian kei nena intihbuaina thu i lei tel nghal a ni I ram hungna hi ka ram chhungah fit sawm zet a rawn tawlh lût tawh a nia," a ti ta mai a. Chutiang thil chu buaina leh innghirnghona bul ṭanna ṭha lutuk mai a ni a. thlahte thlenga inngeih lohna tham a ni. Hla phuah thiam Robert Frost chuan, "Pal ṭha chuan ṭhenawm tha a chhuah thin" a lo ti tawh a, mahse mahni ram hungna ṭha ai chuan mahni ram chiang chu a lo ṭha zawk fo mai.

Ram lei thartupa chuan nui chungin, "He laiah hian ṭhenawm ṭha tak mai neih tumin ka lo kal a, ka nei bawk ang. Nang pawhin min pui dawn bawk. I duhna hmun takah i pal chu ping la, ka lo hung dik loh tawhna man chu min han thawn bawk ang che. I lungawi ang a, kei pawh ka hlim ang," a ti ta hmiah mai a. Chu mite inramrina pal chu an sawn ta reng reng lo va, ram lei thartupa chuan a hmelma chu a tukdai dêr mai a ni. A pakhat lah chu phûng sa serh sem ang maiin a phun mawlh mawlh a, ṭhat chhuah ve loh chu tih tur a nei tawh lo. Thufing chuan, "Hmelma tê

tham an awm ngai lo," a ti a. Hmelma te hi tê hlein pawimawh tham lo angin lang mah se fimkhur hle rawh Nangmah avanga nun thar chher duh tur khawpin tumah enkawl suh. Kawtthler sira naupang ngeiawm tak mai pawh saw ṭha takin dawr rawh. Chutilochuan tha tâwpin hna a thawk ang a, a lo hausain i chenna In kha a lei ang a, a nawr chhuak mai tur che asin. Hotupa hnena kal phalna petu, nula sambuang ngeiawm zet pawh kha be chhe vak suh. Engtikah emaw chuan i chunga phuba lâk duh hrim hrimin hotupa a la kherh ang a, a hlawhtlin chuan a laka tlaktlum loh chu i tan a pawi hle tur a nia.

Hmelma hi chi hrang tam tak an awm a, mihring anga kan khawsak ve dawn chuan hmelma leh hmelma lo kan thliar thiam a ngai a. Thliar fel lova kan awm reng chuan thingbul, kar mai theia kan inrin, kar thei si lova kan rit kual chhôn angin kan buai ang; hmelma an ni tih kan hriat chuan thiana siamin kan um bo vat tur a ni. Huan neitu pakhat hian ṭum khat chu Washington khawpuia Agriculture Department-ah lehkha a thawn a : ' Buarthau tihrem dan in sawi ang leh in ziah ang zawng zawng hi buarthau tihrem tumin ka zawm kim vek a, mahse tun thlengin ka huanah buarthau a la awm tho mai." a va ti a. An rawn chhân lêtnaah chuan : "Pu duh tak, engti zawng pawha i beih hnua buarthau i la kawl tho si chuan thil pakhat dang tih tur a la awm a nih chu. Anmahni ngainat tum mai teh," an rawn ti ta a ni.

Achang chuan hmelma khirhkhân tham deuh tawn chang i nei ngei ang. Chung mi'e chu i hêl thei lo va, i ngam thei lo va, i hneh thei hek lo va, an lakah hmangaihna pawhin awmzia a nei thei lo. Chungho chu an nihna dik tak leh an hming dik tak han sawi mai a rem lo va, mahse ramhnuaia awm, theirah leh kamrah ringa khawsa, thingzar leh kham pûk vela cheng, mihring ang ve tak leh mawngtam no lo takho nena tehkhin chi chauh hi an ni. Ṭum khat chu pa thu thiam leh fel tak mai, William Randolph Hearst-a hnuaia thawk hi Randolph-a hnenah chuan a va kal a. Thinrim

hmai sen teah chung hian, "Heti ringawt zawng a ni thei lo. Saw lai, in pawisa ilo khawihtuho zinga mihring deuhthaw saw ka tuar ta lo. Ani a bân loh chuan kei ka bâng a ni mai," a ti ta tawl mai a. Hearst chuan nui deuh hlek chung hian, "I sawi dik khawp mai. He pa hi i ngeih lo chu ka thiam khawp mai che. Tuma'n he pa hi an ngeih lo. Ka ngeih bik bawk hek lo. Hetiang mihring hi chu mihring pali-panga awmkhawmnaah chuan pakhat tal an awm chawk a, an ngeiawm dan lah a buru bawk. Kan tan pawh saw saw kan englo khawi chu a ni ve mai. Nang chu i ai awhtu an awm thei a, ani chu thlak mah ila a sawt chuang lovang," a ti ta tlat a. Hetiang thilah hi chuan Hearst-a duhsak pa te angte chu a buai zawkah an tang tlat.

Hmelma tenau, an milen huna i chunga phuba lâk tuma phe zek zek leh hmelma lian tham, en mai aia tawhkhirh, hmun tina pakhat awm ve zel ang chi bakah hian hmelma azawnga tawrhhlelhawm ber pawl, thu veivir ching mite hi an la awm leh a. Heng mite hi zawngin hlawhtlinna leilawn chanve i lawn veleh khan pawh-thlak che an tum a, an pawh-thlak loh che pawhin i tlak theihna turin an tinui chein charona rilrute pawh i rilruah tuh an tum ngei ngei thin I ngaihsak duh loh pawhin an bawhbuai zui tho che a; leh lam i hawisan lahin i hmuh loh hlanin i bang an lo thiat a. I um bo sen loh khawpa tam an nih avangin um bo chu tih sa loh a ni a, an zinga i tel ve a. i intihtlangnêl dawn lahin i mei a khup ta emaw an ti che a, a hma aiin an diriam zual sauh si che a. Thil pakhat chauh hre reng ang che : Heng-ho hi tihngaihna tak tak an awm lo; anmahni ngawt pawhin an buai tawh sa reng.

A tawp berah chuan hmelma pangngai tak, hmelma nih duh vang rêng leh tum vang renga hmelma a lo chang ta ni miah loho an awm ve thung. A haw hranpa lo che; khawvel hi a tan hmun hrehawm a ni zawk a, a petek kualna velah a fo khak palh chein a lo rap palh mai che a ni. An zinga pakhat chanchin ka'n sawi zawk teh ang. Kan khaw lumettu fanu mit dum kel kawl, te tak te, thawm na zet mai a ni a. A hmel han en reng reng pawhin kan hmu sual ta emaw tih

mai tur a ni. Kum engamaw ti kal taah khan ka fanu naupang te te pahnih chu Cuba-ah hruain kan In piah fe a sikulah ka kaitir a. Ram dang aṭanga lo kal an nih avangin sap ṭawng an thiam lova, Spanish an thiam hek lo va, an sikula kal dangte chuan an bâwlzânin an tinawmnah ang reng phian mai a. Naupang tê zual tana phûng tluk zeta ṭihbaiawm, Hmuh-suali phei chuan a nghaisa rethei hle awm e.

Ni tin mai hian Pat leh Peggy chu an rawn tap haw ziah mai a. Ni khat chu anmahni tihhlim tumin, "Intihhlimna i siam ang," ka ti ta a. Chu mi thu ka'n sawi rual rual chuan an mittui a hul nghal a. An ngaihtuahna an han hmang tan a : "*Ice Cream ! Cake ! Balloon* sen lianpui pui !' an ti nghal zawt zawt mai a. "In ṭhiante ?" tiin ka'n zawt a. An mittui a lo hnâm leh titih ta mai a. Pat chuan, "Ṭhian kan nei miah lo," a'n ti hrâm a, Peggy chuan, "Hmelma chauh kan nei," a ti ve leh a. Kei chuan ngaih dan thar ka nei thut a, "Chuti hmelmate intihhlimna hun i siamsak ang. In hmelma zawng zawng kan sawm dawn nia," ka ti ta a.

Pat leh Peggy chu tîm deuh hlekin an han inmelh tawn zak zak a. Chuta hmelmate sawma intihhlimna kan han siam ta chu van angel-te pawhin min rawn chhuk bih ta sela an lawm ve ngei ang a, hlawh'ling min ti ve ngei ang. Hmelma un ber, Hmuh-suali pawh lawmin a ṭê chul mai.

Pat leh Peggy chu ṭap chungin an lo haw ngai ta lo va. An hmelma un ber kha a chhantu berah a ṭang ta. Tupawhin Pat leh Peggy an tih vaih chuan Lolla chu an bitum ngei dawn tlat. Ni khat chu Lolla pa chu min tlawh turin a lo kal a, "In intihhlimna hmuna ka fanu i sawm ve avangin lawmthu ka hrilh duh che a ni. Engatinge i sawm ve ?" a ti ta hial a.

Kei chuan, "Eng vangin nge ka sawm lohvang, *Ice Cream* a ei duh a, *Cake* te, *Bolloon* sen lianpui pui te pawh naupang dang ang thovin a lawm ve alawm. Ni lo'm ni ?" ka'n ti a.

Ani chuan, "Ni khawp mai, mahse thil pakhat, tun hmain intihhlimna hmunah tuma'n an la sawm ngai lo. Engatinge ni ang le?" a ti ta a.

Chu zawhna chu zawhna duhawm tak a ni. Lolla te ang te chu hmelma an nih ṭhin avangin miin an sawm duh lo nge an sawm duh lo bik ṭhin avanga hmelmaa lo chang ta mai? He thilah hian ngaih dan tam tak a awm thei e. Mahse Zirtirtu Ropui tak mai chuan hman hmanah khan, "In hmelmate chu hmangaih rawh u, a tiduhdahtu che u chu ṭawngṭai sak ula, nangmahni hawtu che u chungah chuan thil ṭha ti rawh u..." a lo ti daih tawh mai. Hmangaihna chuan hna a thawh miau avangin a buai pawh an buai phah khawp ang!

LAWM DAN THIAM KAN MAMAWH

A J Cronin

Tum khat chu chawhnu her khaw mawi ni tak mai hian New York khawpuiah *taxi*-ah ka chuang a. Chu *taxi* khalhtupain a *taxi* a'n khawih vel dan sawk sawk aṭang chuan enghelh deuh engemaw a nei tih ka hre thei mai a. Eng thil nge ni ta tih ka'n zawt a. Ani chuan rum chhek chhawk hian, "Ka thin a rim deuh riau alawm. Ka *taxi* hmangtu pakhatin tukin khan *taxi*-ah hian pawisa dahna ip a theihnghilh a. A chhungah cheng sangkhat dawn lai a awm nghe nghe a. Amah hmuh leh tumin darkar khat zei ka bei a, a tawpah a thlenna hmunah ka va hmu a. A ip chu engmah sawi lovin a la tawp a, ruksak tu n melh hian mi'n melh lehnghal a," a ti ta a.

Kei chuan, "Lawmman chhete pawh a pe lo che maw ?" ka'n ti a.

Ani chuan, "Pawisa sen pawh min pe lo, hun ka khawhral hnem a, ka *petrol* ka tlan ral tam tehlul nen. Mahse a pawisa lawmman chu ka duh pawh a ni lo. Lawm thu kam hnihkhat tal chu han sawi se..." a ti ta a.

A rinawmna leh a thahnemngaihna duhawm tak mai chu a nih dan tur anga dawnsawnsak a nih loh avangin chu *taxi* khalhtu chuan nilengin thinrim phahnan a hmang dawn a Chutiang tail chu tawng leh pawh ni se mi dangte thatna tur zâwnga phili buai hmain a inngaihtuah fe tawh ngei ang. Lawm nachang hriat hi kan phût ṭheuhva, lawm nachang hriat lohna chuan ngilneihna leh inṭanpui duhna rilru a uphlum thei ṭhin.

Indopui pahnihnaah khan nu pakhat chuan a fapa, thlawhna aṭanga *parachute* hmanga zuangthla mi hnen aṭangin lehkha a hmu a. A fapa chuan Normandy a khaw pakhata nu pakhat, a hliam chauh rilṭam lai a lo enkawl a, German-ho lak aṭanga humhimtu chanchin a rawn hrilh a. Chu mi hnuah chuan vanduaithlak takin chu tlangval chu Ardennes an

beihnaah a thi ta hlauh mai a. Mahse a nu chuan a tum a thulh duh chuang lo. Kum hnih chhung chu pawisa a khawl khawm a, Atlantic tuipui kalkaiin a fapain a sawi thingtlang khua chu a va zawng chhuak a. Rel tak a zawn hnuah chuan a fapa lo hmuhtu, lo neitu rethei ve tak mai nupui chu a va hmu chhuak a, a hnenah chuan thilfuin a pe ta a. Chu thilfun chhungah chuan rangkachak khaidiata bun, sana a awm a, a fapain a zirna a zawh hlima a dawn, a fapain thil hlu tham deuh a neih chhun a ni. Chu nu thi tih chuan mi rilru a hneh ta em em a, chu khuaah chuan titi kumhlun sawiin an sawi a, American-ho pawh chu khuaa mite chuan an ngaihsan phah ta sawt a ni

Lawm nachang hriatna chu eng thil pawh, a lian emaw a te emaw, lawm taka dawn a, hlut thiamna lantir chunga lâk hi a ni. Miin lawm tak mala min lo dawnsawn hian tam tak chuan kan lawmzia leh nuam kan tihzia kan lantir mai thin a, thilpek kan dawn emaw, hlawkna tur thil kan hmuh emaw pawhin kan lantir bawk thin; mahse kan lawm nachang hriatna chu tha zawk leh mi mal tana lawmawm zawkin kan siam thei a ni. Tlem lai deuh khan Italy chhim lam fangin ka nupui nen kan kal a, Connecticut-a kan thianpa hnenah chuan Italy ram atanga an siam, zu bur engemaw zat ka thawn a. Kan thil thawn chu thil tô tham tê zawng a ni, mahse lawm thu sawina lehkha pangngai mai hmu lovin hla an chuan ang chi record bial hi kan dawng ta nawlh mai a. Kan han ngaihthlak chuan zanriah ei khama kan thianpain thu a sawi, a thiante nena kan zu thawn tui an tihzia te an lawmzia te sawina a lo ni a. Kan thil va thawn chu an lawm hle tih sawi leh ih hran a ngai lo hle.

Lawm tak tak hlek si lova lawm thu inhrilh bâka petute rilru tina hi a awm kher lovang. Ka thian kawm ngeih em em Sir James Barrie, a lemchan thawnthu ziahte leh a lehkhabu dangte pawh naupang lamin an ngainat em em chuan he thu hi a sawi thin: "Tlai khat chu ka thianpa, Scottish mi nen sumdawnna thilah kan inkawm a. Chutia kan inkawm lai chuan a fanu, kum kaw mi chu a pa tan liau liauva a

chhang ur keng chungin a lo lut a. A pa hmelah chuan chutia a fanuin a rawn bawhbuai ta mai chu a lawm lo tih hi a lang reng mai a. Mahse a fanu ngaihthat nan tak meuh meuh chuan chhang pakhat chu a'n ei vel a, lawm thu pawh sawi mumal lo chuan hmanhmawh takin a ne ne liam thuak thuak a, kan inbiakna thu-ah bawk chuan a lut leh ta a. Chu hmeichhe naupang chu rilru na em emin a chhuak a, engmah a sawi lo. Chu mi hnu chawlhkar engemaw zatah chuan a nu chuan eng vanga chhang ur duh ta lo nge tiin a fanu chu a zawt a. Chu hmeichhe naupang chuan mittui tla zawih zawih chungin, "Chhang ka ur leh dawn tawh lo reng reng!" a ti bak hlur mai a A dam chhungin a ur leh ta lo reng a ni.

Lawmna entirna hi chu a chang chuan mi mal thil mai pawh a ni meuh thin lo. Ka fapa McGill University a damdawi thiamna zir chuan Montreal a damdawi in pakhatah damlo pakhat, thisen an pek avanga dam leh ta chanchin min hrilh a. Chu damlo chu a lo dam leh chuan, "Thisen min petu hi hriat chhuah a, lawm thu han hrilh ka va duh em, a hming min hrilh thei ang em?" tiin damdawi ina thawktute chu a zawt a. Anni chuan thisen petute hming an sawi ngai loh thu an sawi a. Chumi atanga chawlhkar rei lo teah chuan a thisen a rawn pe ve ta a. Chuta tang chuan a khat tawkin a thisen pe tur hian a lo kal ta ziah a. Daktawr pakhatin a tihthat thu a lo hrilh chuan eng danga chhai g lovin, "Ka hriat ngai loh mi pakhatin khatiang khan min tihsak a, lawmthu ka'n hrilh ve mai a ni," a ti hmiah mai.

Lawm nachang hriat hi thil lo awma kal bo leh ta mai ni lova, dam chhung daih thei thil a ni tih han ngaihtuah hian a lawmawm zual thin. Pasal thenkhat chuan an nupuite'n mahni hmasialna nei hlek lova thil an han tih hian an nupuite chungah lawm nachang an hre kumkhua a, nupui thenkhat lahin an pasalte thilpek achungah lawm nachang an hre kumkhuà thei bawk. Chung chuan an inchhung nun a tinuamin an nun a tihlim thin. British lehkhabu ziak thiam leh leilung kutchhuak zir mi, W.H. Hudsona chuan a tia

lawm : "Thli khat chu ka ṭhian pakhat hi kan zanriah min kilpui turin ka sawm a. Zanriah kan ei hnu chuan : 'I vannei hle mai. I nupui hi a hriselna a ṭhat loh ang reng nen i fate a enkawl vek a, hetiang ei tur ṭuihnai hi a la buatsaih thei ta bawk a," tiin a sawi a. Chu chawimawina thu sawi chuan ka mit a timeng a, ka nupu in nitina hna ropui tak mai a thawh chungchangah chuan lawm nachang ka hriat phah a Chu mi hma zawng chuan ngaiah ka lo nei mai mai ṭhin.

Thil dang zawng aiin thil tenauah hian lawm nachang hriat a pawimawh zawk Chanchin bu min rawn sem ṭhintu naupang te; bawnghnute min petu te, lehkhathawn min petu te, lumêttu te, thingpui dawr nghaktu te, pindan chhâwnga inkhai chhohna enkawltu.e hian a engemawti zâwng tal hi chuan kan rawng an bawl vek a. Lawm nachang hriatna kan han lantir zeuh hian mihring inlaichinna kan suih nghetin an hna ninawm chang mai tur chu hna nuamah kan siamsak ṭhin. Kum engemawti kal taah khan sap pachal, mi fing Lord Grey-a, Fallodon ami nen khualbûk pakhat, Cannes-ah kan thleng a. An khualbûk tirhchhiah, kawngkhar hawnsaktu chu hlim hmel takin lawm thu a hrilh ṭhin tih ka hmu a. Ni khat chu eng vanga chutia tibuai kher peih chu nge tih ka zâwt ngam ta hram a. Ani chuan. "Ka tana engemawti tura a buai peih tlat avangin," tiin min chhang a ni.

London-a ka damlo enkawl pakhat, '*bus conductor*' pakhat chuan ṭumkhat chu, "Achang chuan ka hna hi ka ning thin khawp asin. Mite hi an phun ṭhin a, min tibuai a, *ticket* leina tur pawisa nawi an nei daih lo thul. Mahse hmeichhe pakhat, zing leh tlai tina chuang ve ziah a awm a. Chu nu chuan a *ticket* ka lâk pah hian ti tak deuh mai hian lawm thu min hrilh ziah a. Bus-a chuang dang zawng zawngte aiawh angin ka ngai lui tlat a, ka nui ve thei mai mai ṭhin zawng a ni,' tiin min hrilh nawlh mai.

Achang chuan lawm thu sawina pawisa them nen han thehchhuah tul changte hi a awm a, mahse nui hmel leh bul-

bal taka han inbiakna ṭawngkam khat lek pawh hian chung pawisa ai chuan hna a thawk nasa thei zawk. French thu thiam, Paul Valery ṭhian pakhat chuan Paris khawpuia thingpui dawr pakhatah thingpui a in ṭhin a. Engmah sawi lovin an hlui ang ang chu a eiin a in mawlh mawlh a, pawisa tam tham tak hi lawm thu sawinan a hnutchhiah chuang ziah a. Ni khat chu Valery chuan chu dawrah chuan thingpui a va inpui a. An in zawh chuan Valery chuan nui chungin an tirhkah chu a thawh ṭhat thu a hrilh a, an thil ei pawhin a tui phahzia te a hrilh bawk a. Chu tirhkah chuan chung lawra thu ngaihthlaknawm tak tak chu a theihnghilh leh tawh ngai lo. Thu leh hla thiam, Arnold Bennett-a lehkhabu chhuahtu chuan a thachhang dâwltu fel leh hawihzia chu a sawi fo mai a. Ni khat chu Bennett chuan, "I pu hian i fel a ti chem ṭha a ti khawp mai che a. Engtinnge maw i tih le?" a ti a. Chu thachhang dâwltu chuan, "Ka tih a ni lo, a tih a ni," a ti tlat mai. Eng thil tenau tham tê pawh ti se a pu chuan lawm nachang hriat a theihnghilh ngai lo reng reng a, chuvang chuan a hna chu a ṭha thei ang bera ti turin theihtawp a chhuah a ni.

Lawm thu sawina bâka kan nun leh mi dangte nun tihlim hi a awm kher lovang. South Wales-a daktawr ka hriat pakhat chuan rilru lam natna veite hnena tihdamna hmanraw pakhat a pek chhuah ṭhin pakhat chu "damna-lawm thu" a nih thu min hrilh a. Damlo, engkim mai a chhe zawnga thlir thin, lungngaihnaa khat, beidawng tawh, natna dang sawi tur lore si lo hnenah chuan he thurâwn hi a pe thin: "Chawlhkar ruk chhung chu miin eng thil pawh an tihsak reng reng che chuan, 'Ka lawm e' ti ziah la, i ti tak zet a ni tih lantir nan nui ziah bawk ang che."

Chutianga a tih chuan damlo ṭhenkhat chuan, "Tuma'n engmah min tih sak hlei nem," an ti tlat pek ṭhin a. Chutiang hunah chuan Lehkhabu thianghlim thu angin daktawr chuan, "Zawng la i hmu ang," a ti mai ṭhin. Chawlhkar ruk hnuah chuan damlo chu nun thar neiin an lo kir leh châwk a ni.

Mi thenkhat chuan an lawmna entirna chu miin an dawngsawng duh lovang tih hlauvin an zuzipui thin a. Ka damlo enkawl zinga pakhat chu a dam hnu chawlhkar rei vak lovah damdawi Inah a lo kal a. A enkawltu *nurse* hnenah chuan, "Ka lo kal lawk duh lo a ni. Mi lawm thu sawina dawn hi in nin hlui ka ring deuhva," a ti a.

Chu *nurse* chuan, "Chutiang ni lah love. I lo kal chu ka lawm hle mai. Mi tlem te chauh hian fuihna kan mamawhzia an hria a, mi tlem tein min fuihna avanga kan hlawkna hmutu pawh tlem te an ni," a lo ti a ni.

Lawm nachang hriatna hi zawng, kan theh chhuak tam lu har khawp ang. Nui hmel te, lawm thu sawina tawngkam te, kan hlutsak tih entirna te atang hian kan thenawmte hian ah hringnun tluang hi an lo sial ve thin a ni.

HLAWHCHHAM DAN

Charles Brower

Tunlai thilah zawng, pawisa hmuh dan leh eizawn dan kawng te hi a tam ta khawp a, hlawhtlinna hi pui pelh sen pawh a ni ta hialin a lang lo mai. Kei ngei pawh hian thil mak ka hmu thin—mi hlawhchham lailet tawp tur anga khawsate pawh hi engemaw ti ti hian an hlawhtling ve leh thut thin. Mi hlawhchham ni tur chuan thil engmah thiam ngai lo angin a ngaih theih a. Mahse chutianga ngaitu chu a inbum mai mai a ni. Eng kawngah pawh mi ropui nih han tling pha tura a harsat chen zet hian mi hlawhchham fai vek nih chu harsa deuh mai a ni a, thiam taka beih loh phei chuan hlawhchham pawh a theih tak tak loh.

Mi hlawhchham nih i duh tak tak chuan a hmasa berin hlawhtlinna duhawmzia hi theihnghilh hlauh rawh. Mi hlawhtling te zawng, âtthlâk taka hnathawh ching an ni a, an hnathawh lah hi midang tan a ni tlangpui. Mi hlawhchham tan thawh hah ve reng a ngai lo. Mi hlawhtling te chu hotute leh an elpuite'n an khalh kual an khalh kual a. Mi hlawhtling te chuan an hna an lak nat em thin avangin mut pawh an mu tui ngai hlei nem Mi hlawhchham tan muthilh a harsa lo, chhunah pawh.

Heti zawng hian han ngaihtuah teh. I lo hlawhtlin vaih chuan i buaina chu a lian tawlh tawlh mai ang. Ram chhunga eizawnna hi i kova a innghah a, hnam hrang hrang nena inlaichin khawpa buaina i neih nghal lohvin. Chutianga i lo buai ta hlauh a nih chuan tuma'n an tawrhpui lovang che. Mi hlawhtlingte buaipui tur hian sorkar eng Department mah hi a inkau lo.

Hetihlai vek hian mi hlawhchham i nih vaih chuan mi tinin an ngaihven ang che a. I harsatna chu sorkar hian a zirin a zir luih luih mai ang.

Chuti a nih si chuan engtinnge mifing chuan hlawhchhamna a hmuh theih tak ang? Hlawhchhamna tur i zawn

chhuah a ngai a ni. Hna te han vuan ve ngei la, hna hrang hrang vuan lawr ngei bawk la. Mi hlawhchham chungchang an sawına i hre ngai em? Ani zawng a vanduai a ni, thı chbi hrang hrang hi a'n chuk lawr ţhin a, a vanduai zel a ni

Chutah ni khat hlawh phu tawka ni khat thawh hi pumpelh hram hram ang che. Dawngdah rawh. Engemawcher han thawh ve nıal nual hi a tawk viau a ni. Mawhphurhna chu tlansan zel ang che. Tihtur ţha chu sawi zung zung la pakhatmah ni ngai suh.

'A nih tak chu,' ti ngai suh. Tunlai hunah zawng m fate hian, 'A nı tak ka pu,' an ti a, tihtur hi an zo nghal zel mai a, an hlawhtling leh ţhin. Chutianga i tih ve chuan hlawhchham i tumna kawngah i hlawhchham hlauh dah ang e. Chu ai chuan, 'A ni viau, mahse,' ti zawk ţhın ang che He thu mawi tak hi khawi hmunah pawh a hman theih zı nia. Tirhchhiah mai pawh ni la, 'A ni viau, mahse ka'n thı ve rih lawk,' ti ţhin la. Hotupa i nih hlauh pawhin, 'A ni viau, mahse muangchangin aw,' ti ţhin ang che.

Thildang zawng aiin i hna ngaina ngai suh, thawh ţhat avanga nuam tihna hi hlawhchhamna hmelma a ni miau si a. Mi hlawhchham tur mang mang pawh an hlawhtlin leh mauh nachhan ber chu thil dang ber aiin hlawhtlinna hi a hlimawm a ni tih an hmuh chhuah teivet vang hi alawm. I hnaa chhuan tur i neih ve dêk dêk tawh chuan hlawhtlin hlauvin phu dêp dôp mai rawh. Ţha takin nilengin hna i thawk a ni tih sawi chhuah châkna rilru i neih vaih chuan chu i châkna rawn siamtu chu hmet mit nghal hmiah hmiah ang che.

A tawp berah chuan thil ţhenkhat, a engamah hmaa i theihnghilh chawpchilh tur a awm. Hla phuahtu pakhatin a ziah hi i theihnghilh nghal dawn nia :

Tlar khat lek ziahna tur hun—
Chauh pawh nei ni la,
Entawn tlak takin aw !
Hlawhchhamna chu sawi loh,
Tumna neih hnlam pawh hi sual a ni.

H'a phuahtu dangin, "*Lalpa, tlang sang lawn tur min lian kawhhmuh teh, a lawnna tur thahrui chawpin* '" a tihte pawh theihnghilh nghal hmak rawh.

Alexander Graham Bell-a thuchang pawh hi i hrereng dawn lo nia : "Mi dangte zawh bel sa kawngpui chauh zawh ngai suh. Kawng bel sa chu pensanin a chang chuan ngawpuiah te lut ang che. Chu ngawpuiah chuan i la hmuh ngai loh thil engemaw i hmu ngei ang. I thil hmuh thar chu umzui zel la. Thil hmuh chhuah thar pakhatin thildang a hring zel ang a, tichuan tirh ngai lovin ngaihtuah zui tlak i chhar chhuak mai ang. Thil hmuh chhuah ropui reng reng chu ngaihtuahna chhul chhuak a ni ngai e."

Tunlai hunah zawng naupangte tan hian inelna reng reng hi a ṭha tawh lova. Rual pawl tawk, zei ve tawk fang, tu pawi mah sawi lova nun cheuh cheuh mai tur. Kan tum ber chu a 'vantlang' tlin ve ṭawk tawk hi a ni. Tichuan hnuaihnung teah tu khaw hriat hleih lovin mi zingah i awm ve mai dawn nia.

CHAWIMAWINA TAWNGKAM KHATAH ENGKIM

Fulton Oursler

Huihza siam thiam, khawvelah pawh hmingthang tham pakhat hian zan khat chu mangchhia a mang a: a mumangah chuan ennawm chhuahna In, a khat ṭhupa mipui ṭhutna hmunah hian fiamthu a lo thawh a, hla a lo sa vel a, mahse tumahin kut an lo beng lova. "Khatiang ngat kha chu tak tak ni se thla khata cheng maktaduai khat hlawh tur pawhin eizawnna hahthlak ber leh duhawm lo ber a ni ang," a ti thlawt mai.

Lemchangtute chauh hian lawmna kutbeng ri an mamawh lo. Chawimawitu leh fuihtu tel lo chuan tu pawh hian mahni inrin tawkna an hloh thei vek. Chuvangin thil pahnih kan mamawh ṭheuh mai: Sawipui kan mamawh a, sawipui thiam kan zir a ṭul a ni. Infaknaah hian tih dan a awm a, tih dan dik a awm a ni. Thil ni tawh sa reng leh hriat sa renga inchawimawi hi chu infakna dik tak a ni lêm chiah lo. Ni tho si, fing taka tih dan a awm. Nu pakhat chuan sumdawng pakhat hnenah, "Zanina i thu sawi kha chu a pawmawm thlap thlap hle mai. Ukilah ṭang ta la eng ang fakauva thil ti thei ni ang che maw tih ka lo ngaihtuah reng asin," a ti a. Chutianga beisei loh zâwng tak leh lawmawm deuh mai si a chu nu chuan a herpui tâk avang chuan chu sumdawng chu sikul naupang zakzum ang maiin a hawihai zawk hial a ni.

Mihring rêng rêng, te emaw lian emaw, tupawh mai hi hlutpuina awkâ hian a bawh pawp pha vek a. Yale-a an sap tawng zirtirtu hmingthang tak mai, William Lyon Phelps chuan, "Ni khat chu chawchhun fâk turin rêla an chaweina pindanah ka kal a. Mi an lo tam kher mai a. An tirhkahin an ei tur ziahna min rawn pek chuan, 'Choka lama in naute chu an ril a ṭam hman hial ang ka ti!' ka lo ti a. Chu tirhkah chuan mi'n en a, 'He laiah hian mi an lo kal a, chaw tui loh thu min hrilh a, kan mawngzân tawk loh thu-ah an vui a, khaw lum avanga hrehawm an tih thu an sawi a, he laia kum

sawmpakua ka thawh chhung hian nang chauh hi a ni, choka lama kan ei tur buatsaihtute ngaihtuah a, khawngaihna lantir ni,' a ti a. Mihringin kan duh chu mihring anga inen ve deuh hi a ni ber mai," tiin a sawi. Mihring anga kan inenna kawngah hian thutak a pawimawh em em a ni. Patling, nilenga hah taka hna thawk lo haw chuan a fate, tukverh darthlalang phêna amah lo biha lo dak fir fer hmel a'n hmuh chuan a thlarau chau tawh tak mai chu nunna tuiin a leih thar leh a ni ngawt thin.

Heng inchawimawina hmanraw mâwl te te, mihringin chawimawi kan mamawh tih hriatna te, thutakna nena infak te, fak tlak zawn chhuah thiamna te mai mai hian ni tina kan hmel ninawm tak inhmuh fo ṭhin ninawmna zawng zawng hi a thaibo vek thei ṭhin. Hmeichheho hian zirtir ngai mang lovin chutiang chu an thiam sa deuhvin a hriat; he khawvel hi mit hmang lova, thinlung hmanga an hmuh thin avangin. Pa pakhat chuan February ni 23-ah nupui a nei a, "Kan inneih champha chu ka theihnghilh lovang Washington-a piancham zawh chiah a ni mai," a ti a. A nupui chuan, "Kei pawhin Washington-a piancham chu ka theihnghilh lovang. Kan inneih hma ni chiah a ni tlat," a ti ve thung.

Naupangho phei chuan hrilh nawn hrilh nawn hi an ngai ta ṭhin a, zaidam taka an thiltih that hlutpuina tel lo phei chuan an nungchangin a chhiat zui phah thei thin a, chu chuan an nun zawng zawng a tikhawlo vek thei a ni. Nu pakhat chuan Reverend A.W. Beaven-a hnenah thu lungchhiatthlak tak mai a hrilh a : "Ka fanu naupang té mai chu a sual ang reng reuh khawp mai a, ka hau ka hau mai ṭhin a. Mahse ni khat chu ṭha deuh maiin a awm a, han hauhna tur rêng rêng hi a awm lo va. Chu mi zan chuan khuma ka muttir hnuah kailawnah ka chhuksan leh mai dawn a, a insut ri ka hre ta a. Ka'n lehhawi chuan a lukhamah a hmai a lo phum a. Insût hlep hlep chung hian, 'Vawiin khan hmeichhe naupang fel tak ka ni na nge ?" a ti ta a.

"Chu zawhna chuan ka thinlung chu chemte a vih angin a chhun nâ a. A tihsual hlek chuan ka hau vat zel a, mahse

a awm that chuan ka hria tih ka lo lantir rêng rêng lo mai a. Chuvangin chu mi hnu chuan fakna thu kam khat mah chhâk chhuak lo chuan khumah ka muttir tawh ngai lo," tih thu hi.

Hetiang hian tawngkam zaidam hian mihring inlaichinna hi a titha thei vek a ni. Ka naupan laiin kan awmna hmun, Baltimore-ah damdawi zawrhna dawr thar a inhawng a, kan damdawi thiam neih hlun, tar tawh tak mai, Pyke Barlow chu a thinrim khawp mai a. Dawr rawn hawngtu thar, la naupang tak mai chu damdawi nikhua lo tak tak hralh a, damdawi chawh dik lovah a puh ta a. A tawpah chuan dawr hawng thartupa chuan inthhhm ngchhiat tumna angi ngaiin ukil fing tak mai, Thomas G Hays a rawn ta a. Hays chuan. "Tibuai duh suh. Ngilneihnaa hneh han tum phawt teh," a lo ti a. A tukah chuan dawr thara lo kalte chuan Pyke Barlow-an a hêkna thu dangte chu an han hrilh leh a, damdawi zuartu thar chuan, "Pyke Barlow te ang te chu he laia kan damdawi thiam neih zinga a tha ber a ni a. A chhun a zanin damdawi pawh rikrum thilah a lo pe fo tawh che u a, a fimkhurzia lah chu entawn atana tha em em mai a ni si a. Hei khua hi a lian tham ve ta deuh bawk a, a tih ang zela tih saw a nia ka tum ni." a ti ta hlauhva.

Pyke Barlow-an chu thu a'n hriat chuan chu damdawi zuartu naupang tak chu hmuh a chak ta hle mai a. An han inhmu a, tihdan tur tha tak tak a kawhhmuh a. An inngeih lohna chu fakna thu dik leh rinawm tak a phuhchhuah avangin a reh leh ta mai a ni.

Mihring punkhawmnaah tawh phawt chuan bengvarna hi a pawimawh thin. Titthonaah rêng rêng chuan mi ngilnei chuan mi tin mai chu an zinga tel ve anga an inngaih theihna tur a ngaihtuah thin. Thian pakhat chuan Prime Minister Arthur James Balfour-a chanchin heti hian a sawi a : "Pa zakzum deuh thu han sawi ve zeuh pawh a lo la chhawng vat a, a sawi thuipui zel a, a sawitu tan pawha mihring finna tihlanna remchang tak a thlen thlengin a sawipui thin. A inlengte rêng rêng chu an chhuah leh chuan lian ta sawtin an inhre zui ngei ang."

Engatirge mi dang'e tilawm thei tur thu dik ṭha tak tak hi kan sawilan loh ṭhin? "Pangpar ṭhi buk pui pui, ruang chunga dah ai chuan pangpar mal khat chauh mi nungdam hnena pek hian awmzia a nei zawk," tih hi hre reng thei ila chu a ziaawm ngei ngei ang. New Hamshire biala Conway khuaah chuan thil hlui leina dawr hi a awm a. Chutah chuan putar ngaihawm zet mai a lêng ṭhin a. Ni khat chu a chhuah hnu chuan chu dawr neitupa nupui chuan a lo lêng ṭhin chu lawm thu hrilh atan a ît thu a sawi ta a. A pasal chuan, "A lo kal leh hunah kan hrilh dawn nia," a ti a.

Chu mi kum nipui lai chuan hmeichhe la upa vak lo hi chu dawrah chuan a va kal a, an putar ngaih tak mai ſanu kha a ni tih a va insawi a. A pa thih thute chu a sawi bawk a. Chu dawr neitupa chuan, "Chuta ṭang chuan mi ṭhatna lai sawi tur ka hriat phawt chuan ka hrilh zel ṭhin a ni. Hun remchang kan nei lo mai palh ang tih ka hlau ṭhin a," tiin a sawi.

Lemziak thiamte'n thil mawi chu thil dangah an bel ṭhin ang hian, chawimawina hlutzia hretute chuan mi dangte tih-mawi nan an hmang a, petu leh dawngtu an lawm ve ve thin. He chawimawina ṭawngkam hian tual char satliah pawh a tinuam thei a, khawvel bengchhheng satliah mai mai pawh rimawiah a chantir thei bawk.

Mitin hian ṭhatna lai sawi tur an nei ṭheuhva. A sawi chauh kan hmabak a ni.

I THAWH DUHZAWNG THLANG LA-THAWK RAWH!

Sidney and Mary Edlund

Kum 1930 bawr chho, America ramin sum leh paia tlakchhiatna nasa tak a tawrh lai khan kan ṭhian kawmngeih tak mai pakhat, Arthur Beeman chu hna nei loho hnathawh tur kan zawnsakna pisaah a lo kal a. "Ka hna ka chan ta der mai. Lilamna lam chu ka khawih leh thei lawk dawnin a lang ta lova. Eng hi nge ka tan tih ṭha ber ang tih pawh ka hre ta lo. Ka theih theihnaah ka inhnimluh mai a ngai dawnin a lang," a rawn ti a.

Keini chuan, "Ngawi teh, i hriatna leh i thiamna hi a thlawna kawl mai mai atan chuan a uihawm lutuk a ni. Hna zawng satliah ngawt lovin i thiam thil hi mi i zawrh tawh ngai em ?" tiin kan zawt a. Ani chuan, "Engnge in sawi awmzia chu ?" a ti let ve a. Keini chuan, "Hna kan zawn reng reng hian thil zuar angin kan awm tur a ni. Sahbawn emaw, ram emaw zuar angah inngai rawh. A danglamna awmchhun chu he thilah hi chuan i zawrh bera chu nangmah i ni ta tihna a ni mai. Hna dil lovin, i thil thiam tawh sa kha an chhawr duh leh duh loh zawt zawk rawh," kan ti a.

In lamah haw a, lilamna hnaa a thawh ṭhat tawh dan te chu a mawi thei ang bera ziak a, zau taka sem theih turin a thiamna chu khaikhawm turin kan hrilh a. Chutiang tak chuan a ti ta a. Ni sawm hnuah lo kal lehin a thiamna leh a hnathawh ṭhat tawh inziahna phek chu sem mai theih turin a rawn peih ta diam a. A tihchi dawn leh dawn loh enchhin nan a hmaa a kala a hlawhchham tawhna hmun, midangte hna zawnpuitu hnenah kal turin kan hrilh ta a.

A lehkha a thawn luh aṭanga minit sawmhnih hnu lekah chuan an hotupa chuan kovin, "Mr Beeman, hna zawngtu dang hian i tih ang hian ti ve sela chu mi tam tak kan hlawhtlinpui tawh ang," a lo ti a. Arthur-a lehkha chuan hna a thawk a, Bank lian tawk tak pakhatah lilamna lam bikah

dinhmun ṭha tak a luah ta a. Chu hna diltute zingah chuan Bank Officer ṭhiante leh an chhungte pawh an tel ve tho mai. Mahse Beeman chuan a hna dil chu a hmu ta bik a ni. Amah ngeiin a sawi lehdan chuan, "Khatia ka tih avang khan keimahah inrin tawkna a lo piang a. Keimah min chhawr chu an tan hlawk ve tur niin ka rin phah a. Anni pawhin min hlawkpuina tur an neih ve chu—kawng thar dap chhuakin pawisa ka lakluhsak thei a, chubakah ka hna chanpual chu ṭha taka thawkin pawsa ka hui luhsak thei a ni."

Nangmah ruai theitu awm che hnenah chuan thiam thil hralh tur i nei chau hle niin i hre mai thei. I hnathawhna hmasa lamah i hna kha teh hleih theih lohvin a awm a ni thei bawk. Thawh tawh han sawi tur leh hriat tawh han sawi tur i nei lovin tunhmain engmah i la ti ngai lo tak tak pawh a ni thei. Mahse hna diltu kan hmuh tawh reng reng zingah a ruaitu tur tana chhenfakawmna engemaw tak nei lo kan la tawng ngai lo. Mipa i nih leh hmeichhia i nih avang a ni lo, i upat leh naupan avang pawh a ni lo, tleirawl, i hnathawh hmasak ber tur zawng pawh ni teh reng la, a dil thei dinhmuna i din a, i dinhmun i sawi thiam phawt chuan hna chu i hmu a ni mai.

I thawh duhzawng i thawhna turah chuan a hmasa berin a ruaitu tan che a i tangkai theihna lai tur zawn chhuah phawt a ni. "Thawk thiam thovang." tih ringawt mai chuan a ruaitu tur tan chuan a khawi lai berah nge dah tur che tih hriat a har viau. I thawh duhzawng thawk turin i inlan a, i thiam zawng zawh chhuah che chu an bat a ni hlei nem. A thawktu tur mahin i thiam zawng i zawn chhuah peih lohte chuan eng vangin nge a ruaitu che chuan a zawn chhuahsak ang che ?

Kan hnathawhpui ṭhin, John Sacco chuan a zirlai te a zir zawh tak avangin hna a dil ve a. Chanchinbu pakhat, *Cosmopolitan* an tihah hian a 'interview' dawn a. Thiam dang a nei tehchiam lo, a phur ve hle tih chauh a ni mai a. A phurna chu lantir a rilruk ta a ni. Mi sawmthum vel hnenah eng chanchinbu nge an chhiar ṭhin a zawt a. A ṭhen

chuan *Cosmopolitan* tiin an chhang a. Chu chanchinbu bik chhiar ṭhinho hnenah chuan a eng 'article' nge an chhiar ṭhin a zawt leh a. Chutah eng 'advertisement' nge an rilrua cham a, eng vanga cham nge tih a zawt ta zel a. A hna dil atana a inlan hun a lo thlen chuan a thiltih dan chu a sawi ta a, a lo chhinchhiah thliah thliah te chu a entir ta bawk a. A latu turte pawh an hlim phian. John-a chuan chu hna chu a chang ta reng a ni.

Hna i zawnna kawngah i tlin lohna lai chu i ṭhatna angah chantir thiam ang che Ellen McDaniel pawhin lehkhabu chhuahtu hnena hna a dil chuan, "Ka beng a ngawn avangin pisaa bengchheng leh ri nek hian ka hna atangin min kuai peng ve ngai lo a ni," a ti hlauh mai a. Tunah chuan Editor a ni hial tawh.

Hna i zawn reng rengin a ruaitu tur che chuan an mi duhzawng leh an duh ang thawk thiam an zawng ber ṭhin a. Chu chu i hrereng dawn nia. Winnifred-i chuan High School a zo ve chauhva, amah lah hmeichhe zakzum angreng tak a ni bawk si a. A lehkha chhutna khawl chu a theih ang tawpa hmang ṭangkai turin kan rawn a, a hnuaia mi ang hian a ziak a, amah ruai theitu dinhmuna ding mi sawmnga hnenah a thawn ta a ni.

Pu duhtak __________ :

In hnathawhna hmunah hian khawl chhut leh pisa hna dang thawh ve ka duh a.

Eugene Law Commercial High School atangin ka thil zir, kum li chhung zir tura tih ka zir chhuak ve chauhva. Chuta ka thil zir te chu ;

Mi ṭawng rang tak ṭawng hi ka ziak hman deuh vek a.

Minit khatah thumal sawmli zet khawlin ka chhu thei a.

Thil ziahfelna bu leh lehkhabu vawndan te ka thiam a.

Chhiarkawp chawhna khawl ka hmang thiam a, thusawi lakchhawnna khawl ka khawih thiam a, pisa a hmanraw chi hrang hrang ka hmang ve thei bawk a.

Pisaa biakhlatna khawl inhman tawm chi ka khawih thiam a

Skula kum li ka kal chhung khan ka tlai ngai lova, sikul ka kal lo mai ngai hek lova. Thuamhnaw leilu tur inhlawh chawpin tul dangte chu nau awm leh khawl chhuta inhlawhin ka thawk chhuak a.

Mi zakzum tak ka ni a, mahse ka zahzum avangin hna ka thawh tawh chuan ka hnaah ka bur tlat thin. Ka hna-thawh tawh hmuh theihna tur ka entir theih che u chuan ka lawm hle ang. Ka biakhlatna Number chu 7-4280 a ni e.

Winnifred chuan "Hnathawktu kan Mamawh" titu mi sawmpariat hnenah hetiang lehkha hi chi hrang hrangin a thawn a. Mi sawmpariatin dilna thehlut turin an ti a, chumi zinga sawmah chuan 'nterview' a thleng a, a 'interview'-naah chuan a hnathawh tawh entirna tur chu a keng zel bawk a. Mi fel tak tak leh hna thiam tak tak, hmun dang danga hna lo thawk hrep tawh karah hna pahnih a hmu ta a ni.

Nangmah ruai theitu che hnena i thil entir apiang mai chu i incheina leh i hmel landan tluk zeta pawimawh a ni vek a. Fing thiam tak leh maksak taka chet tum aiin mawl tea thiltih tum hi a hlawk zawk fo thin. Thil i ziak a nih pawhin mawl tak, fai tak leh chhiar nuam taka ziak hi a tha ber thin.

Hawh chungchang hi 'interview'-na hmunah an sawi ngai meuh lova, an sawi vek pawhin a hnuhnung lamah an sawi chawk thin. Hlawh phût san lutuk hi a tha lo hle a. Mahse phût hniam lutuk hi a tha lo ve hle bawk. Mahni kan in-hmuh dan ang deuh hian miin min hmu zui duh khawp mai.

'Interview'-naah reng reng an zawh tur âwm ang che chu a chhanna tur i lo ngaihtuah lawk vek ang a. Eng vang-in nge i hna hmasa i bansan? Eng vangin nge i hna dil chu i dil? Mahse naupang chang vawn sawi ang maiin i thusawi chu i chham chhuak tur a ni lo.

Hna zawn chungchangah uluk taka i tih chuan i tan a hlawk hle ang—i hna duhzawng i thawh theih phah dawn miauva.

RILRU HAHDAMNA

Joshua Loth Liebman

Tum khat chu, ka tleirawl laiin, mihring nuna "thil duhawm" te ka ziak tlar a. Ka thil ziahte chu : *Hriselna, Hmangaihna, Chemkalna neih, Thiltihtheihna kawl, Hausakna* leh *Hmingthanna* tihte a ni. Chu ka thil ziah chu chhuang angreng tak mai hian puithiam lungfing tak mai hnenah ka entir a.

Chu pa pui chuan, "A va tha hlawm ve le. Mahse thil pakhat a tel loh chuan i thil ziah tlar hi phur rit hnawksak tekah a chang thei a nih hi," a ti ta mauh mai a.

Ka thil ziah chu a thaichhia a, thumal pahnih chiah a ziak ta thung a. Chung thumal chu : *rilru hahdamna* tih a ni.

Ani chuan, "He thil hi zawng, Pathianin a fa duat bik te tana a bika a siam a nia," a'n ti a. Chutah, "Chemkalna bik han neih theihna te leh hriselna te hi chu mi tam tak hnenah a pe a. Hausakna te lah hi a tlanglawnin hmingthanna lah hi thil vang pawh a ni ta lo. Mahse rilru hahdamna hi chu a peka pek liau liau a ni," a ti ta a. Chu mai duh tawk lovin, "He ngaihdan hi keia irawm chhuak ngawt pawh a ni lo. Sam (Psalm) bu ziaktu te, Marcus Aurelius te, Lao-tze te ngaihdan ka sawi chhawng ve mai mai a ni. Heng mite hian, 'Lalpa, lei leh van siamtu, mi mawlte hnenah chuan khawvel hausakna thilpek te chu hnutchhiah la. Kei erawh zawng engmahin a tihbuai loh thinlung min pe ang che,' an ti asin," a ti ta a.

Chutih hunlai chuan ka puithiam thianpa thusawi chu pawm harsa ka ti ngang mai, mahse kum tam a lo ral a, tawn leh hriat apui ka lo neih ve tak nualah chuan he rilru hahdamna hi mihring nunin a zawn ber chu a ni tih ka lo hre ve ta. Dik tak phei chuan heng khawvel thila hausakna te hian rilru hahdamna a thlen chuang reng reng lo tih ka lo hmu ve ta a; neihsum leh taksa hriselna avang ngawt pawh hian rilru hahdamna kan nei lova, a chang phei chuan kan rilru a buai phah zaw mah mah hial fo mai.

Chuti ni se khawnge chu rilru hahdamna chu kan zawn tak ang ? Matthew Arnold-a hla chang tawite hian kan zawnna tur hmun chu min lo hrilh reng mai :

Chhunglam thlamuanna chu kan nei thei
Mahse chhunglamah kan zawng si lo.

Ni, chhunglamah kan zawng lo atin ni.

Kan sakhuanaa kan inzirtirna hian midangte laka kan tihtur kan sawi tam tehlul nen mahni tana kan bat lam hi min zirtir tlem a ni. A pawi ngawt mai. Tunlaia an rilru lam chanchin zirna chuan thil ropui tak mai an hmuchhuak a; midangte laka rilru kan putdan aiin keimahni laka rilru kan putdan hi a buaithlak zawk. tih hi. Thupek ropui tak mai, 'Nangmah i inhmangaih angin i ṭhenawmte pawh hmangaih rawh,' tih te pawh hi : 'Nangmah inhmangaih ṭha hle la, tichuan i ṭhenawmte i hmangaih dawn nia,' tih awm tak a ni.

Ṭhenkhat chuan he inzirtirna hi inzirtirna hlauhawm takah an ngai ngei ang. 'Mihringte hi mahni leh mahni an inhmangaih lutuk hi alawm buaithlak chu; mihring nunin a tum ber chu midangte rawngbawl tura mahni inphat hi a ni,' an ti ngei ang.

Chutiang ngaihdan chu mihring pianphung thlirdan dik lo a ni. Thil awmdan hi han en ila, a let'ing zawngin thil a awm tlat mai. Mahni leh mahni chu induat lo tak leh thinrim hrikthlak nan te kan hmang a, midang chunga kan tih duh loh hi mahni chungah kan ti fo Mahni intihhlum te leh mahni chhiatna chi dang kan tih thin, zu ngawl vei te, ruihhlo ngawl vei te leh mipat hmeichhiatna hman khawloh chiam mai te hi mahni kan inhmangaih lohna entirtu nasa zual te a ni. He khawvelah hian mi vantlang, mahni chemkalna thaichhia a, mahni thahrui chhat a, mahni tih theih zawng ti duh lo kan phu nuai nuai mai a ni ber.

Mahni inchawisana aia mahni kan inhmuhsitzia kan lantirna chi hrang tam tak a awm. Midangte aia nau zawka

kan hun inngai ngawt ṭhin pawh hi han ngaihtuah ta che. thenawmte chu thil ti thei deuh zawk turah kan ngai zel a nih hi. An thiltih te hi kan han sawi vâwng a, mahni chu kan han indah te rawih rawih mai a ni. Kan thlirna han dik lohzia chu midangte thiltih chu an hlawhtlinna lai leh a pawnlanga a nuam chin chauh kan hmuhsak a. Midangte hi an hlawhchhamnain a hliamna ser te hi hmuhsak ṭhin ila chu kan thin lohna leh kan hlawhchhamna te hi kan tuar nep ngei ang.

Mi dangte aia thil ti thei lo zawk leh te zawka inngai a. chiang lo taka khawsate hnenah hian, "Tih tak takah chuan i chak a, i fing a, i hlawhtling bawk alawm. I kuta thil awm a tlem tehlul nen mihring nihphungah i che ṭha ngawt a ni. I nihna dik tak avanga ngaisang a, ngainatu che an awm asin. I tarmit vuah dik lo kha la bo la, mi puitlingte khawvelah hian anmahni ang bawk i ni tih entir la, he khawvel harsatna hi i hmachhawn ve thei a ni tih lantir rawh khai," tih ka duh ṭhin.

Mahni inngaihlu tur chuan kan nih ang anga mahni leh mahni inpawm thiam tur a ni. Thil lawmawm tak mai pakhat awm chu kan dam chhung chuan kan ṭhang zel tihna a ni. Thil thar kan zir thei a, thiamna kan chaw lut thei a, hna thar kan thawk thei a, dik kan tih zâwng chu kan ṭan tlat thei a, ṭhian thar kan chhar zel thei a ni. Chuti a nih chuan a khawi zawng emaw tal chuan kan ṭhang zel thei a, kawng ṭhenkhatah chuan kan ṭhang hlei thei lova, mi va khum thûr thûr erawh chu a harsa fo ṭhin. A âwm tawka than erawhchu theihna kawng kan nei ngei ṭhin a. Kan phak tawk hi tlem tlemin kan tidanglam thei a ni tih kan hriat reng hi a pawimawh ngawt mai.

Rilru hahdamna neih duh aplang chuan thil ṭha zawk neih duh avanga eng thil emaw thlauhthlak a zir tur a ni. Mi fing, Santayana-an a lo sawi tawh angin he khawvelah hian thil chhia leh ṭha inkar chu thliar a har lo, thil ṭha leh thil ṭha kara duhthlanna siam hi a har em a ni. Puitlin tak tak hma chuan kan thil duh pakhat leh kan duh dang hi a

inrem thei hauh lo a ni tih kan hre thin lova. Tleirawl chuan nakin huna a tih duh chi tam tak zingah a eng ber nge a ngaih pawimawh ang tih hre lovin hun a hmang fo thin. Mahse mi pu tling chuan thil pakhat a tih duh vangin thil tam tak a thlauthla mai dawn a ni.

Hmangaihna chungchangah pawh hian hetiang hi a tam duh khawp mai Tleirawl tan chuan hmangaih leh ngaih-zawng han thlak zung zung mai te hi a âwm viau, mahse tleirawl tih ang leka puitlingin an tih chuan a lungchhiatthlak duh hle a ni. Chutiang mi chuan mihring than chhoh zel-naah chuan kawngkhar ropui tak hawng thei tur chuan kawng-khar tam tak khar phawt a ngai a ni tih an la hre lo a ni.

Mihring reng reng hian mimal kan nihna thila kan phat theih hauh loh pakhat chu hmangaihna hi a ni 'Hmangaihna' han tih chuan kan mi duhsak te emaw, mimal emaw nena kan inlaichinna hi a ni. Hetah hian keimahni mai bakah nidang tan kan mihring nihna kan va sem ve a, hlutna kan va nei ta thin a ni.

Midangte nena kan inmamawh tawnna hi mihring kan nihna thila min huapzo ber pakhat a ni ngei ang. Kan mi-zia te hi midang nena kan inpawhna atanga lo chhuak vek a ni. Chuvangin kan tan hian nun inkau, hmangaihna nei, midangte tana ngaihtuahtawm, midangte thawhpui thei zawng nih hi a tul hrim hrim a ni.

Tuenawmte hmangaih tur chuan midangte hlutna hriat-thiam a tul a, mahni inchhek len ringawt duhna lak atanga fihlim a ngai a ni. Thiante lakah emaw, naupang lakah emaw pawh a tul baka intih neitu kan bansan thei tur a ni. He khawvel hi mahni tawka lalber chan chang mihringin kan khat hial awm e—fapa kut themthiam tak nei pa tam tak chuan an fa chu sumdawng turin an nawr lui a, nu tam tak-in an fanute chu anmahni nun kawng zawhtir phal lovin an thlung bet thin.

Thil tha, thil dik, awmdan pangngai chungchanga kan ngaihdan anga midangte kal ve se kan tih hliah hliah hi

chuan keimahni awmdanah kan la chiang tawk lo t'hna a ni fo. Miin mahni a inhriatchian chuan midangte awmdanah a buai ngai lova, an nundanah zalenna zau tak an neih an phal ṭhin. Keimahni ang maia awm ve tura midangte kan phût loh hian hmangaihna dik kan lantir a ni.

Mi pangngai tawh phawt chuan lungkham tur leh hlauh tur apui an nei ṭeuh vek mai. Mahse herg thil hi hneh theih a ni. Kan hlauhthawn thil tam ber hi chu thil awmze nei lo a ni lo'm ni? Kan lungphu te, kan chuap te, leh kan taksa peng hrang hrang avangin kan rilru a hah ṭhin a, nuam ti lo zetin kan hlawhchhamnate chu kan chhiarin mi hmuhah kan mawi loh te kan hlau ṭhin.

Kan hlauhna ṭhenkhat hi chu min bum tura lo thawk chhuak mai an ni. Mahni kan inrin tawk lohna rilru avangin pindan thim te, tlak theihna hmun sang deuh te kan hlau ringawt a. A chang leh kan rilrua hlauhthawnra a awm tlat avangin kan taksaah natna te a lo awm thul. Rilru leh taksa chanchin zirna chuan natna tam ber chu rilru lam buaina avanga lo awm niin an chhui chhuak a. Huaisen taka awm ai chuan nat mai hi a awl zawk chang a tam ṭhin zu nia !

Engemawti zawng taka him tawk lo leh felhlela kan inhriatna chu kan naupan lai, tih theih kan neih tlem a kan ban phak a tlem em em lai aṭanga kan chhawm daih tawh lo zu ni ṭhin a !

Kan tlin lohna hrang hrang hi puitling thlirna rilru aṭangin i han thlir teh ang. Kan ṭhenawm te leh midang te pawh hi keini aia hetiang thilah hian an him bik tehchiamna tur a awm lova, chuvangin kan naupan lai ang maia thlerrtu leh vuipuitu nei thei turah indah lo ila Mihring hi chhel tak leh fei tak mai tura duan a ni a, thil rapthlak pui pui pawh kan chungah lo thleng se tuar zel thei tura siam a ni.

Pawisa sum, ei leh bar thil leh kan vantlang nun kal zela hlauhthawnna han neih te hi awmdan phung pangngai mai a ni a. Mi tam tak chuan hnathawh tur neih loh te an hlau a, an eizawnna kawng a chhiat te an hlau ṭhin. Thil

awm thei lo ni hauh lo mah se rilru lam nghch loh vang a ni duh khawp mai. Kan hringnun intlansiaknaah hian kan ke lam chauhzia kan ngaihtuah fova, kan hmalama tlan te kan awt em em ṭhin. He eizawnna kawnga tlan chak tumna hi mahni chhiatna tlentu leh kan taksain min dampui lohen tur pangngai aia thih hmana a ni fo a ni.

Dinhmun sang zawk leh ṭha zawk thleng tura zuan chakna hi mihring nuna a ngaihsanawm lai tak a ni a Chuti a nih chuan a engnge kan tihsual tak le? Kan tihsual tak thin ber chu kan dinhmun thleng tura kan beihna baka rilru lama kan hah tel ta tlat ṭhin hi a ni. Mi tam tak chuan in leh lo te, sum te, chhungkaw duhawm tak te an nei mai thei. Mahse chutah chuan an lungawi ta tlat lova. Engnge a chhan? Midangin chung aia tam chu an nei tlat a ni. Chutia a neih sa aia tam nei an lo awm ta tlat chuan a tibuai a, a thawh chhuah te chu a hmu tlem ta a ni.

Heti zawnga ngaihtuah hi a hun ta hle: 'Kei leh ka chhungte tlaina tawk ka thawh chhuah a, ka neih chhung hi chuan mi dangin eng angin nge hausakna an khawl a, thiltih theihna an kawl tih hi ka ngaihtuah tawh dawn lo. Ka tihtur leh ka duhdan chu keimahin ka bithliah ang a, midangte khagsak dan ka ent awn dawn lo. Pawisa ngaihtuahna avang hian ka rilru hahdamna hi ka hloh phal lova, ka intehna tur chu ka awmdan a ṭhat leh ṭhat loh bakah kan hnam tan ka tangkai leh ṭangkai loh hi a ni mai.'

Mahni inhmangaih dan kan zir chhuah a, tul lo kan hlauh loh a, harsatna te puitling anga kan hmachhawn a, kan mawhphurna te kan hmachhawn a, kan nihna dik tak hi kan hriatthiam theih chuan engtinnge rilru hahdamna chu kan ta a nih loh tehlul ang?

NGAIHDAMNA : KHAWNGAIHNAA CHHANDAMTU

John Kord Lagemann

Sap rama tân in enkawltu ropui tak pakhat, Kenyon J. Scudder chuan he thu ropui tak mai hi a sawi fo thin : Kenyon a ṭhian pakhat chu rêlah a chuang a, a kiangah chuan tlangval pakhat hi a chuang ve bawk a, chu tlangval chu a ngui hle tih a hriat mai bawk a. A tawpah chuan chu tlangval chuan tâng chhuak, tân In hla tak atanga lo kal a nih thu a sawi ta a. A sual avanga a tan tâk hnu avang chuan a chhungte tan chuan a hningchhiatthlak hle a, an tlawh ngai lova, lehkha lah an thawn khât hle lehnghal. Mahse an tlawh ngai lohna chhan chu an chhungkua an retheih êm avangin an tan zin a harsa a nih a ring a, lehkha lah a zir sân loh êm avangin an thawn mai mai thei lo a ni ang tih a beisei bawk a. An chhungkaw inzawmna chu chuti tak chuan tlabal tawh mah se, amah chu an la ngaihdam duh a ring ve hle ringawt a ni.

A chhungte tana hnawksak lo thei zâwngin anmahni chu lehkha a thawn lâwk a, rêlin an awmna hmun a tlân pelh lai chiah chuan an In velah chuan chhinchhiahna lo siam turin a ngen ta a ni. A chhungte chuan an lo ngaihdam a, an chhungkuaah an lo chhiar leh duh a nih chuan rêl kawng bula *apple* thing kungah chuan *ribbon* var lo târ turin a ngen a. An duh tawh lohva, an inzawmna chu tihchah an duh a nih chuan engmah an târ lovang a, ani chu rêlah chuan chuang zelin a duhna hmun hmunah a chhuk ang a, a vah vahin a vâk tawh mai dawn a ni. An awmna khua chu rêlin a'n hnaih tâk zelah chuan a ngaihtuahna chu a kal dìng ta lutukin a riru chu a zauthau ta luttuk a, tukverhah chuan a dâk chhuak ngam ta hlek lo mai a.

A ṭhian chuan ṭhutna inthleng a, *apple* thei kûnga *ribbon* intar a awm leh awm loh chu ensak a intiam ta a. Rei lo teah chuan chu lung In tâng chhuak bânah chuan a va

dawm a, "Saw a awm e." a'n ti sap a, a mit neng chu lawm avangin mittuiin a bual hnawk niai a. Mahse a lo harh sawt a. Chutah, "A ṭha e, thing chu *ribbon* vârin a khat tlat," a n tihzawm leh a.

Cnutih lai kar tê maiah chuan hun rei tak chhunga mihring nun lo tihrehawmtu, inhriatthiam lohna leh inngeih lohna zawng zawng chu a bo ta vek a ni. Tlangval kianga thu chuan, "Thil mak ka hmu ta emaw ka ti a. Ka lo hmu tak tak reng pawh chu a ni mahna," a ti hial a ni.

Sawi rem theih tawh loh thil, ngaihdamnain a chuktuah rem theih dan hi chu thil mak a ni fo ṭhin. Ka pa chuan, "*Ngaihdamna chu khawngaihnaa chhandamtu a ni,*" a ti ṭhin a. Kan Pathian biaknaah pawh kan inkaihhruaina thupui pakhat chu: "Kan laka daisualtute kan ngaidam angin kan daisual min ngaidam ang che," kan ti ṭhin a ni'n ngai hi. Hriatna thazâm hnathawh zirtute chuan tun laiah chuan inzirtirna hmanruaah, "Ngaihdam ching mite leh ngaidam thintute chu mihring rah chhuah leh hlim thei an ni ṭhin," tih hi an hmang tawh tih thu, New York khawpuia St. Luke's Hospital a thawk, Dr. Earl Loomis chuan a sawi a. He inthleng nunah hian ni tin mai hian mi tam takin an duh loh zâwng an tiin dik lo deuhin min dâwr a, kan thin an tinain kan chak lohna laiah min kher a, lawm nachang an hre lovin ngaihtuahna hman ṭhat tawk loh vangin kan pawi an sawi ṭhin. Thil tê tham deuh han ngaihhnathiam mai hi chu a harsa vak lo mai thei, mahse inphatsanna thil emaw, inhnarna emaw, na tham deuh hleka thil a lo awm chuan kan rilru natna ang chu han intem lettir ve tak a châkawm ṭhin a, thil dang ngaihtuah hman pawh a har ṭhin khawp mai. Khawngaihnaa chhandamtu ngaihdamna tel lo chuan natna chu natnaa thungrulh tur a ni a, phuba lâknain a hrin, chhiat rawkna thlen hma loh chu kal zel mai tur a ni.

Engemawti laia kan chênna khaw pakhata sumdawng pahnih pawh an innawr chhe vek teuh khawp mai. P.J. leh Jim chu inkawp chawt, thil siamna hmun inṭawma sumdawng dun

an ni a. Jim-a chuan fanu a nei a, P.J-a fapa nena innei tura thu thlung fel diam tawh an ni a. Ni khat chu Jim-a chuan an sumdawnnaa an el deuh ber, sumdawng dang chu zawm ve mai a lo tum ru reng mai tih P.J chuan a hre chhuak ta tlat mai a. Chutianga Jim-an a lo tum mai chu P J tan chuan a na kher mai. A chhan P.J chu Jim-a insawn tumna te chuan an dawr hmasa zawk a, ari chuan a lo hnial fithla ṭhuai tawh a. Phuba la tura intiamin P J chuan chhiat rak huamin Jim-a thawhna thar chu tihchhiat a tum ta a Jim-a thinrim chuan P.J-a bungraw hlut zâwng chhût dik loh vanga P.J-an chhiah a pek tlem ṭhin chu thuneitute hnen lamah a phawrh ve ta bawk a. An fanu-fapa te inhualna pawh chu an chhu chat ta nghal bawk a. Chutiang dinhmuna an din lai chuan P.J-a nupui chuan P.J-a hnenah, "Nang i inleitir duh lohva, Jim-a a inleitir tâk mai khan engnge a awmzia? Ani ajin i chak zawk tihna a ni mai lo'm ni? Hetia phuba i lak hian engnge i thailan tâk? Chak lohna chin i nei ve tih chauh i thailang a ni," a ti ta a. A sawmna pawmin chu chhungkaw hnih chuan inhmuhkhawmna an siam a, an inngeih leh ta a. Tunah chuan chhungkaw inngeih tak an ni leh tawh a, sumdawnna thilah chuan la in-ûm tho mah se an inngeih lo tawh chuang lo. Pitar-putar an ni tawh leh nghal

Ngaihdamna hi thilthlawnpêk theh chhuah, lêt leh awm lo tawp angah kan ngai fo ṭhin. Ngaihdam nih a hlut tluk bawkin ngaidamtu nih hi a hlu a ni. Mahse hei hi thil in-chhawp dawt zat, pakhat kan hmuha pakhat hril chhuak zel tur anga ngaih tur a ni lova, kan hriselna leh kan thluakin emaw ṭhatphah ta thûr thûr tur anga ngaih tur pawh a ni hek lo. Mihring huna thil hlimawm tak chi khat lo thleng mai ṭhin a ni zawk. Ngaihdam kan chîn viau chuan ngaih-dam ngai hian kan awm khât telh telh mai ṭhin. Dan hre mi tar tawh tak leh fing tak mai pakhat chuan, "Ka thu chu ni sela inneihna thutiam hi ka tidanglam ang a, 'hmangaih a, chawimawi a, ngaidam turin,' ka ti ngei ang. Inneihna tam tak keh chhe tur hi a vêng ngeiin ka ring," a ti hial a ni.

Mahse ngaihdamna hian a zia chhuah turin hun leh theihtawpa beihna a mamawh ve fo ṭhin. John leh Julia chu kum hnih chhung zet an inneih tawh hnuin Julia chuan John-a thingiem a hai a, lehkha a hmuh aṭang chuan John chu a lakah a lo rinawm tâwk lo ṭhin tih a hre ta a. A thil hriat rûk chu a ngawihpui tlat a, mahse a thin a rim zual telh telh a. Zu a lo in tam lutukin a incheina lam a thlahdah ta a Ni khat chu John chuan a thil zawnna lamah Julia-i ipkhai a ama lehkha rgei mai lo awm ta tlat chu a hmu chhuak a, inbum leh intihder a sawt tawh lo tih hriain ngaihdam a dil a. Julia chuan thil kal tawh chu thil kal tawh anga en a remti ve ta bawk a. Mahse engemaw châng chuan thil kal tawh chu tharthawh leh chang a awm thin a, inhauhna hautak tak a hring ta fo mai a, an inhlat ta tial tial a ni.

Nupa inngeih lo hmetremtu pakhat chuan an tihsual lai a kawhhmuh ta a: "Ngaidam tak tak si lovin ngaihdam tur thil engmah awm lo anga en in tum a ni," a ti ta a. Julia chuan John-a khawlohna zawng zawng chu a thara a tuar leh a ngai a. John chuan a thiltih zahthlak tak chu a pawizia a tuar ṭha leh a. Julia thin natna, kha leh chen lo up beh tawh chu a rawn inirh thar leh bawk a, mahse hmangaihna chuan a nunah hmun a nei ve ta. Ngaihdamna chuan tun hmaa a lo rin em em ṭhin chu rin leh theihna tur a siamsak ta. Ngaihdamna chuan thil tih tawh chu tih lovah a chantir lava, mahse tih tawh pawm tho si a chuta ṭanga inṭan ṭhat lehna chu min siamsak mai a ni.

Kan fel lohna te leh keimahni tihsual ngeite pawh a vawmbo dan kan zir tur a ni. Tum loh tawpin vawi tam mi thin kan tina ṭhin. Rilru tihnat mai hi chu a thawidam leh dan a awm thei a, mahse taksa natna a tel palh chuan inngaihdam a har tlat ṭhin. Kum engemawti chhung chu Tom Anderson-a chu a pawlpui, thil an tihhonaa thi ta avangin a hlim lova. Chu mitthi vanduaina inṭannaah chuan Tom-a chu a inchhiar tel ve tlat a. A awm ngaihna hre lo chuan hna a zuan lâwr vak a, a nupui nen kum ruk an inneih hnu-

ah an inthen a. Chutah Tom-a chuan vûng thar chhuahin chanchin dang a nei ta: a nupui nen an innei a; dinhmun tha takah a ding leh ta a. Ni khat chu Tom-a chuan a nun tidanglamtu chu min hrilh ve ta a.

Ka rilruin, 'Ka thiltih kha engmahin a thaibo thei tawh lo,' ka ti thin a. Ka sualna chuan ka nui hawk hawk lai pawh hi min ti-tûm hmak thei a, ka thiante nena kan han inchai lai ngat pawh hian ka sualna ka ngaihtuah fuh chăng chuan ka hmel a dur thut thei a ni. Ka nupui Betty nena kan inkarah pawh daidanna a siam a. Chutah khawvela ka mi hmuh duh loh ber mai, kan thianpa thi ta nu chuan min rawn tlawh chhuak ta tlat a ni.

"Kan thianpa nu chuan, 'Kum engemawti kal taah khan, ka tawngtainaah nangmah hi ka lo ngaidam daih tawh che a. Betty pawhin a ngaidam che a. I thiante leh nangmah ruaitu che pawhin a ngaidam bawk che a ni,' a'n ti a. Chutah vin deuh tak hian, 'Nangmah ber hi alawm Tom Anderson-a ngaidam lotu awm chhun chu. Engkim ti thei Lalpa leh he khaw mipui bâka han chuang tur hian tunge ni a i inhriat rêng rêng?" a ti ta mai a. A mit meng ka'n en a, a fapa pawh la dam se ka nih ang ang nih phalna tak tak ka zu hmu ta a. Ka puitlin hnua ka tawn ngai rông rêng loh, hmangaihtu ni tlaka inhriatna leh hmangaih tlak nia inhriatna chu ka rilruah a lo awm ve ta a ni," tiin a sawi.

Kan tihsual ngaihdamna atang chauh hian kan hun kal tawh atanga inzirna kan nei thei a. Mahse kan tlin lohna ngaihdam tih hian tlin lohna nei lo anga inlantirna a kâwk lo. A lehlamah chuan kan tlin lohna leh kan fel lohna chu rinawm tak leh a nih ang taka hmachhawn hi a ni zawk.

Mihring hi ngaidamtua tang ringawt siin a mihrinna hloh lovin a awm thei ang em? Khawvel hriatna lama mifing (scientist) ka hriat pakhat chuan Germany-ah sal thawh ang thawkin kum li chhung a hun a hmang a. A nu leh pa chu German sipai (Nazi) tawrawt zual rualin an that a; a farnu leh

a u mipa chu boruak chhiain an ur hlum bawk a. Ani aia mi dang huatna chhan nei ṭha chu an awm kher lovang. Mahse a nun chu amah hretu apiangin hmangaihnaa chhûn khah a ni tih an hria. Tlem lai khan min hrilhfiah a: "A tirah chuan huatnain ka khat ve thova. Chutah huatna thinlung ka neih reng chuan keimah leh keimah ka inhrem tih ka hre ta a. I ngaihdam zet loh chuan i hmangaih thei lo va. Hmangaihna tel lo lahin nun hian awmzia a nei hek lo," a ti a ni.

MI HAUSA I LA NI THEI

William Lear

Mi pangngai thluak pu, taksa dam pangngai chuan tunlai hun angah pawh hian cheng maktaduai an la thawk chhuak mai thei a ni. Mahse pawisa thawk chhuak tur chuan hna thawh a ngai a, nasa taka thawh a ngai a ni. Mi thatchhia i lo nih hlauh chuan chhiar zawm duh tawh lo mai rawh, i tana sawt tur engmah kan sawi love. Primary School aia sangah hian ka kal ve miah lova. Mahse tunlaia thlawhtheihna hmanraw hman chi hrang hrang siam chhuak a, America rama sumdawnna lian ber pakhat lo ni ta, Lear Inc. hi ka din a ni a. Kum khata kan pawisa lumlet vel hi dollar vaibelchhe kua (India pawisain cheng tluklehdingawn thum. Pll) vel a ni a. Pawisa thawh chhuah lama tuina nei mi te tan keima tana thil ṭha tak leh ka hlawhtlinpui em em, kawng chi ruk sawi ka duh a ni.

1. **Midangte dawr dan zir rawh** : South Chicago kawtthler vela seilian ka nih avangin ka ṭawngkam a bungin a tlem em em a. Mahse kum 18 ka lo nih chuan Rotary International-ah hna ka hmu a. Chuta an Secretary chu mi fel tak mai leh ṭawngkam thiam tak, Chesley Perry a ni a. A thusawi ngaihnawm tak mai ngaihthlakna hun ka neih phawt chuan ka pelh ngai lo. Thla engemawzah hnuah chuan ṭawngkam dik deuh leh mawihnai deuha ṭawng ka lo thiam ve a.

Chutiang chuan inzir lo ila chu pawisa sumah hetiang hian ka hlawhtling hauh lovang. I ngaihdan emaw, i thil zawrh emaw i hralh dawn reng reng chuan ṭawngkam i thiam a tul tlat a ni. I ngaihdan te chiang tak leh pawmnahawm taka sawi thiam chu englai pawhin a pawimawh reng a ni.

2. **I hna bansan hun hre rawh** : Kum 16 ka nihin savun chhum hlumna hmunah hna ka thawk a. Zing lamah a khawlpui ka tinung ṭhin a, a hautak hle mai. Keini ang naupang tan chuan thawh ṭawk fe a ni. Chu hna chu ka thiam chian veleh ka kalsan ta a.

Tunlaiin tlangval tam takin hlawh pung te, Pension huna pawisa hmuh tur te, dammawh nikhuaa min ruaitute min enkawlna te leh a hlawkna chi hrang dangte kan lungkham viau a. Chutiang atanga kan hmuh theih chhun chu mahni hlawh atanga kan dah, la chhuak leh tura nasa taka buai hiep hi a ni mai.

Pawisa tam tak thawh chhuah i duh chuan ka thu hi awih ang che. I hna chu a thawh theih dan tha thei ang bera i thawh thiam a, i thawh hnuah kaisan dil la, an phal loh chuan bang nghal rawh.

3. **I duhzawng tih nan pawisa nei hrang rawh** : Ka bul tanna chu dollar zanga (Chutihlaia India cheng 3,500/- hu, tunlaia India cheng 20,000/- vel) a ni. Chutiang zat pawisa chuan bul i tan thei a ni. Mahse chumi ti a bul tan tur chuan pawisa han hman tur, bul tanna tak kha i mamawh ta a ni.

Pawisa neih hran dan ka hriat chu a mawl khawp mai, zan lamah hna thawk rawh. Ka hnuaia thawk tur chuan mi tum nei mi, zan lama hna dang daih thawk ka duh a. Mi dawngdah, zan lam nawmchen tuar lova chhun lama ham bui bui ching ka duh lo tawp.

4. **Ni tin mi thawh bak thawk rawh** : Chawlhkar khata ni ruk chhung hna thawkin ni khatah darkar sawmpahnih hna ka thawk thin. Mi tam tak phei chuan chawlhkar khatah ni sarih i thawk min ti thin. Ka thawh zat thawk tur hian mi zawng zawng ka phût hauh lo Mahse sumdawnna lama than tum mi pangngai chuan darkar hi tuk chin baka hna thawk pah khawpa mahni hnaa tui mi an zawng reng a. Nakina hotu nihna la chelh chho zel tur chi leh a hniak tam lam lam âwn ringawt tur chi chu heta tang hian a thliar theih mai a ni.

5. **Thlamuang lo turin insiam rawh** : Tihdan tha tak i hria a nih chuan pawisa pukin hna tan mai la. Mihausa ka hriat ve reng reng chu pawisa khelh hmang ang maia dinhmun hlauhthawnawma ding an ni ziah thin. I In lilam la,

a nih loh leh Bank aṭangin pawisa puk mai rawh. I rul' leh ngei a ṭulna avang chuan nasa takin i thawk mai ang

6. **Chhia leh tha hriatna hmang rawh :** Mi tam tak hian a ziaha han ziah ralah chuan ngaihdan ṭha deuh deuh hi an kawl fur mai. Mahse chungte chuan dawrpuiah hmun a chang si lo. I hlawhtlin leh hlawhtlin loh chu mipuiah a innghat a ni. I thil deh chhuah leh zawrh reng reng chu nang ni la i lei duh ang em tih ngaihtuah la. Kan nitin khawsak rel nan a ṭul em tih ngaihtuah ang che.

Hengte hian mi thenkhat chu kaiharhin mi hausaah a siam ngei ang che u tih ka beisei. Heti zawnga inelna hi ka thil hmuh chak pawl tak a ni.

FAKDERNA AIA HLU

Phyllis Mc Ginley

THi tam takin hman laia an siam, bungbêl mawi tak tak leh manto tak tak te, rimawi upa tak tak te leh lemziak thiam tawpthang, Picasso-a lemziak dik tak te an khawn-khawm a, an thil neih hlu ber ber zinga chhiar tel ngei atan an duh ṭhin. Kei pawhin duhsakna leh ṭawngkam mawi ka khawn khawm ve a, ka thil han sawi tâk'e ai khan a vâng zawk daih mai. Ka suangtuahna pâwnlâwna ka khung, a remchan huna han phawrh mai theih tur remchanga ka ro hlu ber ber kawlte chu a tlem tham deuhva, kutzungtang pawh thlep kim lo va chhiar tham lek a ni. Induhsakna âwkna dik tak hi zawng, fakderna pawh a ni lo va, chawimawina pawh a ni mai hek lo. Inchawimawina hi chu a lawmawmin a ngaihnawm a, mihring tan chuan nunna chaw ang mina pawimawh a ni. Mahse chawimawina chu h'awh chhuah tur thil a ni tlat a, phu pawh kan phu ve ngei tur a ni. Duh sakna erawh chu thilthlawnpek dik tak a ni thung.

Fakderna pawh hian tangkaina chu a nei ve tho mai, in-kawmna leh titihona thilah chuan khawl inṭhial laia hriak ang maia awmze nei a ni ve ṭhin. Thinlung aṭanga chhuak a ni nge ni lo chu thu dang, a ṭha zâwnga ṭawngkam hnia-khat han insihhmah hlek pawh hian thlasik khawvawt te hi favang tlai ni tla tur ang maiin a timawi thei a, thlarau leh taksa pawhin ṭawngṭaina chham fuh ang mai leh *vitamin* ei ang maiin a ngeih ve bawk ṭhin. Duhsakna awkâ leh fakder-na hi chu a thuhmun lo khawp mai, ngun taka han chîk hian a danglam mai thin. Duhsakna awkâ, mawi ka tih em em ṭhin chu a nih hian a ni tawl mai a, ruahmanna fel tak leh thiamna sang tak a inbilh tel kher lo. Bëisei loh ang pui pui hian a lo ri chhuak phut phut mai ṭhin.

Entirna ang reng pêk ka'n tum chhin ang a, engnge a an teh reng Ka pasal nen intihhlimna hmun aṭangin kan haw ṭa chiah a, a incheina a phelh vel lai chuan, "Duh-bawih, zanin khan i ṭawng tam lu hauh hlei nem. I awm dan kha a

mawi khawp mai," ti ta sela, chu chu chawimawinna ka tih ang chi chu a ni. Tin, ṭhenawm hnaivaia intihhlimna hmunah pa upa lam tawh takin lâm puiah vawi thum ngawt min thur chhuak ta bik sela, kan lâm lai chuan, "E khai! Sawng naupangho nena teh râlah chuan nang chu lâm thiam tak i ni," han ti ta sela, chu chu fakderna ka tih ang chi chu a ni.

Tlem lai deuh khan duhsakna âwka ka tih mai ṭhin ang, mawi lutuk mai chu mi pakhatin min hlân a. Inhmuhkhawmna chhan awmze nei tak leh âwm rêngah hian pa pakhat, lehkhabu ziak thiam, lehkhabu ṭha tak tak a ziah avanga miin an ngaihsan tak mai epah hian ka ṭhu a. Ka hriat ngai mi a nih vak loh avangin ka nêl lo ru hle mai a. Kan ṭhutkhawm laklawh lai chuan min lo melh reng hian ka va hmu a, min en mai pawh a ni lo, min me'h ni ber hian ka hre mai. Ka zak deuh chuan ka lukhum ka'n siamṭha ngawt a, ka'n ṭhu ngil deuh hlek bawk a. Chutah aw ngaihnobei lo ang reng deuh mai hian, "Ngawi teh, i fanute pawh an hmelṭha ve thovem?" a'n ti a. Ka tan chuan ri mawi ngaihnawm ber pawl a ni.

Chu duhsakna awkâ mawi lutuk mai chu vawi tam duat lutukin ka ngaihtuah chhuak thar leh ṭhin a, ka ro bawm ka hawn apiangin a langsar laiah ka dah ziah thin. Fanau enkawla hmanhlel chhungpuinu naran. keini ang tan chuan chutiang ṭawngkam chu a hlutzia sawi thiam a har a. Tuma'n hmelṭhat vanga thlalakna nena an veh chhin ngai loh mihring keini ang tan chuan lalnu lema chang tura sawmna ang maiin a hlu a ni.

Tun lai khawvela duhsakna awkâ mawi ber pawla an chhâl ṭhin chu Charles MacArthur-an Helen Hayes-i a hmuh hmasak ber ṭuma a thu sawi a ni a. Chu mi ṭum chuan ani chuan *badam* kheh sa, chi al thlap, sarang ipa thun a pe a, a pêk pah chuan chu mi hmingthang tak chuan lunghlu man tam chi mum a lo ni hlawm lo chu pawi a tih thu a sawi a. Chu duhsakna awkâ chu a mawi tluantling zak a ni. A petu finzia a tarlang a, ngaihtuah lâwk lova sawi a ni a, a thu a ropui tham bawk. Mahse hmanah khan ka pasal (chut·h laia

thirawl satliah mai, a rimawi tum ngaihnawm ka tih em em ţhin chuan chutiang deuha thu mawi chu min hlân ve tawh a.

Chu mi a sawi ni chuan ransa hlauhawm tak lak aţang'n min chhan chhuak a ni. Chu ransa hlauhawm tak chu eng dang ni lovin khuai zu nei lo chi mai a ni a, mahse kei atan chuan ui thinrim han ngur chhur chhur mai, a hlau mun an hlau ang leh ţhenkhat tana sangha lian chi a râp-awm riau ang hian a hlauhawm ve a. Hme chhe thlabar ţê dan dik taka ka ţê avangin ani chuan khuai zu nei lo chi chu a rawmawlin a hlâwm a, tukverah a thlak ta a. Lawm thu sawia a lam ka'n hawi chuan ani chuan, "Engmah thim a nih loh kha. Rulpui tur ni se ka tih nak alaia," a ti ta mai a. A hnu thla thum leka han innei ta pawh chu a âwm lo bik lo.

Chu duhsakna aw mawi chu ka hriat rengna bâwm hmun ţhalai leh ualau laiah ka dah ţha khiauva, mahse a bulah chuan ka rilţam baihvai mangan lai leh kan hlim dun em em la a a thu sawi ka dah ve tho mai. America ram tlakchhiat lai, hun harsat lai an tih huai huai kha a ni a. Chutih lai chuan kan pawisa bâwm chu thil hnawksak mai a ni a, chei fuh ve changin mi kiangah chaw kan ei ngam ve a, ennawm rim te pawh kan nam vuai vuai ţhin. Mahse tlai khat chu a pisa bâng chu hlim âwm fein a lo haw a, mi'n kuah thawk a, ka hnenah chuan thupui fe ni awm hian, "Ka inngaihtuah nasa a ni. Ka hmangaih nasa mai si che a ka pawisa zawng zawng hi kawltir vek tur che em ni tih hi ka ngaihtuah a ni," a tih tâk pek a A thu sawi chu a tih tak hmêl han avangin engemaw chen chu nuih nachang pawh kan hre lo.

Ro thil tak tak, a lem awm miah lo khawpa tak ţha chu naupang lo hi chuan an kawl lo. Naupang hi chuan fakder dan an la zir thiam ve hman lova, inchhawimawi dan lah hi zi tir chawp a ngai bawk. An sawi hi chu an rilru chhungril aţa gia an sawi a ni a, an ngaihtuah ang ang hian an chhuah tawp tawp mai ţhin. Middle West a ka fanu awm lai, kum

ru'k kum saih mi vel a nih lai chuan lehkha m'n rawn thawn a, "Ka nu duh tak, nuam ka ti khawp mai. Mahse i awmna a hlu lu'uk a a hrehawm ka ti. Ka bân te, ka ke te, ka dul v.l zawng zawng nen ka ngai che," a rawn i a. Chu lehkha chu. "Lehkha Chungchuang" tih telkhawm ka dahna pawhdawh khawimaw laiah ka dah tha reng a, mahse lâk chhuah ngai lovin ka hria. Ka vawi khat chhiar khan chatuan a daih dawn tlat.

H:t'ang naupang duhawm, thu mawi leh du'hsakna awkà phuh-chhuak thiam bik hi chu an awm ve hrim hrim nia ka hria. Mi thenkhat pawh mithmul sei deuh tak an ni a, thenkhat lah kut hmui bik riau an awm ve tho alawm. Heuang naupang duhawm hi chu zaipawla tel tur kan zirtir ang tlauh tlauhva uluka zirtir zui chi ni hialin ka hria Mi dangte duhsakna ngah mihring hi lawm lova chhuah thiam pawh an awm lo. Tlem lai deuh bawk khan kan chhungkuain kan mi hriat nupa tuak khat chanchin kan sawi a. Ani chuan, "Harison-a te maw? An tha chiang a nia! An tha lutuk a, ih-" a'n ti a, an ngawi hlek a, "-pasal ka neih hun chuan an thu ber ang!" a ti ta reuh va. Harrison-a te pawh tawngkam duhawm ngaina ni an ni ve chawk ang a, engtikah emaw chuan no mawi pêkin chu thu chu pek ka la tum rân a ni.

Duhsakna awka chhuahtute hi duhsakna awkâ dawngtute an ni châwk a. He hmeichhe naupang pawh hi te tak te a nih laiin kan In enkawltu, Sarah chuan a duh thei khawp mai a. Ni khat chu kan nau chu a pawnfen chhing thar nen kailawnah a lo chhuk a. Sarah chuan van lamah a ban pahnih phar chhovin, "Karei karei! Ka nau tô hi en teh u! Engnge a nih le? Vartiun Lal Fanu a nih hi," a ti ta a.

Ka ro bâwma ka thil kawl zingah chuan mak danglam deuh thenkhat pawh a awm ve nual mai. Mahse milemlu khawnkhawmtute pawhin a mak a hlel hlel hi an hlutin an ngaih thin nia. Dik tak chuan hetiang hi a laimu tak zawk niin ka hre hial nghe nghe mai. Chung zinga pakhat chu ka thiamkawm ngaih tak mai pakhat min hlan a ni a. Kei aia upa, nu en taka ka ea a ni a. Ka nui mawi vak lo hian ka inhre ve kumkhua rêng rêng a. Nuih rik awih lohva innuih

siak phei chu ti sela ka chhiatkhum emaw tiin mi tam tak hi chu an tlanchhiain ka ring thin a. Mahse ni khat chu ani chuan, "Phyllis, i ha hi a dahawm riau nia. Annalhni tlat tlat hian an tla hlawm a, inang pakhat mah lah a awm hek lo," a ti pek a. Kha ka thian kha hmun nuam zawk panin a kal tawh a, angel-ho tingtang herh dik loh palh pawh ri chhi hrang hrang inpawlh ngaihnawm ve theih zawk thuin a nan hnem ngei ta ve ang.

Ro thil hi zawng, khawi hmanah pawh a awm a, a chhir him tan chuan hmuh tur a awm zel thin. Thian pakhat lena dawrpuia kan kal pawhin infiamna kawr ang chi hi chu kei lo turin min hrilh mawlh mawlh a. "A nghâwng bial chi reng reng chu lei lo ve. Kawr nghawng bial chi reng reng chuan hmai a tilangsar a, i tan a tha lo," a ti mai a Lehkhabu leh thuziak a ngaih ve dan lah chu a dangdai khawp, "I lehkha ziah dan hi a tha ngawtin ka hria. Tnu fumfe sawi nang si lo hian i zak teuh thei bik a," a ti mai bawk.

Ka ro zinga ka hlut ber mai chu mikhual hnen atanga ka dawn a ni. Tam khat chu lehkhabu ziartu un tak tak leh lehkhabu chhuahtute bakah mi vengva deuh deuh mai zinga thusawina hun ka nei hlauh mai a. Ka sawi zawh chuan ka hming ziak te min dil a, lawm thu te min hrilh a, min bâwr ta luih luih mai a. Ka lo beisei loh ên avangin ka hawi buai hle mai a, ka mang a ang deuh bawk a.

Chutah hmeichhe pakhat hian thaw hlawp hlawp chung hian, "Awi, Miss McGinley, ka hmu che a ka lawm lutuk, I lehkhabu kha ka khum bulah ka dah reng mai thin a, Engtikah emaw chuan ka la chhiar ngei ang," a ti ta a. Chu ro chu ka tan chuan a hlutin thil dang nena han dah pawlh mai chi a ni lova, ama tih ang bawkin ka khum bul, min ur lum pha tur ngeiah dah reng ka tum a ni.

LUNGNGAIH LAIA I HMEL HLUTZIA

Seymour Shubin

Kum tam tak kal taah khan tukkhat chu ka nin pisaa ka ṭhu lai chu ka pami fate zinga pakhat vuinaah ka tel dawn leh dawn loh min rawn zawt a. "Kei chuan ka tel thei lovang. Hna ka ngah em mai," ka lo ti a.

Ka nî chuan, "Khawngaihin rawn tel ve teh. Darkar khat aia rei i awm ve a ṭul lovang. Thlanmuala i kal ve kher pawh a ngai hlei nem. A vuina inkhawma i tel ve chuan a tâwk mai. An chhungte lawm turzia i hre pha lo a ni," a ti leh a.

Kei chuan, "Ka tel leh tel loh an hre lovang. Ka patea fate nena kan inhmuh hnuhnun ber pawh kum li aiin a rei leh tawh ang," ka ti lui tlat a. Biakhlatna fung ka dah lai chuan ka inthiam lo hle tho mai. Chu mi ni chuan buai viau mah ila a vuina inkhawmah chuan ka tel ve hman thei tho va. Chu bâkah engemaw lai kha chuan ka patea fate nen chuan kan innel viau leh nghal. Keimah leh keimah inhnem nan, 'An mittui karah min hre lovang e. Keiin ka lo buai phah ve vak tur a ni love,' ka ti rilru mawlh mawlh a.

Chu mi hnuah pawh chuan mitthi vuinaah hian ka buai viau chuan ka tel lui ngai teh chiam lo va. Chung zingah chuan: sumdawnna lama ka hmel hriat, anmahni ka la hmuh ngai chiah lohte, kan ṭhenawm damdawi zuar ngilnei tak mai, a vuina inkhawma ka tel chuan darkar hnih vela ka chawlh hmanna hmun tur pana ka chhuah hun tihkhawtlai ngai te an tel a. A vuinaah chuan lo tel ta ila kei mi nung dam chuan ka hna ka ṭhulh ang a, anni lah ka ko kir leh thei tawh chuang lovang. Anmahni vuinaa ka tel loh avangin ka sûn nêp tihna a ni chuang lo. Mi tam takin an nguh ṭhin angin mitthi chhungte pawh an lungngaih ṭhin em avangin vuinaa tel leh tel loh hi chu an hre tak tak chuang lo, an lungngaihna chuan a tuam hneh khawp a, thil dang engmah an hre tak tak lo tih chu ka ngaih dan a ni. Chuvangin

mitthi vuinaah hian ka tel khât hle mai a. Lusun chhungte hnena hnemna thu han hlan tur pawhin ka pên chhuak ngai hawk hek lo, ka ngam tlat ṭhin lo. Thu va sawi ila engnge a awmzia ni ang? An kut va vawnsak ringawt ila an tan eng hnemhnanna nge awm ang?

Chutah ka hun a lo thleng ve ta Ka pa kum sawmsarih mi chu a la chak hle lain a thi ta thut mai a. Damdawi Ina thi a nih avangin motora inkhalh haw ringawt loh chu tih tur dang a awm lo. Kan han vui a, mitthi vuina kawng chu tih tak taka ka zawh vawikhatna a ni ta reng mai. Ka rilrua thil hriat thiam loh awm reng thin chu tlemin ka hre thiam ve ta; ka vela thil awm chu ka hre vek tih ka hre ta. Chu mi ni a khua a'n ṭha kher kher chu lawmawm te ka ti a. Mi tam takin an hna an pan sung sung la'a thihna thlazar hnuaia han chên chu a kawharthlakzia pawh ka hre ve ta. Ka nu chuan, "Hei leh chen ka kianga a awm thei hi lawmawm ka la ti ang tih thu min hrilh a. Mahse vui kawng hi dumde ruang chen chauh niin ka hre a," a ti a. Nia, chutiang chu a ni, keiniho tan chuan. Chu mitthi vui kawng tawizia chu keini lo chuan tunge hre pha tawh ang.

Vuina inkhawm kan tan hma chuan Biak Ina pindan tepenah kan lut khawm a. Mi an lo kal ta. Lo lut hmasa ber zinga pakhat chu pa tar deuh tak, ka hriat ngai mi pawh ni lo hi a ni a. Ka kut vawn pahin, "Min hre ve kher lovang, mahse i pa hnuaiah a sumdawn ṭantirh khan ka thawk a. Pa duhawm luak mai a ni," a'n ti a. Chu chauh chu a sawi a, a kal leh ta mai a.

Chu vuina inkhawmnaah chuan mi an lo lut zel a, ka thinlung ruak vung vung pawh chu lawmnain a rawn luah khat ta. Kan patea te fate hmel ka'n hmu a, sumdawnna lama kan elpui te hmel a lo lang a. Ka hmel hriat hnai tak takte zingah chuan ka bawisei loh deuh deuh hmel pawh ka hmu ve tho mai: ka nu leh pa tirhkaha hman, hmâna lo ṭang tawh te, naupang hmuanmral leh eng ilo kan keina ṭhin

dawr neitute nupa te, kan *Television* chhia min siamsak th tu hmel te pawh ka va hmu nawk mai. Chung mite chi thlalakna anga chiangin ka pa nun kawng hrang hrang c an rawn tailang hlawm a. Chutah ka nupui chuan, "S tunge lo kal saw le!" a'n ti a. Kan lam pan chuan k thiante, ka pa pawh hre mang lo chu an lo kal a. Mal an hna kalsanin, a nupui chuan naute bâwm a rawn paw leh nghal. Lawm deuh maiin anni nupa chu ka pawm ta a.

Anni chuan,, "I kianga awm kan duh alawm," an ti a. Nia, ka kianga awm an duh a, k n kiarga awm an di a ni. Mi dangte pawhin mia rawn hnaih ve ta a. An hnemi thu phuchhuahte chu a mar nalh teh chiam lovin an dangi pawh a âwk ve nual hlawm, mahse khawvel suma lei the loh an hmel an rawn lan tlat. Anai lawm tura ka thaw chhuah ngai loh tehlul nen an lo kal kher kher chu ka v lawm hlawm tak em.

Tun hnai lawk khan ka thian pakhat chuan a pa a cha a, a pa chu ka hre ve chiah lo nain a vulnaa tel ve chu k tum tlat a. A hnuah chuan ka thianpa chuan, "Khatih lai han hlim vak kha chu thil âwm pawh a ni lovang, mahse hmel ka'n hmuh khan hlimna ka chhar tlat a ni. M'n hnem na thu leh eng ilo a ni lo, i awm ve khan a nuam ringaw mai a ni. Mitthi vulnaah hian ka lo tel tam ve tawh viai a, mahse tunah chauh a ni a pawimawhzia ka hriat ve tak ni," a ti a. Kei chuan a thu sawi awmzia chu ka hre chiang hre chiang turin ka chungah a tla ve tawh tlat.

THLAPHANNA RENG A AWM TAWH LO

J.D. Ratcliff

Hmarel thila an innghirnghona avanga King Henry VIII an Sir Thomas More a tihhlum dawn a, Sir Thomas More-an khaihhlumna dawhsan a chuankai pah khan a khaihlumtu hnenah nui chungin, "Him takin dawhsanah mir hruai chho ang che, a chhuk lam hi chu keimah pawhin ka harsat dawn vak lo a nia," a ti a Chutiang taka huaisen chuan mi tlem te hian thihna hi an hmachhawn thei a. Thihna chungchanga kan tawngkam hman hrim hrim pawh hi a rapthlak ṭhin: *boral, thihna kut vawt man, fam* tih te a ni hlawm.

Mahse thihna hian rapthlakna a nei hranpa lo. Tar leh chak lote tan chuan thil lawmawm a ni tlangpui ṭhin a. Tawrh zawh mang loh natna tuartute tan phei chuan thihna chu khawngaihna a ni. A nihna takah chuan thih hreh râng râng hian kan dam a, mahse a lo thlen meuh chuan mi tam ber hi chuan kan hreh hauh lo nia. Tui tla te, ṭêk den te leh têk thiltihtheihnaa tihhlum te leh thawchham te hian mi tam tak an thi nual tawh a—chung mite chu damdawi lam thiamna hmanga chhanchhuah leh an han ni a Chung mite chuan thihnaah hian hrehawmna te, natna te, thil rapthlak te a awm lova, a muanawm ruih mai tih an sawi vek a ni.

Sir William Osler chuan mitthi zanga zet chanchin a zir a (Heta thi tih hi 'thi-lailawk' tihna ang a ni. PH.) Chung zinga mi sawmpakhat chauh chuan rilru lama hriatna an nei a, chung zinga pahnih chauh chuan an hlau a ni. Arthur MacDonald chuan, "Tnih hi hrehawm ta viau tura kan ngai hi chu kan taksa awm dan ena kan ngaihruatna mai mai a ni. Tnih hmaa natnain min han thuai vel hi kan ngai ulh ta mai mai a. Natna-in a hneh tawh chuan indona chu miaring tan a tâwp tawh. Dam tuma taksa han insang mar vel kha a chauh tak tak chuan thih chu kan inpeih hle ṭhin. Chutiang hunah chuan khawvel danga chêng ang maiin kan muang thlap mai a ni," tiin a sawi.

Lord in khawpuia Guy's Hospital hmingthang tak a thawk, Dr. John A. Ryle chuan, "Thih hi kan rin ang hi huin a rapthlak lo. A hmutute hian hrehawm kan ti zawk daih. Mihring kan inlainat avangin a tuaitute tawrh dan tur kan *ngaihruat* a, kan thih ve huna kan awm dan tur kan *ngaihruat* belh zel bawk. He khawvela an thian leh laina tam tak in han kalsan tur chu mitthi chuan lunglenna nen an hreh ve deuh pawh a ni ang, mahse thlabarna zawng an hre chang tawh lovang," tiin a sawi.

Professor thiam tak mai, Harvard University a thawk, Dr. Alfred Worcester chuan, "Thih hma lawk hian thih duhna hian hma a hruai ziah a. Chutiang hlir chu niin ka la hria. He hring nun lamtluang kan zawh tâwp hun hi chu a nuam viau zel. A hmain eng anga nâ leh hrehawm pawhin awm ila, nun leh thih inkarah hian rilru nawmna leh phûr riauna a awm ziah. Ngun taka zirtute rêng rêng chuan thih hlauh vanga tlih-sual te hi lo awm a ni lo tih an hre ngei ang. Thih-suala mihring han tâl vel chu hmuh a hrehawmin mangan.hlak ta viau turah a ngaih theih a, mahse mihring thi tur thahrui han inpawt mar vel mai mai a ni zawk, thih hreh vang leh hlauh vang a ni lo," a ti bawk a Hetiang deuh bawk hian hmui-hmai vel han inpawt sawi pawh hi tisa leh thahrui hnathawh bawk a ni a, na tuar tih entîrna lam a ni lo. Kan muthilh pawhin kan hmui-hmai chu a insiamchhe tho alawm, nâ kan tuar kher lo.

Thihna chungchânga ngaihdan pawmnahawm ber pakhat chu damdawi thiam, thihna tem tawhin a sawi hi a ni. Daktawr pakhat chu lungphu lam dik loh avangin thihna kotlangah a dâk nual a, chu mi tuma a awm dan chu nuam tak niin a sawi. Mahse a lan danah chuan na deuh mai tur angin a lang thung. Mi dang leh, khawsikpui avanga thihna tem tawh chuan a nat lai chu a hre miah lova, mahse a lan danah chuan buai hle a, na hle ni âwmin a lang bawk. A nat zual chhung chuan engmah a hre lova. a na a reh chuana thu a, chaw a lam leh zui nghal mai a ni. Tui tla pathum, tihnun leh te chuan atira inchhanhim tuma an beihna mai lo chu a nawm thu ngawt an sawi bawk. Kum zabi sawmpariatnaa mi-

hring taksa chanchin zirtu, William Hunter chuan a thu sawi hnuhnungah chuan, "Kawlawm hum thei khawpin chakna chu la nei ila chu thih nawmzia hi ka ziak ngei ang," a ti bawk.

Lungphu a lo tâwp dawn chuin thisen a lo tlan kual tlem tial tial a. Nunna chu a chuai telh telh thin. Hriatna thazâmin hna a thawh theih tâk lovah chuan natna bâwmtu hrehawmna, taksa nâ pawh chu a kiang ve chawpchilh mai thin Thluaka khawsik lut te leh sakawr-ek-hrik natnaah te pawh hian thih dawn nawmna hi chu a awm ve tho mai. Damlo chuan thil awm tak tak ni hlek lo, dar ri te hriain ding te pawh a hmu mai thei a, a buai deuh pawh a ni ang. Chutah a hriatna chu a reh tial tial a, natna a hre tawh lova, hriatna chuan a kalsan mai thin a ni Thih dawn leh muthilh dawn hi chuan danglamna vak a nei lovang. Hei hi tar leh naupangah chuan a dik lehzual ang Tar te pawh an han muhil a, harh leh tawh chuang lova an thih tawp mai thin hi.

Mitthi tur chuan an hriatna chu an thih dawn th'e gin an la chhawm a nih chuan an nungchang dik tak phawrh nan an hmang thin. Dam lai pawha phunchiar, mi ninawm chuan an thu sawi hnuhnung ber ber pawh an chan tawka lungawi loh thu sawi nan an hmang a. Mi tha leh ngilnei chuan an ngilneihna lantir nan an hmang bawk. Mak tak maiin thih dawn hian ngaihtuahna hi hun dang zawng aia a thian that lai a awm. Goethe chuan kum sawmnga chhung zet a lo zir tawh loh Greek hla chu a thih dawnin a chham thei tlat.

Thihna hi ngam takin hmachhawn la. Kan ngaih ang em em hian a rapthlak lo. Naupang sikul kai tan tur han zak leh han hlauthawng te hi kan nuih tizatu a ni a; hmeichhe tleirawl, nula hna ang deuh han thawk tantir zakzum kual vel te hi kan nuih thin. Heng huna kan nuihzatna te hi thihna chunga hmanah i sûm then teh ang. Nilenga hah taka hna kan va thawk a, kan han muhil hi chu chawlhna nuam tak a ni a, thihna pawh hi nun hahthlak tak mai hnua lo thleng a nih thin avangin a hahdamthlak a ni. A nêm'n a phûrawm zaih thin.

LIBRARY
AIZAWL